

Ilina Kallio-Kujala & Mira Tyynelä

Ilmajoen Etsivän nuorisotyön ja Starttipajan merkitys nuorelle

Kokemuksia toiminnasta ja sen merkityksestä

Opinnäytetyö

Syksy 2016

SeAMK Sosiaali- ja terveys

Sosionomi (AMK) Tutkinto-ohjelma



SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijät: Iina Kallio-Kujala & Mira Tyynelä

Työn nimi: Ilmajoen Etsivän nuorisotyön ja Starttipajan merkitys nuorelle

Ohjaaja: Mirva Siltakorpi

Vuosi: 2016

Sivumäärä: 102

Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena oli selvittää Ilmajoen etsivän nuorisotyön ja starttipajan asiakkaiden kokemuksia toiminnasta ja sen merkityksestä. Tutkimuksessa selvitettiin toiminnan kokemuksellisuutta sekä nuorten toiminnalle antamaa merkityksellisyyttä tulevaisuuden, opiskelu- ja työelämän sekä hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutkimuskysymyksemme vastaavat siihen, miten nuoret ovat kokeneet etsivän nuorisotyön ja starttipajan toiminnan ja millaisia kokemuksia heillä on toiminnasta. Tutkimme myös, millaisen merkityksen nuori antaa kokemuksille sekä miten nuoret kehittäisivät toimintaa. Haastattelimme 11 asiakasta, jotka olivat haastatteluhetkellä asiakkaina tai jo eteenpäin ohjautuneita asiakkaita.

Tutkimuksen teoriaosuus käsittelee etsivän nuorisotyön ja starttivalmennuksen työmenetelmiä, tavoitteita ja asiakasprosesseja. Käsittelemme nuoruutta, nuoruudessa ilmeneviä nivelvaiheiden haasteita sekä nuoriin syrjäyttävästi vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi käsittelemme elämänhallintaa, osallisuutta sekä niihin liittyvää hyvinvointia. Tulososiossa kerromme tutkimuksen toteutuksesta, käytetystä tutkimusmenetelmästä, aineiston analysoinnista sekä tutkimuksen eettisyydestä ja luotettavuudesta. Tulososiossa esittelemme tutkimustuloksia teemojen mukaan; asiakasprosessi, sosiaalinen kanssakäyminen, tulevaisuuden näkymä, opiskelu- ja työelämä sekä hyvinvointi. Lisäksi tuloksissa käsittelemme asiakkaiden kommentteja toiminnasta, kehittämis ehdotuksia sekä asiakkaiden kokemuksia etsivän nuorisotyön ja starttipajan välisestä yhteistyöstä.

Tutkimuksen tuloksissa esiin nousivat asiakkaiden positiiviset kokemukset toiminnasta. Toiminta mahdollisti sosiaalista kanssakäymistä ja osallisuutta. Toiminta tarjosi asiakkaille konkreettista apua ja tukea sekä mahdollisuuksia keskustella henkilökohtaisista asioista. Tuloksista kävi ilmi, että toiminnalla oli ollut merkitystä asiakkaiden elämänhallinnan, sitoutumisen ja motivaation paranemiselle sekä itsetuottamuksen vahvistumiselle. Toiminnan merkitys korostui opiskelu- ja työelämässä etenemisessä sekä sosiaalisten taitojen ja arjenhallinnan paranemisessa. Asiakkaat olivat tyytyväisiä toimintaan ja kehittämis ehdotuksina toivat esiin, että työntekijöitä ja toimintaa tarvitaan entistä enemmän.

Avainsanat: etsivä nuorisotyö, starttivalmennus, hyvinvointi, elämänhallinta, osallisuus, nivelvaihe, syrjäytyminen

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree programme in Social Services

Author/s: Iina Kallio-Kujala & Mira Tyynelä

Title of thesis: Outreach Youth Work and Start-Up Workshops Meant for Young People in the City of Ilmajoki

Supervisor(s): Mirva Siltakorpi

Year: 2016

Number of pages: 102 Number of appendices: 2

This thesis is a qualitative research whose purpose was to examine clients' experiences about outreach youth work and start-up workshop in the city of Ilmajoki. The research examined experimental and meaningful things among young people from the perspectives of the future, studies, work life and well-being. This research aims to answer the following questions: how have young people experienced outreach youth work and start-up workshop activities? What kind of meaning does a young person give to the experiences? How would young people develop these activities? We interviewed eleven individuals that were clients or former clients at the moment of the interviews.

The theory part of this thesis concentrates on outreach youth work and start-up workshops working methods, goals and client processes. We deal with challenges that occur among young people's lives, especially in transition periods, and factors that marginalize young people. In addition, we deal with life control, participation and well-being. In the results section of the thesis, we present the results according to different themes that were examined in our research, such as client process, social interaction, future plans, studies, work life and well-being. In addition, we discuss the clients' comments about the activities, their suggestions for development, and their experiences about the co-operation of outreach youth work and start-up workshops.

The results of this research point out the positive impact of outreach youth work and start-up workshop activity in young people's lives. Clients had positive experiences with the activity, that allowed social interaction and participation. It provided concrete help and support for clients and opportunities to discuss personal matters. What the results pointed out was that the activity had a great importance in clients' life control, better commitment, improved motivation and strengthening self-confidence. The significance of the activity was highlighted in the progression of studies, work life, improvement of social skills and everyday life control. Clients were satisfied with the activities and they pointed out that both activities and employees are needed even more.

Keywords: outreach youth work, start workshop, well-being, life management, participation, transition period, social exclusion, marginalization

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
Kuvioluettelo.....	6
1 JOHDANTO	7
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITE	9
2.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	9
2.2 Ilmajoen Etsivä nuorisotyö ja Starttipaja	10
2.3 Aikaisemmat tutkimukset	12
3 ETSIVÄ NUORISOTYÖ JA STARTTIVALMENNUS	15
3.1 Etsivän nuorisotyön työmenetelmät ja tavoitteet	16
3.2 Etsivän nuorisotyön asiakasprosessi	20
3.3 Starttivalmennuksen työmenetelmät ja tavoitteet	21
3.4 Starttivalmennuksen asiakasprosessi	25
4 NUORUUS JA NIVELVAIHEIDEN HAASTEET	28
4.1 Nuoruuden tavoitteet, toiveet ja haasteet.....	28
4.2 Nivelvaiheet nuoruudessa.....	31
4.3 Syrjäytyminen – Marginalisaatio vai marginaalisuus	33
5 ELÄMÄNHALLINTAA JA OSALLISUUTTA	36
5.1 Elämänhallinta käsitteenä	36
5.2 Osallisuus hyvinvoinnin tuottajana	38
5.3 Nuorten elämänhallinta ja osallisuus tänä päivänä	40
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	43
6.1 Tutkimusmenetelmät.....	43
6.2 Aineiston analysointi	46
6.3 Eettisyys ja luotettavuus.....	49
7 TUTKIMUSTULOKSET	53
7.1 Asiakkaiden kokemukset toiminnasta	54
7.1.1 Asiakasprosessi	54

7.1.2 Sosiaalinen kanssakäyminen.....	60
7.2 Toiminnan merkitys asiakkaille	62
7.2.1 Tulevaisuus.....	62
7.2.2 Opiskelu- ja työelämä	64
7.2.3 Hyvinvointi.....	68
7.3 Vapaa sana ja kehittämisideat	73
7.3.1 Vapaa sana.....	73
7.3.2 Kehittämisehdotukset.....	75
7.4 Yhteistyö etsivän nuorisotyön ja starttipajan välillä	79
8 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	81
9 POHDINTA	92
LÄHTEET	95
LIITTEET	103

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Etsivän nuorisotyön asiakasprosessi.	21
Kuvio 2. Starttivalmennuksen valmennusprosessi.	26
Kuvio 3. Aineiston analysointi.	49
Kuvio 4. Koulutustaustat ja työllisyystilanne haastatteluhetkellä.	54
Kuvio 5. Etsivän nuorisotyön ja starttipajan asiakkaiden kokemuksia toiminnasta.	83
Kuvio 6. Toiminnan merkityksiä etsivän nuorisotyön ja starttipajan asiakkaille.	87
Kuvio 7. Etsivän nuorisotyön ja starttipajan asiakkaiden toiminnan kehittämisehdotuksia.	90
Kuvio 8. Yhteistyö etsivän nuorisotyön ja starttipajan välillä asiakkaiden näkökulmasta.	91

1 JOHDANTO

Nuorisotakuun tarkoituksena on tarjota kaikille alle 25-vuotiaille nuorille sekä alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille työ-, opiskelu-, työpaja-, työkokeilu- tai kuntoutuspaikka. Vuoden 2013 alussa voimaan tullessa nuorisotakuussa paikkaa on tarjottava nuorelle kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hän on ilmoittautunut työttömäksi TE-toimistoon. Nuorisotakuu antaa nuorelle mahdollisuuksia, mikäli hänellä ei ole työ- tai koulupaikkaa. Sillä pyritään edistämään nuorten työllisyyttä, lisäämään ammattitaitoa sekä vahvistamaan mahdollisuuksia itsenäiseen elämään (Työ- ja elinkeinoministeriö [viitattu: 30.9.2016].) Etsivä nuorisotyö sekä starttivalmennuksen tarjoajat ovat toimijoita, jotka toteuttavat nuorisotakuun toteutumista.

Etsivä nuorisotyö on alle 29-vuotiaille avuksi suunnattua erityisnuorisotyötä, jonka tarkoituksena on tukea koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevia nuoria, sekä niitä jotka tarvitsevat tukea tarvittavien palveluiden saavuttamiseen. Etsivä työ perustuu vapaaehtoisuuteen ja se tarjoaa nuorelle yksilöllistä tukea sekä ohjausta. (Etsivä nuorisotyö [viitattu: 27.10.2016].) Starttivalmennus on matalan kynnyksen elämänhallinnan vahvistamiseen ja parantamiseen keskittyvää palvelua, joka on osa sosiaalista kuntoutusta. Työpajoilla toteutetaan starttivalmennusta, mutta sitä voidaan tarjota myös omana palvelunaan, kuten Ilmajoen Starttipajalla tarjotaan. Toiminta on kehitetty koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien, sekä erityistä tukea tarvitsevien nuorten tarpeisiin. (Oulasvirta-Niiranen [viitattu 27.10.2016].)

Pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteita osaamisen ja koulutuksen painopistealueelle, joista 6. kärkihankkeessa pyritään nuorisotakuuta vieämään yhteisötakuun suuntaan. Kärkihankkeen tavoitteena on tukea nuorten elämänhallintaa, opintopolkujen rakentumista sekä työllistymistä. Nuorten tukemiseksi yhteistyötä tulisi syventää sekä koota hyviä toimintatapoja valtakunnallisesti hyödynnettäviksi. Tarkoituksena on kehittää nuorisotakuumallia, vahvistaa nuorten sosiaali- ja terveyspalveluita, sekä taata heille koulutuspaikka. Nuorisotakuumallin kehittäminen yhteisötakuun suuntaan tarkoittaa sitä, että vastuu nuoresta olisi yhdellä taholla (Valtioneuvosto [viitattu: 30.9.2016].) Etsivän nuorisotyön sekä starttivalmennuksen edistäminen on huomioitu kärkihankkeessa, sillä 6. kärkihankkeelle on suunnattu rahoitusta noin 10 miljoonaa euroa. Osana kärkihankkeen toimenpi-

teitä vahvistetaan mallia, jossa vahvistetaan etsivää nuorisotyötä, sekä vastuu nuoresta on yhdellä taholla.

Opinnäytetyömme toteutettiin haastatteleamalla Ilmajoella etsivässä nuorisotyössä sekä starttipajalla asiakkaina olevia, että eteenpäin ohjattuja asiakkaita. Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, ja sen avulla halusimme selvittää, millaisia kokemuksia nuorilla on etsivän nuorisotyön ja starttipajan toiminnasta, sekä millainen merkitys toiminnalla on ollut asiakkaiden elämälle. Tutkimusmenetelmänä käytimme teemahaastattelua, sillä se oli mielestämme luontaisin valinta kohderyhmä huomioon ottaen. Teemahaastattelu mahdollistaa nuorten omien kokemusten esille nostamisen, sekä haastattelun toteuttamisen vapaamuotoisena keskusteluna.

Nuorten kokema hyvinvointi ja osallisuuden kokemukset ovat keskeisiä käsitteitä opinnäytetyössämme. Opinnäytetyömme teoriaosuudessa käsittelemme yleisesti etsivää nuorisotyötä ja starttivalmennusta; niissä käytettäviä työmenetelmiä, tavoitteita sekä asiakasprosesseja. Lisäksi teoriaosuudessa tuomme esiin nuoruutta elämänvaiheena, nuoruuden nivelvaiheiden haasteita, sekä elämänhallintaa ja osallisuutta yksilö-, yhteisö-, ja yhteiskuntatasolla. Tutkimuksen toteutusosiossa tuomme esiin tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta. Tutkimusosuudessa kerromme tutkimusprosessista, sekä tuomme esiin haastatteluista saadusta aineistosta tehtyjä johtopäätöksiä ja havaintoja. Työn lopussa pohdimme aiheen valintaa ja ajankohtaisuutta, opinnäytetyöprosessin etenemistä sekä kuinka koemme tutkimuksen onnistuneen. Pohdimme myös uutta rooliaamme tutkijoina.

Nuorten työllistyminen ja koulutuspaikkojen saaminen ovat vuosien aikana vaikeutuneet, mikä kasvattaa riskiä jäädä yhteiskunnan ulkopuolelle. Tulevaisuudessa sosionomit (AMK) tulevat työskentelemään niiden nuorten parissa, jotka tarvitsevat tukea ja apua yhteiskuntaan osalliseksi pääsemiseksi, sekä oman elämänhallinnan parantamiseksi. Nuorten parissa tehtävää työtä suunnataan ennaltaehkäisevän työn suuntaan, mutta se sisältää paljon myös korjaavaa työtä. Sosionomien (AMK) käytössä olevaa ammattitaitoa tulee hyödyntää nuorten kanssa tehtävässä työssä, sekä säilyttää olemassa olevat resurssit nuorten hyvinvoinnin takaamiseksi.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITE

Opinnäytetyömme idea syntyi mielenkiinnosta nuoruusiän haasteisiin sekä niihin asioihin, joilla tuetaan nuoria ja kuljetaan heidän rinnalla. Suoritimme sektoriopinnot Osallisuus ja syrjäytymisriskit nuoruusiässä –sektorilla, minkä aikana kiinnostus aiheeseen syventyi. Kasvatimme ymmärrystä siitä, miten yhteiskunta, yhteisö ja yksilöt voivat vaikuttaa nuoren osallisuuteen sekä hyvinvointiin, sekä miten nuoret nykypäivänä luokitellaan syrjäytymisriskin alla oleviksi. Kiinnostus aiheen tutkimiseen syntyi, kun toinen opinnäytetyön kirjoittajista teki harjoittelun etsivässä nuorisotyössä Ilmajoella. Harjoittelun aikana tutustuttiin etsivän nuorisotyön tärkeään yhteistyökumppaniin starttipajaan, joka tarjoaa Ilmajoella matalan kynnyksen starttivalmennusta nuorille ja on näin tärkeässä asemassa nuorten väliinpuotoamisen estämisessä. Esittelemme yhteistyötahot myöhemmin tässä kappaleessa. Kerromme myös, mikä on opinnäytetyömme tarkoitus, tutkimuskysymykset sekä esittelemme aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia.

2.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tarkoitus on tuoda esiin etsivän nuorisotyön sekä starttipajan asiakkaiden kokemuksia ja ajatuksia toiminnan merkityksestä. Haluamme saada selville juuri nuorten näkökulmaa. Otamme tutkimuksessamme huomioon toiminnan kautta eteenpäin ohjautuneet tai ohjatut nuoret sekä tällä hetkellä asiakkaana olevat nuoret. Haluamme selvittää, oliko etsivällä nuorisotyöllä ja starttipajatoiminnalla ollut merkitystä nuorten elämään sen eri osa-alueilla.

Opinnäytetyössämme tuomme esille, mitä etsivällä nuorisotyöllä ja starttipajatoiminnalla tarkoitetaan, miten niitä toteutetaan sekä mitkä ovat toiminnan tavoitteita paikallisella ja yhteiskunnallisella alueella. Tutkimme, miten nuorten yleinen hyvinvointi näyttäytyy, sekä mitkä asiat voivat johtaa asiakassuhteen syntymiseen etsivän nuorisotyön tai starttipajan kanssa. Haluamme saada tutkimustietoa siitä millaiseksi asiakkaat kokevat etsivän nuorisotyön ja starttipajan toiminnan sekä millaisen merkityksen asiakkaat antavat toiminnassa mukana olemiselle.

Tutkimuskysymyksiämme olivat:

1. Miten nuoret kokevat etsivän nuorisotyön ja starttipajan toiminnan ja millaisia kokemuksia heillä on toiminnasta?
2. Millaisen merkityksen nuori antaa kokemuksille?
3. Miten nuoret kehittäisivät toimintaa?

2.2 Ilmajoen Etsivä nuorisotyö ja Starttipaja

Ilmajoen kunta järjestää nuorille erilaisia tukipalveluita, joilla pyritään vähentämään nuorten koulu- ja työelämästä putoamista sekä lisäämään niihin kiinnittymistä. Niillä parannetaan nuorten arjen taitoja, elämänhallintaa sekä sosiaalisia taitoja. Yhtenä nuorten tukimuotona on Ilmajoen kunnassa tehty etsivää nuorisotyötä vuodesta 2011 lähtien. Nuorten tueksi järjestetään starttivalmennusta ja Ilmajoen Starttipaja on toiminut Seppälän nuorisotalon tiloissa vuodesta 2012 lähtien. (Pyssysalo 2016.) Etsivän nuorisotyön sekä starttipajan toiminta on tarkoitettu ilmajokelaisille nuorille ja nämä toimijat tekevät yhteistyötä nuorten hyväksi. Etsivät nuorisotyöntekijät esimerkiksi ohjaavat monia asiakkaita starttipajalle, kun taas starttipajan ohjaaja saattaa ohjata asiakkaita etsivän nuorisotyön toimintaan. Toimiva yhteistyö työntekijöiden välillä mahdollistaa nuorille kulloinkin tarvittavan tukitoimen saatavuuden joustavasti.

Etsivä nuorisotyö on Nuorisolaissa (27.1.2006/72) 3 luvun 7 b §:ssä määritelty kunnan järjestämäksi toiminnaksi, jota kunta voi järjestää itsenäisesti tai yhteistyössä useamman kunnan kanssa. Ilmajoen kunta järjestää paikkakunnalla etsivää nuorisotyötä. Lain mukaan etsivän nuorisotyön tavoitteena on tavoittaa nuori, joka on tuen tarpeessa: hänet on autettava niiden palvelujen ja muun tuen piiriin, jotka edesauttavat kasvua, itsenäistymistä, pääsyä koulutukseen sekä työmarkkinoille. Työtä tehdään nuoren itse antamien tietojen perusteella sekä nuoren itse kokeeman tuen tarpeesta. Etsivää nuorisotyötä rahoittaa pääasiallisesti Opetus- ja kulttuuriministeriö, mutta myös Ilmajoen kunta rahoittaa toimintaa omalla osuudellaan (Pyssysalo 2016). Ilmajoella etsivästä nuorisotyöstä vastaa yhdessä kunnan sosiaali- sekä nuorisotoimi. Etsivää nuorisotyötä tekee kaksi työntekijää ja he työskentelevät työparina, jotka tekevät tiivistä yhteistyötä starttipajan ohjaajan kanssa.

Ilmajoen starttipaja tarjoaa matalan kynnyksen starttivalmennusta 16-28-vuotiaille nuorille, jotka tarvitsevat valmennusta arjen taitojen, koulutus- ja työmarkkina- asemansa parantamiseksi. Yksilövalmentaja tukee asiakkaita sosiaalisten taitojen ja elämänhallinnan parantamisessa, sekä auttaa koulu- ja työmaailmassa tarvittavien taitojen kehittämisessä. Työpajatoiminta asettuu palvelukokonaisuudessa julkisen sektorin sosiaalialan palveluiden, nuorisotyön sekä koulutus- ja työmarkkinoiden välimaastoon. Toiminnan rahoitus on monikanavaista ja Ilmajoella se koostuu Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksesta, sekä Ilmajoen kunnan omasta osuudesta (Kallinen 2016). Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen sisällöllisesti kuuluu nuorisoyksikön toimialaan opetus- ja kulttuuriministeriölle. (Nuorten työpajat, [Viitattu: 11.10.2016].)

Vuonna 2015 etsivää nuorisotyötä oli työpajapalveluna 55 prosentilla Suomen työpajoista (Bamming & Hilpinen 2016b, 30). Yhteistyö työpajojen ja etsivän nuorisotyön välillä on usein hyvin tiivistä, vaikka työpajalla ei olisikaan omana palveluna etsivää nuorisotyötä. Yhteistyötä tehdään muillakin tavoin etsivän nuorisotyön sekä starttipajan välillä, kuin asiakasohjauksen keinoin. Ilmajoella toimijat pitävät viikoittain yllä Verso –ryhmää, joka on kuntouttavan työtoiminnan ryhmä. Ryhmä on koottu yhdessä Ilmajoen kunnan sosiaalitoimen sekä TE-palveluiden kanssa ja vastuun ryhmästä kantaa etsivä nuorisotyöntekijä. Ryhmän toteutukseen osallistuu yksi tai molemmat etsivät nuorisotyöntekijät, sekä starttipajan ohjaaja. (Pyssysalo 2016.)

Ilmajoen etsivät nuorisotyöntekijät ohjaavat Pyssysalon (2016) mukaan nuoria starttipajalle, mikäli se sopii nuoren elämäntilanteeseen ja siitä on nuorelle hyötyä. Etsivästä nuorisotyöstä starttipajalle siirtyvät nuoret saattavat osittain jatkaa myös etsivän nuorisotyön pienryhmätoiminnassa, jolloin saattaen vaihtaminen toiminnasta toiseen tapahtuu pienin askelin. Etsivät nuorisotyöntekijät ovat siis nuoren tavoitettavissa vielä starttipajalle vaihtamisen jälkeenkin. Joissakin tilanteissa starttipajalle siirtyminen voi olla nuorelle hankalaa, joten etsivät nuorisotyöntekijät saattavat auttaa toimintaan sopeutumisessa esimerkiksi kyydittämällä nuorta starttivalmennukseen. On myös tilanteita, jolloin nuori asiakas voi siirtyä starttivalmennusjakson jälkeisestä toiminnasta takaisin etsivään nuorisotyöhön. Etsivän nuorisotyön sekä starttipajan välinen yhteistyö toimii Kallisen (2016) mukaan nuorelle

vahvana tukiverkkona, mutta myös hyvänä verkkona työntekijöille. Työntekijöiden on mahdollista peilata työtään toisten avulla sekä pohtia yhdessä nuorten haasteellisia elämäntilanteita. Hyvän yhteistyön ansiosta nuoret löytävät usein starttipajalta turvallisen kohtaamispaikan pajajaksojen päättymisenkin jälkeen.

2.3 Aikaisemmat tutkimukset

Valtakunnallinen työpajayhdistys (TPY) on toteuttanut valtakunnallisen etsivän nuorisotyön kyselyn (Bamming & Hilpinen 2016a, 7) yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa. Kysely toteutettiin vuonna 2015 osana opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa TPY:n kehittämiskokonaisuutta tiedonhallinnasta. Jokaisella OKM:n rahoitusta saavalla organisaatiolla oli velvollisuus vastata kyselyyn. Kyselyyn on vastannut 234 etsivää nuorisotyöntekijää. Vuonna 2015 etsivä nuorisotyö tavoitti kyselyn mukaan noin 18 900 nuorta, joista 13 760 oli mukana toimenpiteissä ja noin 4 700 ei vielä ollut toimenpiteissä. Vain pieni osa tavoitetuista nuorista (2%) kieltäytyi kokonaan yhteistyöstä. (Bamming & Hilpinen 2016a, 8.) Ensisijaisia asioita nuorten asiakassuhteessa on ollut etsivän nuorisotyön neuvonta, ohjaus, tulevaisuuden suunnittelu nuoren kanssa sekä tsemppaus. Nuoria ohjattiin ensisijaisesti opintoihin ja työhön liittyviin toimenpiteisiin sekä sosiaali- ja terveystoimen palveluihin. (Bamming & Hilpinen 2016a, 40.)

Valtakunnallisen työpajayhdistyksen (Bamming & Hilpinen 2016a, 21) kyselyssä on selvitetty myös 234 työntekijän kokemuksia työssään onnistumisista, esimerkkejä nuorten tilanteista sekä siitä, miten helppoa tai vaikeaa nuoren on päästä oikeaan palveluun. Kyselystä selviää, että nuoren kanssa työskennellään usein pitkään ja työntekijöiden mieleen jää erityisesti ne nuoret, joiden kanssa töitä on tehty paljon. Kyselystä selviää myös työhön liittyviä haasteita: työntekijöiden vaihtuvuus sekä moniongelmaisten nuorten aktivointi motivaation puuttuessa. Onnistuneensa työntekijät kokevat niissä tilanteissa, joissa nuori on onnistuttu saamaan elämässä eteenpäin. Yhteistyöverkoston rooli koetaan tärkeäksi, sillä ilman sitä etsivän nuorisotyön vaikuttavuus ei näyttäydy työntekijöille niin selkeästi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallisesta työpajakyselystä (Bamming & Hilpinen 2016b, 6) käy ilmi valtakunnallista ja alueellista tietoa nuorista, jotka ovat

valmentautumassa pajoilla, sekä työpajojen ammattilaisista työssään. Kyselyyn vastasi 200 eri organisaatiota. Siitä selviää, miten työpajatoiminta organisoituu, mitä on toiminnan sisältö sekä mitkä ovat työpajatoiminnan kehittämissuuntia. Kyselystä käy ilmi, että noin puolella työpajoista on erillinen starttivalmennusyksikkö: vuonna 2015 niitä on ollut 103 (Bamming & Hilpinen 2016b, 28). Työpajojen vaikuttavuuden merkittävä mittari on valmentautujien sijoittuminen työpajajakson aikana tai sen jälkeen positiiviseen palveluun, kuten koulutukseen, työhön, työpajalle, muuhun palveluun tai esimerkiksi armeijaan. Vuonna 2015 nuorista alle 29-vuotiaista valmentautujista lähes 70% oli sijoittunut positiiviseen palveluun. Edellisvuosiin nähden koulutukseen sijoittuneiden valmentautujien osuus on noussut. Nuorista valmentautujista työttömäksi sijoittui 22% valmennuksen jälkeen. (Bamming & Hilpinen 2016b, 23.) Nämä seikat ovat myös oman tutkimuksemme kohteena, sillä haluamme selvittää, onko nuorten sitoutumisessa tapahtunut muutosta starttipajan ja etsivän nuorisotyön toiminnan aikana. Selvitämme myös, millaisiin paikkoihin haastateltavat ovat sijoittuneet toiminnan jälkeen.

Henriksson (2015) on tutkinut pro gradu työssään etsivän nuorisotyön ja nuorten tarpeiden kohtaamista, sekä miten Lempäälän etsivän nuorisotyön eli Ohjaamon toiminta vastaa nuorten tarpeisiin. Tutkimuksessaan Henriksson selvitti myös, miten toimintaa voitaisiin kehittää niin, että se koettaisiin vaikuttavana ja merkittävänä. Tutkimuksesta käy ilmi, että nuoret kokevat Ohjaamon toiminnan helposti tavoitettavaksi ja kynnys lähteä mukaan toimintaan on matala. Ohjaamo vastaa pääosin hyvin nuorten tarpeisiin ja haastateltavat nuoret kokevat toiminnan laadukkaaksi sekä merkitykselliseksi. Nuoret kokivat erittäin tärkeäksi työntekijän kanssa luodun luottamussuhteen ja inhimillisen kohtaamisen. Myös konkreettinen apu esimerkiksi opiskelupaikan hakemisessa, asunnon etsimisessä sekä lomakkeiden täyttämässä koettiin tärkeäksi. Tutkimuksessa haastatellut nuoret kokivat merkitykselliseksi työntekijöiden läsnäolon virastoissa tai organisaatioissa asioissa, sillä nuoren kokema uskottavuus ja itsetuottamus lisääntyivät työntekijän läsnäololla.

Henrikssonin (2015) tutkimuksesta nousee esiin nuorten nostama tarve matalan kynnyksen palveluille, sillä toiminnalla oli ollut kokemusten perusteella suuri merkitys heidän elämälleen. Työntekijät kohtelivat nuoria kunnioittavasti ja heidän mieli-

piteitään ja kokemuksiaan kuunneltiin. Henrikssonin tutkimus tuo esiin teemoja, joita mekin tutkimuksessamme haluamme selvittää, sillä tutkimme, millainen merkitys etsivän nuorisotyön ja starttipajan toiminnalla on ollut nuorille. Haluamme myös tietää, miten nuoret kokevat tulleen kohdatuiksi, onko heillä ollut mahdollisuus omaan mielipiteeseen, sekä onko heitä arvostettu.

Juvonen (2016) on tutkinut pro-gradu –tutkielmassaan etsivän nuorisotyön asiakkaiden kokemuksia työttömyydestä sekä yhteiskunnallisesta osallisuudesta. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia kokemuksia nuorilla oli työttömyydestä sekä millaisia kokemuksia työttömillä nuorilla oli osallisuudesta. Tutkimus keskittyi Vamos urapalvelut-hankkeeseen, jonka tarkoituksena oli tukea nuoria yksilöohjauksen keinoin työllistymisessä. Tutkimuksessa tuli ilmi, että nuorilla oli työttömyydestä aiheutuneita turhauttavia, olosuhteiden aiheuttamia rajoittavia ja syrjäyttäviä kokemuksia. Tutkimustulokset osoittivat, että työttömyys voi tuottaa osallisuutta heikentäviä kokemuksia, mutta yksilö voi kuitenkin kokea osallisuutta yhteiskunnassa. Osallisuus koettiin yksilölliseksi ja itse määriteltäväksi asiaksi, jota ei tulisi määritellä pelkän työmarkkina-aseman perusteella. Etsivän nuorisotyön ja Vamos-yksikön toiminta oli vahvistanut nuorten kokemuksia yhteiskunnallisesta osallisuudesta ja mahdollisti nuorille turvallisen ympäristön osallisuuden kokemusten vahvistamiselle.

Opinnäytetyössään Esala & Viinikainen (2014) ovat tutkineet nuorten työpajatoiminnalle antamia merkityksiä liittyen arjenhallintaan, tulevaisuudensuunnitelmiin sekä osallisuuden kokemukseen Seinäjoella Kaks’Kättä työpajalla. He tutkivat myös, oliko toiminnan aikana tapahtunut muutoksia edellä mainituilla osa-alueilla. Tutkimuksessa selvitettiin nuorten kokemuksia pajatoiminnasta sekä pohdittiin toiminnan kehittämisehdotuksia. Toiminnan merkitys nuorille näyttäytyi tutkimuksessa työpajayhteisön ja sosiaalisten suhteiden tärkeytenä. Vuorovaikutustaitojen kehittyminen johti osallisuuden kasvamiseen ja toi asiakkaille rohkeutta. Työpajatoiminta oli parantanut toimintakykyä, sillä esimerkiksi sosiaaliset taidot ja psyykinen hyvinvointi olivat lisääntyneet. Työpajalla oleminen koettiin arvokkaaksi työkokemukseksi, kun aikaisempaa työkokemusta ei vielä ollut. Usko omiin kykyihin oli vahvistunut työpajajakson aikana. Valmentautujat kokivat työn tekemisen merkityksen tärkeänä elämänhallinnan tukijana sekä kiinnittäjänä takaisin työelämään.

3 ETSIVÄ NUORISOTYÖ JA STARTTIVALMENNUS

Tässä kappaleessa käsitellään etsivää nuorisotyötä sekä starttivalmennusta, niissä käytettäviä työmenetelmiä, niiden tavoitteita sekä asiakasprosesseja. Etsivälle nuorisotyölle ja starttipajalle yhteistä on syrjäytyneiden sekä syrjäytymisvaarassa olevien asiakkaiden kanssa työskentely. Etsivässä nuorisotyössä keskeisiä tehtäviä ovat nuorten elinolojen ja elämänmahdollisuuksien vahvistaminen sekä arjen ja syrjäytymisen osatekijöiden avaaminen päättäjille. Etsivä työ mahdollistaa avun tarjoamisen nuorille ilman, että sitä täytyy erikseen hakea palvelujärjestelmästä. (Juvonen 2010, 67.) Starttivalmennus huomioi yksilöiden tilanteet ja kohdistaa huomion rakenteista syrjään jäävien tarpeisiin. Starttivalmennus vastaa kaikkein heikommassa asemassa olevien tarpeisiin yksilöllisesti, sillä se tarjoaa usein puuttuvan osan palveluvalikoimasta. (Hilpinen ym. 2012, 4.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on ottanut lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaksi vuosiksi 2012-2015 erilaisia strategisia tavoitteita, joista yksi on nuorten työllisyyden sekä työllisyysasteen paraneminen. Nuorten työllisyyden ja työllistymisen parantamiseksi on kehitelty yhteiskuntatakuu, jolla mahdollistetaan nuorelle henkilökohtaisista syistä johtuen kieltäytyminen tarjotusta työpaikasta tai koulutuksesta. Vuonna 2008 lähes 60 000 nuorta on ollut koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella. Työttömyyden negatiivisten vaikutusten ajatellaan olevan erityisen haitallisia nuorten kohdalla. On havaittu, että työelämästä syrjäytymisen riskiä sekä pitkäaikaistyöttömyyttä lisää se, jos nuori on ollut yli kolme kuukautta työttömänä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 23.) Etsivä nuorisotyö sekä starttivalmennus ovat nuorten tarpeita huomioivia tahoja, jotka edesauttavat nuorten työllistymistä sekä opiskelujen aloittamista. Etsivä nuorisotyö ja starttivalmennus eivät kuitenkaan tähtää ainoastaan työelämään. Tarkoituksena toimijoilla on, että nuoret löytäisivät oman paikkansa yhteiskunnassa ja saisivat heille oikeanlaisia palveluita, tukea ja apua.

3.1 Etsivän nuorisotyön työmenetelmät ja tavoitteet

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jossa pyritään kohtaamaan erityistä tukea tarvitsevia nuoria. Se on enimmäkseen yksilöohjausta, jossa nuori on mukana vapaaehtoisesti. Etsivä nuorisotyö pyrkii löytämään sellaiset nuoret, jotka eivät jostain syystä ole saaneet apua tai tukea, vaan ovat jääneet palveluiden ulkopuolelle. Nuorille tarjotaan tukea ja apua sitoutumisessa tarvitsemiinsa palveluihin, jolloin nuorilla on mahdollisuus vuorovaikutukseen sekä tarpeidensa kuulluksi tuomiseen. (Alanen & Kotkavuori 2014, 10.)

Työtä tehdään monenlaisilla keinoilla, joissa eroina ovat esimerkiksi toimintaympäristöt, toiminnan vapaaehtoisuus sekä yksilö- ja ryhmätyöskentely. Puurosen (2014, 17) mukaan etsivää nuorisotyötä tehdään kolmella erilaisella alueella, joista yksityisellä alueella tehtävä työ pyrkii löytämään esimerkiksi koteihinsa jääneet ja opintonsa keskeyttäneet nuoret. Hänen mukaan yksityisellä alueella työtä tehdään yksittäisen nuoren kanssa yksilöohjauksena. Puuronen (2014, 17) kertoo etsivän nuorisotyön kentällä vallitsevasta yksimielisyydestä sen suhteen, että yksilöohjaus muodostaa ydinalueen etsivässä nuorisotyössä, vaikka poliittinen linjaus vetääkin työtä voimakkaasti kouluihin.

Toinen työmuodon vaihe jolla työtä tehdään, on etsivä katutyö eli jalkautuva etsivä nuorisotyö. Nuoria yritetään saada kontaktiin etsivän nuorisotyön kanssa juuri nuorten omissa ympäristöissä, joissa he oleskelevat. Katutyötä tehdään kentällä erilaisilla julkisilla paikoilla, joita kaupunkiympäristössä ovat esimerkiksi kadut, puistot sekä ostoskeskukset. Maaseudulla tehtävä katutyö sijoittuu tällöin nuorten valikoimiin ajanviettopaikkoihin, joita saattavat olla esimerkiksi kyläkaupan, huoltamon tai baarin edusta, uimaranta tai jokin muu nuoria houkutteleva paikka. Katutyön ei siis kirjaimellisesti tarvitse tapahtua kadulla, vaan se tapahtuu nuorten suosimissa oleskelupaikoissa. Etsivän nuorisotyön katutyötä voidaan pitää sosiaalialan erityisenä palvelumuotona, sillä jalkautuvana kontaktityönä se on kaikkein eniten kohteiden vapaaehtoisuuteen perustuva toimintatapa. (Puuronen 2014, 18-19.)

Instituutiotason etsivällä nuorisotyöllä pyritään kohdistamaan työtä erilaisiin ryhmiin, joiden avulla voidaan löytää kontakti nuorten kanssa. Esimerkiksi instituutio-

tason työtä voidaan tehdä kouluissa oleskelemalla, nuorten kanssa keskustelemalla, toimintaa seuraamalla ja havainnoimalla. Etsivä nuorisotyö ja koulu tekevät usein yhteistyötä koulupudokastyön ja koulun keskeyttämisen saralla, mikä on tärkeää varhaisen puuttumisen näkökulmasta. Lisääntyvä instituutiotason etsivä nuorisotyö vie kuitenkin resursseja varsinaiselta nuoren vapaaehtoisuuteen perustuvasta katutyöltä, jota pidetään etsivän nuorisotyön keskeisimpänä työtapana (Puuronen 2014, 19-20). Katutyössä tapahtuvat kontaktit ovat asiakkaan vapaaehtoisuuteen perustuvia, kun taas instituutiotason työssä ohjautuminen etsivään nuorisotyöhön perustuu muiden ohjaukseen, kuin itse asiakkaan.

Työmenetelmät. Menetelmät, joita etsivässä työssä käytetään, ovat työn eri osa-alueiden edistämisen välineitä ja etsivää työtä voidaan kuvata työntekijän ammatillisena asenteena hänen kohtaamiaan ihmisiä kohtaan. Työssä käytettävät menetelmät tulee valita niin, että ne tukevat työntekijän ja asiakkaan välillä rakentuvaa luottamussuhdetta, sillä luottamuksen rakentaminen on yksi tärkeimmistä työvälineistä asiakasprosessissa. Kohderyhmästä ja toimintaympäristöstä riippuen työn eri vaiheet edellyttävät erilaisia työmenetelmiä. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 70.) Keskeisimpiä etsivässä työssä käytettäviä menetelmiä ovat asiakkaan kohtaaminen ja dialogisuus. Perimmäinen merkitys asiakasprosessissa ei ole palvelujen tarjoaminen, vaan asiakkaan aito kohtaaminen, kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen sekä ulkopuolisuuden tunteen vähentäminen. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 24.)

Työvälineenä etsivässä nuorisotyössä käytetään vapaaehtoisuutta sekä nuorisolähtöisyyttä. Perinteinen viranomaiskäsitys ei vastaa sitä, miten etsivässä nuorisotyössä ammatillisuus ja asiantuntijaosaaminen rakentuvat. (Puuronen 2014, 24.) Erona viranomaisiin etsivä nuorisotyö kohtaa asiakkaana olevat nuoret heidän vapaaehtoisuuteen perustuen, ilman tavanomaista auktoriteetin, opettajan tai ohjaajan roolia. Nuoret voidaan tavata heille mieluisassa paikassa, ilman toimiston pöytien vastakkaisilla puolilla istumista. Kaartinen-Koutaniemi (2012, 70) tuo esiin etsivän työn työtavat ja ammatillisen asenteen, joilla pyritään vähentämään nuoreen kohdistuvaa viranomaiskiusaamista. Kohtaaminen tulisi tapahtua nuoren kanssa ilman muodollisia tapoja tai professioita esille tuovia ulkoisia merkkejä. Yhteistyötä ja suhdetta tulisi rakentaa niin, että työntekijä liikkuisi nuorten reviirin kautta ja sin-

ne palautuen. (Puuronen 2014, 24-25.) Anderssonin (2013, 185) mukaan etsivä nuorisotyö tulisi tehdä entistä paremmin näkyväksi ja se tulisi tunnustaa omana työmenetelmänä, joka tähtää sellaisten ongelmien ratkaisemiseen, joita esiintyy joka päivä myös sosiaalityössä. Työ keskittyy kontaktin saamiseen, oikeisiin palveluihin opastamiseen sekä ihmisten tukemiseen prosessin eteenpäin viemisessä.

Etsivässä työssä luottamuksellinen ilmapiiri pyritään rakentamaan yksilöllisesti nuorten kanssa keskustelemalla, jota pidetään työssä tärkeänä nuoren tukemisen muotona. Kulmakivenä yksilösuhteiden syntymiselle asiakasprosessissa on viranomaisauttajien merkityksen pienentäminen, nuoren omien selviytymistaitojen etsiminen sekä vahvuuksien löytäminen yhdessä työntekijän kanssa. Työn ideologia kaihtaa hierarkisuutta ja korostaa vastaavasti nuoren rinnalla kulkemista, sekä ihminen ihmiselle – periaatetta. Työmenetelmänä etsivässä työssä pidetään vuorovaikutteista prosessia sekä työntekijän persoonan käyttöä osana työskentelyä. (Puuronen 2014, 26-27.)

Etsivän työn työskentelytapojen epävirallisuutta voi konkretisoida esimerkiksi asiakkaan tapaamispaikoilla, sillä työntekijää ei ole sidottu tietynlaiseen toimintatapaan tai tilaan. Kontaktia voidaan etsiä tekemällä katutyötä tai tapaamalla asiakkaita julkisissa paikoissa, kuten puistossa, kahvilassa tai huoltoasemalla. Etsivillä on mahdollisuus päästä nuorten alueelle kuitenkin pyrkimyksenä mahdollistaa nuorten oma osallistuminen. (Puuronen 2014, 28.) Kohtaaminen esimerkiksi epävirallisissa paikoissa voi olla luottamussuhteen synnyttämisen kannalta ratkaiseva tekijä, sillä nuoret voivat kokea sen tarjoavan luonnollisen kohtaamistilanteen virallisen toimistoympäristön sijaan.

Keskeinen väline etsivässä työssä on verkkotyö, jossa työntekijä asettautuu tarjolle kontaktin luomiseksi erilaisten verkkotoimintojen kautta. Hän voi tuoda itseään esiin verkossa ja jättää jälkiä sinne, missä nuoret viettävät aikaa. Verkkotyön tekeminen mahdollistaa nuorille mutkattoman ja helpon tavan tavoittaa etsivä nuorisotyöntekijä. Suosituimpia verkkosijainteja, joissa nuoria tavoitetaan, ovat esimerkiksi erilaiset sosiaalisen median sivustot. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 87-88.) Suosituimpien verkkokanavien sisällöstä on oltava perillä ja pysyttävä ajan muo-
dissa mukana, sillä nuorten keskuudessa ne vaihtuvat nopeasti lyhyillä aikaväleillä.

Monialainen yhteistyö on tärkeä osa etsivää työtä ja yhteistyöverkosto mahdollistaa tiedon kulkeutumisen palveluverkoston kehittämiseksi. Etsivät työntekijät ovat mukana palvelukokonaisuudessa ja vaihtavat ohjausryhmän kautta viestejä koskien palveluverkostoa, palveluita sekä niiden kehittämistä. Saumaton yhteistyö palveluverkoston toimijoiden kanssa mahdollistaa työntekijän kokemuksen siitä, että hän kykenee vaikuttamaan omalta osaltaan asioihin. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 101.)

Tavoitteet. Etsivän nuorisotyön tavoitteena on auttaa haastavassa elämäntilanteessa olevia nuoria omien asioiden hoitamisessa, elämänhallinnassa sekä opiskelu- tai työpaikan löytämisessä. Etsivät toimivat nuoren tukena siinä vaiheessa, kun nuori ei itse tiedä miten tulisi toimia, tai ei pysty heikentyneen elämänhallintakyvyn vuoksi hoitamaan arjen asioita yksin. (Etsivä nuorisotyö, [Viitattu 27.10.2016].) Kaartinen-Koutaniemen (2012, 26) mukaan etsivällä työllä on kolmelta eri taholta tarkasteltavia tavoitteita. Etsivälle nuorisotyölle tärkeimmät tavoitteet asettaa asiakas itse, mutta työhön vaikuttavat myös työntekijän omat tavoitteet sekä ne tavoitteet, jotka yhteiskunta resursseja järjestävänä tahona vaatii. Etsivää nuorisotyötä tehdään kuitenkin aina asiakaslähtöisesti, jolloin työntekijän tulee auttaa asiakasta muodostamaan ja vahvistamaan omia tavoitteitaan, tarjota tukea tavoitteiden saavuttamiselle sekä mahdollistaa asiakkaalle omien päätösten tekeminen. Työtä tehdessä on hyvä muistaa, että asiakasta kuullaan ja sitä kautta voidaan selvittää mitä asiakas itse elämäntilanteessaan tarvitsee, toivoo ja haluaa.

Nuorisolain (L 27.1.2006/72) 7 b §:n mukaan etsivien tarkoituksena on tavoittaa ne nuoret, jotka ovat tuen tarpeessa sekä auttaa heidät niiden palvelujen piiriin, joilla mahdollistetaan nuoren kasvua, itsenäistymistä sekä mahdollisuuksia päästä opiskelemaan tai työelämään. Lain mukaan etsivää nuorisotyötä tehdään perustuen nuoren omaan arvioon tuen tarpeesta sekä hänen antamistaan tiedoista. Alasen ja Kotkavuoren (2014, 18-19) mukaan pienet askeleet etsivässä nuorisotyössä ovat suuria. Yksinkertaisesti etsivän nuorisotyön tavoitteena on antaa nuorille tukea sekä kannustaa heitä elämässään eteenpäin. Asiakkaiden itse asettamia tavoitteita ovat usein koulutuspaikan tai työpaikan saaminen, mutta monelle nuorelle juuri näiden tavoitteiden saavuttaminen on pitkän työskentelyn tulos. Monen nuoren kohdalla ensimmäisenä tavoitteena pienentää sosiaalisten tilanteiden pelkoa,

mahdollistaa nuorelle onnistumisen kokemuksia sekä antaa nuorelle positiivista palautetta. Tavoitteena on luoda nuorelle sellainen jatkopolku, jossa nuori voi hyvin, ei putoaisi polulta tai kääntyisi takaisin.

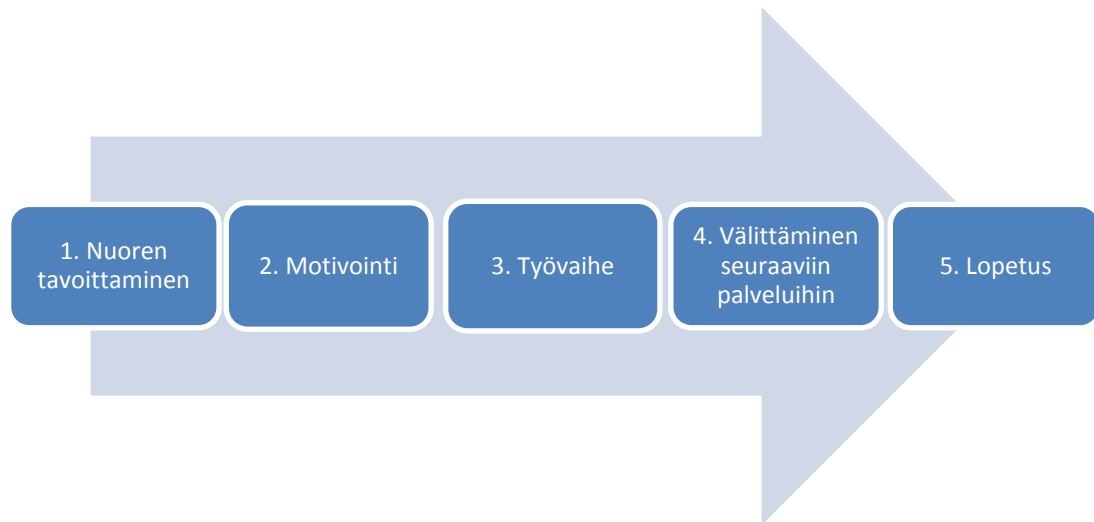
3.2 Etsivän nuorisotyön asiakasprosessi

Valtakunnallisen etsivän nuorisotyön kyselyn tuloksien mukaan yksi kolmasosa nuorista päätyy etsivän nuorisotyön piiriin oppilaitosten kautta. Kuitenkin oppilaitosten kautta etsivään nuorisotyöhön tulleiden nuorten osuus on pienenemässä, sillä yhä useampi nuori ottaa yhteyttä etsiviin joko suoraan itse, vanhempien tai kavereiden kautta. Muita ohjaavia tahoja etsivän nuorisotyön piiriin voivat olla Sosi-aali- ja terveystoimi, nuorisotyö, työpajat, katutyö, TE-toimistot sekä Puolustusvoimat. (Bamming 2015, 9.)

Etsivien tavoitteena on pyrkiä tavoittamaan ne nuoret, jotka ovat syrjäytymisvaarassa. Vuonna 2014 etsivät ympäri Suomen ovat tavoittaneet reilu 8000 työtöntä nuorta, jotka ovat 49% kaikista tavoitetuista nuorista. 30% nuorista käy koulua joko peruskoulussa tai toisessa oppilaitoksessa. Asumistilanne nuorten kohdalla on yllättävä, sillä vain kaksi prosenttia tavoitetuista nuorista ovat asunnottomia. Haasteita nuorten asumiseen löytyy kuitenkin, sillä taustalla voi olla esimerkiksi vuokra-rästejä ja sen vuoksi nuoret tarvitsevat apua asunnon etsimisessä. (Bamming 2015, 11.) Suurin osa vuonna 2014 etsivien tavoittamista nuorista ovat iältään 16-25 -vuotiaita. Prosenteissa miehiä etsivän nuorisotyön piirissä on 59,2% ja naisia 40,8%. Etelä-Pohjanmaalla tavoitettuja nuoria vuonna 2014 on yhteensä 620, joista suurin osa on 16-20 –vuotiaita. (Bamming 2015, 8.)

Asiakasprosessit etsivässä nuorisotyössä ovat hyvin erilaisia, sillä työtä tehdään kohtaamalla ihmisiä vuorovaikutteisesti. Kuitenkin jokaisessa asiakasprosessissa on usein samanlaisia osa-alueita, joita ovat: etsiminen, kontaktin luominen asiakkaaseen, yhdessä työskentely, välittäminen oikeiden palvelujen piiriin sekä lopetus (ks. kuvio 1, 21). Näiden osa-alueiden lisäksi etsivään nuorisotyöhön kuuluu tiiviisti myös ympäristön havainnointi sekä sen analysointi. Tulee kuitenkin muistaa, että etsivää nuorisotyötä ei voi tehdä aina vaiheiden mukaan, sillä usein eri osa-alueet limittyvät toistensa päälle. Jokaisen asiakkaan kanssa prosessi on erilainen,

sillä ei ole olemassa yhtä ainoaa tavoitetta, jonka työntekijä asettaa asiakkaalle ja jota kohti kuljetaan. Pysyvää muutosta asiakasprosessissa etsitään ja pohditaan yhdessä asiakkaan kanssa, ja loppujen lopuksi asiakas itse valitsee tavoitteen, jota kohti kuljetaan. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 67-69.)



Kuvio 1. Etsivän nuorisotyön asiakasprosessi. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 69.)

3.3 Starttivalmennuksen työmenetelmät ja tavoitteet

Ilmajoen Starttipajalla toteutettavaa starttivalmennusta voidaan kuvata matalimman kynnyksen palveluna, jota työpajoilta voi löytää. Hilpisen ym. (2012, 13) mukaan hyvänä tuloksena toiminnasta voidaan pitää jo starttivalmennukseen osallistumista. Pääpaino starttivalmennuksessa ovat työ- ja toimintakyvyn kartoitus, sekä valmennettavan tukeminen arjenhallinnassa. Starttivalmennus on aina sopimukseen perustuvaa toimintaa asiakkaan kanssa. Valmennuksessa kuntoudutaan asteittain kohti muita toimintamuotoja, joita ovat kuntouttava työvalmennus, valmentava työvalmennus sekä työhönvalmennus. (Hilpinen ym. 2012, 8-9.) Työpajalla olleista nuorista yli 80% jatkaa joko työelämäänsä tai koulutukseen (Nuorten työpajat [viitattu 26.9.2016]).

Monialainen ja moniammatillinen starttivalmennus on tavoitteellista, kuntouttavaa sekä säännöllistä valmennusta. Se korostaa yksilön vahvuuksia ja mahdollisuuksia, sillä se räätälöidään aina yksilön voimavarojen ja tarpeiden mukaisesti. Työmenetelminä valmennuksessa käytetään sekä yksilö- että ryhmävalmennusta. Starttivalmennus on usein toiminnallista ja yhteisöllistä. Tarkoituksena on tukea

valmentautujaa löytämään omia voimavarojaan, sekä tasapainoa elämään. Valmentautujan tukijana toimivat valmentaja sekä verkosto, jotka rohkaisevat häntä omaan toimijuuteen ja vastuunkantoon. Starttivalmennus voi olla se toimintamuoto, jossa valmentautuja kiinnittyy tulevaisuuteen suuntaavaan ja eteenpäin vievään toimintaan. (Hilpinen ym. 2012, 13.)

Kohderyhmänä starttivalmennuksessa ovat henkilöt, joilla omia valmiuksia itsenäisesti arjesta selviytymiseen ei ole tai he eivät pysty kiinnittymään säännölliseen toimintaan. Usein he kaipaavat intensiivisempää tukea arjenhallinnan parantamiseen, elämäntilanteen selvittämiseen sekä tulevaisuuden suunnitteluun. Matalimman kynnyksen starttivalmennusta seuraava askel voi olla esimerkiksi työpaja, koulutus tai työelämä. (Hilpinen ym. 2012, 13.) Pekkalan (2009, 54) mukaan starttivalmennukseen osallistuvilla asiakkailla työ- ja toimintakyky saattaa olla heikolla tasolla, eikä näin ollen toisenlaiseen valmennustoimintaan osallistuminen ole tilanteen mukaista. Hänen mukaansa kyseessä on ”sisääntulotaso”, jolla on tarkoitus selvittää yksilön toiminnan edellytyksiä sekä harjoittaa intensiivisesti moniammatillista tukea.

Hilpisen ym. (2012, 13-14) mukaan starttivalmennus on suunnattu niille, jotka tarvitsevat tukea päivärytmiensä löytämiseen, arjenhallintaan, mielenterveysongelmiin tai oppimisvaikeuksiin. Heillä voi olla taustalla myös erilaisia haasteita, kuten riippuvuuksia, taloudellisia ongelmia tai rikostaustaa. Usein valmentautujien koulutus ei vastaa työmarkkinoiden nykyistä tarvetta ja peruskoulun jälkeinen tutkinto saattaa puuttua heiltä kokonaan. Kohderyhmänä toiminnassa ovat merkittävänä osana koteihinsa eristäytyneet henkilöt, joilla on haasteita arjenhallinnassa sekä vähän sosiaalista kanssakäymistä. Nämä henkilöt asuvat usein yksin omissa kodeissaan tai vanhempiensa luona.

Tavoitteet. Valmentautujan aktivoitumisen ja motivoitumisen tukeminen ovat starttivalmennuksen keskeisimpiä tehtäviä. Tavoitteena on saada valmentautuja muodostamaan realistinen näkemys omista mahdollisuuksistaan sekä tilanteestaan kasvattamalla itsetuntemusta ja itseluottamusta. Vastuun ottaminen omasta elämästä, taloudesta, itsenäisestä toimimisesta viranomaisten kanssa sekä omasta terveydestä huolehtimisesta on tärkeää. (Hilpinen ym. 2012, 17.) Keskeistä starttivalmennuksessa on pyrkimys lisätä valmentautujan osallisuutta. Tällöin valmen-

tautuja saa kokemuksia vaikuttamisesta omassa elämässään sekä ympäristössään ja havaitsee toimintamahdollisuuksia niitä hyödyntäen. Päämääränä voi olla parempi arjenhallinta, omien asioiden oikea-aikainen hoitaminen, omien voimavarojen kasvattaminen ja terveydestä huolehtiminen. Tavoitteena on saada valmentautuja kiinnostumaan elämästään sekä tulevaisuudestaan. Banduran (1995b, 253) mukaan nuorten kanssa työskentelyssä on tärkeää ottaa huomioon minäpystyvyyden ennakoitavuus ja usko tehokkuuteen työssä. On tärkeää herättää nuorissa halu vahvaan toimintaan, mikäli he elävät vaikeissa olosuhteissa tai joutuvat elämässään ylittämään erilaisia esteitä.

Tavoitteet tulee asettaa Hilpisen ym. (2012, 23) mukaan vuorovaikutuksessa valmentautujan kanssa. Niiden tulee olla kiinnostavia ja realistisia niin, että ne tukevat sekä valmentautujaa että valmentajaa. Käsite tavoitteista voi olla eri tasoisia, mutta valmentajan tehtävänä on auttaa asiakasta saamaan lisätietoa realistisempien tavoitteiden asettamiseksi. Tavoitteita kohti työskennellessä tulee asettaa välitavoitteita sekä toimia, joilla varsinaiset tavoitteet saavutetaan. Välitavoitteiden saavuttaminen aktivoi sekä motivoi valmentautujaa jatkamaan eteenpäin. Valmennuksen aikana valmentautuja saa uusia näkökulmia, joihin tavoitteitaan voi peilata sekä työkaluja jatkopolkujensa miettimiseen. (Hilpinen ym. 2012, 17.) Oman paikan löytäminen yhteiskunnassa voi tapahtua starttivalmennuksessa.

Työmenetelmät. Yksilövalmennus on starttivalmennuksessa keskeinen työmenetelmä, jossa tavoitteena on asiakkaan toimintakyvyn kehittymisen tukeminen. Työskentely tapahtuu yhdessä sovitun, tavoitteellisen sekä henkilökohtaisesti laaditun suunnitelman mukaisesti. Yksilövalmennusta toteutetaan valmentajan sekä valmentautujan keskeisillä tapaamisilla, mutta tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös monialaisen yhteistyöverkoston kanssa. (Hilpinen ym. 2012, 19.) Yksilövalmennus on valmentautujan kokonaisvaltaista tukemista: valmentautujalle laaditaan valmennussuunnitelma ja hänen tilannettaan seurataan sekä arvioidaan (Pekkala 2009, 30-31). Tällainen valmennus sisältää asioiden selvittelyä, keskusteluja sekä valmennettavan arjen tukemiseksi tarvittavien tietojen ja taitojen lisäämistä. Valmennus tähtää kokonaisuuden hallintaan asiakkaan lähtötilanteeseen perustuen. Yksilövalmennus määrittyy moniammatilliseksi työksi, sillä yhteistyötä valmentajan hyväksi tehdään myös muiden alojen ammattilaisten kanssa.

Starttivalmennuksen tärkeänä työmenetelmänä voidaan pitää verkostotyötä. Hilpinen ym. (2012, 19-20) viittaa kirjassaan verkostotoimijoiden kanssa tehtävään tiedonvaihotosopimukseen. Valmentaja tekee valmentautujan kanssa tiedonvaihotosopimuksen, jonka avulla valmentaja pystyy tukemaan asioiden hoitamisessa verkostotoimijoiden kanssa. Pääasiassa valmentaja kuitenkin rohkaisee asiakasta toimimaan mahdollisimman itsenäisesti viranomais- ja verkostoyhteisöissä. Starttivalmennuksessa on mahdollista perustaa verkostotyöryhmä monialaisen yhteistoiminnan tukemiseksi. Työryhmissä voidaan solmia yhteistyösopimuksia erilaisista nuoriin kohdistuvista tukitoimenpiteistä, mutta on tärkeää sopia vastuun sekä tehtävien jaosta. Starttivalmennus tekee yhteistyötä sosiaali-, terveys-, työllisyys-, koulutus- sekä muiden toimijoiden kanssa (Pekkala 2009, 31).

Yksilövalmennuksen periaatteet toteutuvat Hilpisen ym. (2012, 19) mukaan myös ryhmämuotoisessa starttivalmennuksessa. Valmennus sisältää paljon kahdenkeskistä valmennusta, vaikka pääasiassa toimitaan ryhmässä. Ryhmätoiminnassa pyritään kehittämään arjenhallinnan tietoja sekä taitoja, itsetuntoa ja itsetuntemusta. Siinä vahvistetaan myös sosiaalisia taitoja. Yksilövalmennus on usein ensimmäinen valmennusmuoto, johon valmentautuja osallistuu. Yksilövalmennuksesta on mahdollista siirtyä asteittain ryhmämuotoiseen valmennukseen ja tämä on usein perusteltua esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden pelkoa, ahdistus- tai pelkotiiloja kokeville henkilöille.

Starttipaja valmentautujineen on yhteisö, joka toimii kokonaisuutena. Ryhmässä on mahdollista oppia yhteisössä toimimista sekä osallisuutta. Edellytyksenä yhteisöllisyydelle on, että valmentautuja kokee olevansa osa pajayhteisöä ja voivansa vaikuttaa siinä asioihin. Tärkeää on myös välittää ja tuntea muiden välittävän. Osallisuuden saavuttamiseen välineitä ovat vastuullisuus, oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus sekä yksilöllisyys (Hämäläinen & Palo, 2014, 48-49). Starttipajalla voimaantumista tukee esimerkiksi rohkaisu, avoin ilmapiiri sekä tasa-arvoisuus. Voimaantumisen eri osa-alueina pidetään itseluottamusta, itsearvostusta, minäkuva sekä identiteettiä. Yksilön kannalta oleellisia ydintekijöitä ovat onnistuminen, selkeys, tavoitteellisuus, toiminnallisuus, tunneilmasto sekä yhdessä luominen. Tekijöitä, jotka mahdollistavat voimaantumista ovat vastuu, vapaus, arvostus, ilmapiiri, myönteisyys sekä luottamus. Eri osa-alueita sekä ydintekijöitä voidaan

pajatoiminnalla vahvistaa valmennustyön ohella arkipäiväisellä sosiaalisella kanssakäymisellä. (Siitonen 2012; Hämäläinen & Palo 2014, 49.)

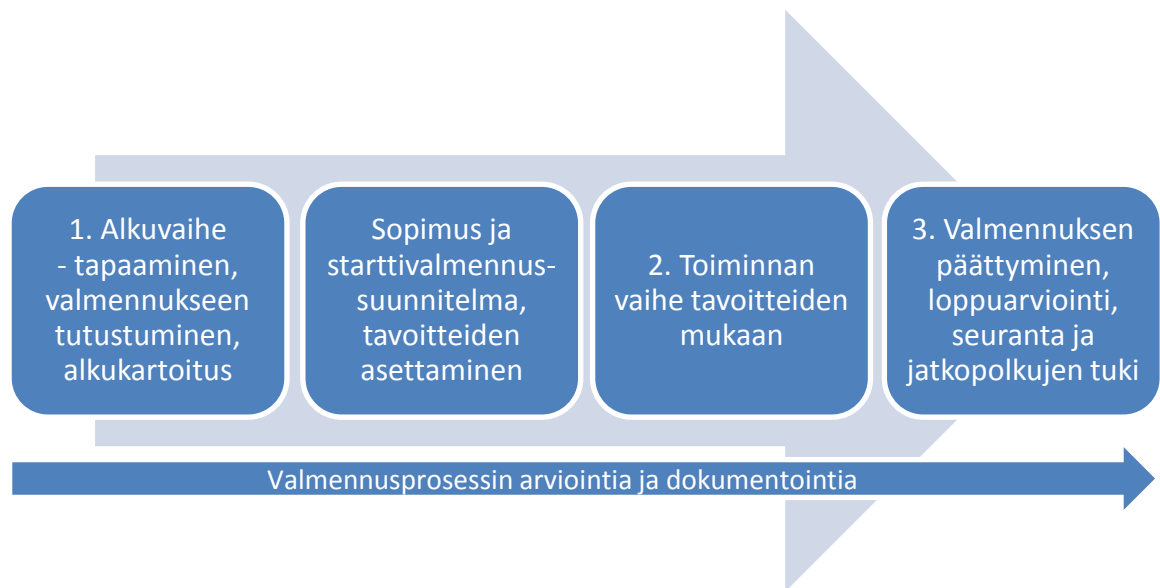
3.4 Starttivalmennuksen asiakasprosessi

Prosessi starttivalmennuksessa voi alkaa esimerkiksi ohjautumalla siihen etsivästä nuorisotyöstä, mikä on Ilmajoella erittäin yleinen tapa. Valmennuksella täydennetään nuorisotakuuta, mutta se on tehokasta toimintaa myös aikuisille ihmisille. (Hilpinen ym. 2012, 17-18.) Valmennukseen ohjaututaan monien reittien kautta, kuten esimerkiksi terveydenhuollon, sosiaalitoimen, kuntoutuspalveluiden, kolmannen sektorin, TE-toimistojen, nuoren vanhempien tai oppilaitosten kautta. Etsivä nuorisotyö on käynnistyttyään mahdollistanut starttivalmennuksen löytymisen niille nuorille, joille ei muuta sopivaa palvelua löydy tai eivät muutoin olisi ohjautuneet palveluihin. Valmennukseen voi osallistua esimerkiksi ammattitaidoton nuori tai työtön henkilö, sillä valmennus sisältää sekä yksilö- että työvalmennusta osamisen ja työkyvyn kehittämiseksi (Pekkala 2009, 37).

Asiakasprosessi starttivalmennuksessa on Hilpisen ym. (2012, 21) mukaan kolmivaiheinen: siihen sisältyy alkuvaihe, toiminnan vaihe tavoitteiden mukaan sekä arvioinnin ja jatkosuunnitelmien tuen vaihe (ks. kuvio 2, 26). Alkuvaiheessa valmentautujaan otetaan yhteyttä ja sovitaan tapaaminen. Mikäli valmentautuja on halukas osallistumaan starttivalmennukseen, hänen kanssaan laaditaan valmennussuunnitelma sekä –sopimus. Alkuvaiheessa tutustutaan lähemmin valmennukseen ja asiakkaan tilannetta samalla kartoitetaan. Suunnitelma valmennuksesta laaditaan yhdessä valmentautujan kanssa hänen tavoitteidensa mukaisesti.

Tavoitteiden mukainen valmennus on prosessin seuraava vaihe. Tavoitteiden mukaisessa valmennuksessa on tehtävä näkyväksi kehitysprosessi arvioinnin avulla sekä asianmukaisella dokumentoinnilla. Arviointia ja dokumentointia tehdään kaikissa valmennusprosessin vaiheissa valmentautujan tilanteen ja kehittymisen havaitsemiseksi. Arviointi asiakkaan tilanteesta ja kehityksestä saattavat vaikuttaa valmennussuunnitelmaan, jolloin sen sisältöä voidaan päivittää tarpeen vaatiessa. Viimeisessä vaiheessa valmennus päättyy ja on tehtävä loppuarviointi

sekä raportointia. Valmentautujaa tuetaan tarvittaessa siirtymisessä muihin palveluihin ja tarjotaan hänelle jälkitukea. (Hilpinen ym. 2012, 21.)



Kuvio 2. Starttivalmennuksen valmennusprosessi. (Hilpinen ym. 2012, 21.)

Valmentautujaa sekä valmentajaa tukevat sellaiset vuorovaikutuksessa määritellyt tavoitteet, jotka ovat asetettu yhdessä valmentautujan kanssa mahdollisimman realistisiksi ja kiinnostaviksi. Tavoitteet asetetaan aina yksilöllisesti ja päätavoitteeseen pääsemiseksi asetetaan aina välitavoitteita. Tavoitteisiin pääsemiseksi sovitaan erilaisia toimia, joiden avulla tavoitteet realisoituvat (Hilpinen ym. 2012, 23). Näin valmentautuja motivoituu, aktivoituu sekä lisää omaa vastuunkantoaan. Asiakkaan omat tavoitteet saattavat toisinaan olla epärealistisia, liian korkeita tai liian matalia. Tällöin valmentajan tehtävänä on tukea asiakasta realististen tavoitteiden löytämiseen esimerkiksi kuljettamalla keskustelua tarkentavilla lisäkysymyksillä. Valmentaja voi tukea asiakasta hankkimaan lisätietoa tueksi tavoitteiden asettamiseen. Valmentautujan itsetunto ja realistinen toiveikkuus kehittyvät, kun hänelle osoitetaan häneltä löytyvän resursseja, henkilökohtaisia ominaisuuksia, tietoa, taitoa sekä kykyjä.

Valmennuksen arviointi, seuranta ja dokumentointi tapahtuvat asiakkaan ja valmentajan toimesta. Asiakastuloksia arvioidaan valmentautujan ja valmentajan arviointivuoropuhelun perusteella koko valmennusprosessin ajan. (Pekkala 2009, 44-45.) Toiminnan vaikuttavuutta sekä tavoitteiden toteutumisen seurantaa paran-

taa valmentautujan tarpeiden kartoitus ja tavoitteellisuus. Joskus on tarpeellista muuttaa valmennustyyliä asiakkaan kanssa, jos se ei vastaa asiakkaan tarpeeseen – näin voi käydä huolellisesta arvioinnista huolimatta. Kun valmennusjakso päättyy, loppuarviointi tehdään valmentautujan edistymisestä valmentajan sekä valmentautujan kanssa yhteistyössä. Hilpinen ym. (2012, 25) korostavat lisäksi, että starttivalmennuksen palvelun tilaajalle raportoidaan valmentautujan edistymisestä ja sovitusta jatkopolusta. Jälkituen merkitys korostuu erityisesti starttivalmennuksen päättyessä, jolloin asiakas siirtyy saattaen eteenpäin valmennuksesta.

Teemoja, jotka Hilpisen ym. (2012, 4) mukaan starttivalmennuksessa pidetään tärkeinä, ovat esimerkiksi omien voimavarojen, vaikutusmahdollisuuksien sekä muutostarpeiden havaitseminen. Valmennuksessa tärkeitä teemoja ovat arkipäiväisten toimien parantaminen säännöllisen päivärytmin löytämisellä sekä terveydestä huolehtimalla esimerkiksi riittävän unen, ravinnon ja liikunnan avulla. Luottamuksen rakentaminen, voimaantuminen, tukiverkoston rakentaminen ja osallisuuden lisääminen ovat olennaisia teemoja. Valmennuksessa pyritään epäonnistumisten ja vastoinkäymisten sietokyvyn vahvistamiseen, sosiaalisten taitojen ja ongelmanratkaisutaitojen harjoitteluun. Teemoihin kuuluu myös osallisuuden lisääminen. Jatkopoluille pyritään sitouttamaan valmentautujia rakentaen polkuja määrätietoisesti valmennuksen ajan. Valmentautujien tukeminen niihin siirtyessä sekä jakson jälkeinen taustatuki ovat tärkeitä teemoja.

4 NUORUUS JA NIVELVAIHEIDEN HAASTEET

Tässä kappaleessa käsittelemme nuoruutta, nuoruudessa esiin nousevia nivelvaiheiden haasteita sekä nuoria syrjäyttäviä tekijöitä. Nuoruusikä määritellään Martikaisen (2015, 7-8) mukaan siirtymävaiheeksi lapsuudesta aikuisuuteen, johon kuuluu fyysisten muutosten lisäksi ajattelun kehittyminen, sekä sosiaalisiin vaatimuksiin kasvaminen. Nurmen ym. (2009, 124) mukaan nuori ei ole enää pelkäänsä oman fyysisen kasvunsa ja sosiaalisten tekijöiden armoilla, vaan ohjaa enenevässä määrin itse omaa kehitystään. Kaveripiiri, läheiset ihmissuhteet, koulutus, työelämä ja harrastusvalinnat luovat pohjan sille elämäkululle, jonka nuori aikuisena elää.

Aalberg ja Siimes (2007, 68-70) määrittelevät nuoruuden kestävän 12-vuotiaasta 22-vuotiaaseen asti, kun taas vastaavasti nuorisolaissa (27.1.2006/72) 1 luvun 2 §:ssä nuoren määritellään olevan alle 29-vuotias. Nuoruuden ajatellaan Sinkkosen mukaan olevan toinen mahdollisuus, jossa aikaisemmat tapahtumat kerrataan ja käydään uudelleen läpi (Sinkkonen 2010, 50). Esiin nousseiden lapsenomaisten toiveiden sekä ristiriitojen vuoksi, nuoruutta pidetään ainutlaatuisena mahdollisuutena parantaa elämänlaatua (Aalberg & Siimes 2007, 15). Nuoruudessa tärkeäksi siirtymävaiheeksi kutsutaan nivelvaihetta, jossa nuori siirtyy peruskoulutuksesta toisen asteen koulutukseen. Nivelvaihe on tärkeä osa nuoren tulevaisuutta ajattelun, sillä nuori joutuu ensimmäistä kertaa pohtimaan koulutusuraansa koskevia valintoja. Riski pudota koulutuksesta ja työelämästä ovat nuoren oman hyvinvoinnin ja elämänhallinnan tunteen vähenemisen vuoksi riski myös yhteiskunnalle kasvavien kustannusten vuoksi. (Huttunen & Pekkarinen 2016.)

4.1 Nuoruuden tavoitteet, toiveet ja haasteet

Nuoruuteen kuuluu paljon luopumista, haaveita, haasteita sekä odotuksia. Luopumista tapahtuu esimerkiksi lapsuudesta, leikistä, hoivasta ja huolettomuudesta, kun taas tulevaisuus herättää nuoressa monenlaisia haaveita ja odotuksia. Nuoruudessa ihminen käy läpi itsenäistymisprosessin, sillä jokaisella on tarve itsenäistyä, päättää ja osata itse jossain nuoruuden vaiheessa. (Kivimäki, viitattu

19.9.2016.) Nuoren itsenäistymiseen vaikuttavat nuoren perhetaustat, perheen rakenne, sukupuoli, suhde vanhempiin, kaveripiiriin, harrastuksiin sekä eettiset ja uskonnolliset arvot (Sinkkonen 2010, 63).

Minäkuva. Nuoruudessa tapahtuu identiteetin ja minäkuvan muuttuminen konkreettisesta toiminnan kuvauksesta enemmän abstraktimmaksi, oman itsen määrittelyksi. Keskeisiä minäkuvaan määrittäviä tekijöitä ovat toisten ihmisten palaute ulkonäöstä, ikätovereiden hyväksynnän saamisesta ja menestyksestä niin koulu- kuin harrastemaailmassa. Myös erilaiset siirtymät, kuten ala-asteelta yläasteelle siirtyminen vaikuttaa ihmisen luomaan minäkuvaan. Usein siirtymistä johtuneet minäkuvan muutokset muuttuvat kielteisempään suuntaan, mutta näillä muutoksilla on kuitenkin tapana palautua. Erilaisten identiteetikertomusten mukaan nuoret luovat itsestään yhtenäistä ja myönteistä kuvaa samalla liittäen itsensä erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin. Identiteetin kehittymiseksi kutsutaan nuoren omaa ajatusta itsestään. Saatu palaute omista kyvyistä, vahvuuksista ja heikkouksista vaikuttavat myös identiteetin kehittymiseen. (Nurmi ym. 2009, 142-143.)

Kehitystehtävät. Nuoruusiässä eteen tulevia haasteita, tavoitteita ja toiveita nuori jäsentää muun muassa aikaisempien koulukokemusten, tehtyjen valintojen, mahdollisuuksien sekä ulkopuolelta saadun tuen ja kannustuksen mukaan (Hotulainen & Lappalainen 2005, 102). Nuoruuteen kuuluu erilaisia kehityksellisiä tehtäviä, jotka jokaisen tulee ratkaista itsemääräämisoikeuden saavuttaakseen. Aalberg ja Siimes (2007, 68) jakavat kehitykselliset tehtävät kolmeen osaan; nuoren tulee irrottautua lapsuuden vanhemmista ja löytää heidät uudelleen aikuisella tasolla, jäsentää uudelleen puberteetin vuoksi muuttunut ruumiinkuva, seksuaalinen identiteetti ja seksuaalisuus, sekä turvautua ikätovereiden apuun kasvun ja kehityksen aikana. Edellä mainitut kehitystehtävät edellyttävät turvallista irrottautumista vanhemmista ja heidän korvaamista ikätovereilla.

Tunnetun kehitystehtäväteorian kehittäjä Havighurstin mukaan nuoruuden kehitystehtäviä ovat uuden, kypsemmän sukupuolen sekä oman maskuliinisen tai feminiinisen roolin löytäminen, oman fyysisen ulkonäön hyväksyminen, tunne-elämän itsenäisyyden saavuttaminen, oman arvomaailman ja moraalin löytäminen, sekä pyrkiminen sosiaalisesti vastuulliseen käyttäytymiseen (Dunderfelt 2011, 85). Kivimäen (viitattu 16.9.2016) mukaan nuoruus kehitysvaiheena on ristiriitaista aikaa,

sillä nuori voi kokea samanaikaisesti iloa lisääntyvästä vapaudesta sekä huolta vähitellen kasvavasta vastuusta. Myös Sinkkonen (2010, 50) viittaa siihen, että nuoruudessa ihminen suree lapsuudesta irtautumista, mutta samalla kokee myös iloa kaikesta tulevasta. Nuori voi kokea olevansa vielä pieni lapsi, mutta jo seuraavassa hetkessä melkein aikuinen.

Nuoruusiässä edellä mainittujen kehitystehtävien lisäksi tärkeää on myös ihmissuhteiden solmiminen. Ystävyys-suhteissa nuori harjoittelee tärkeitä ihmissuhdetaitoja; kykyä empatiaan, toisten ihmisten huomioimista sekä luottamista toisiin ihmisiin. Nuori tarvitsee kavereiltaan yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä läheisyyttä, jota on aikaisemmin saanut vanhemmiltaan. Nuori kokee helposti olevansa viallinen jäätään ikätoveriryhmien ulkopuolelle, jossa nuoret yhdessä jakavat kokemuksiaan. Murrosiässä koettu kiusaaminen sekä ulkopuolelle jättäminen aiheuttaa usein syviä haavoja itsetuntoon. [Nuori on yksinäinen, (viitattu 19.9.2016).] Varsinkin nuoruudessa yhteisön vaikutus nuoreen on suuri, sillä on esimerkiksi osoitettu nuoren valitsevan ympärilleen kavereita ja ystäviä, jotka muistuttavat häntä itseään. Ympäristön ja yksilön vuorovaikutusta voisi kuvailla prosessina, jossa vanhemmat ja toverit antavat nuorelle ohjeita, malleja sekä toimintatapoja. Nuori kuitenkin vaikuttaa myös omalla toiminnallaan kehitykseensä. (Nurmi ym. 2009, 130.)

Koulutus- ja työelämä. Nuoruudessa aukeavat ovet koulutus- ja työpaikkoihin voivat tuottaa monille nuorille ahdistusta. Penttisen (2015, 108-110) mukaan lisääntyvä työttömyys sekä tulevaisuuden työn epävarmuustekijät vaikuttavat nuorten tulevaisuudenkuviin. Nykypäivänä nuorten koulutusvalinnat eivät enää määrittele nuorten tulevaisuuden ammattia tai loppuelämää, sillä yksi ammatillinen koulutus ei tulevaisuudessa välttämättä riitä, vaan on uudelleenkoulutauduttava tai ainakin hankittava lisäkoulutusta. Jos nuori kokee tarvetta vaihtaa koulutusalaan, ei alkuperäistä koulutusvalintaa tulisi nähdä virheenä, eikä uusia koulutuksia virheiden korjaamisena. Valitettavasti koulutukseen pääseminen tai koulutuksen saaminen ei kuitenkaan aina riitä työllistymään, sillä esimerkiksi kesätyön saaminen ilman suosituksia voi olla haastavaa. Monesti kesätyön saamiseen vaikuttavat vanhempien tai sukulaisten verkostot, sillä ilman ammattia olevien nuorten palkkaaminen on muuten hyvin epätodennäköistä.

Nuorisotyöttömyys on maailmanlaajuinen ongelma varsinkin Euroopassa ja Suomessa. Pulkkinen & Kanervio (2014, 136-137) mukaan nuorisotyöttömyyden tilanne on rajussa kasvussa, mikä tekee siitä vakavan ongelman, sillä nuoret ovat vaarassa syrjäytyä. Yliaktuaari Liisa Larja käyttää työttömyysasteen sijaan NEET-astetta, sillä pelkästään työttömyysasteesta ei saada selville, kuinka suuri osa nuorista on syrjäytyneitä tai avun tarpeessa (Larja 2013). NEET-asteella (*not in employment, education or training*), kartoitetaan niitä nuoria, jotka eivät ole työssä, koulutuksessa tai työhönvalmennuksessa, kuten esimerkiksi valmennus- tai työväenopiston kurssilla.

Lokakuussa 2014 työelämän ja koulutuksen ulkopuolilla oli 145 900 nuorta (15-29v.) ja täysin tilastojen ulkopuolella nuoria oli samana vuonna yhteensä 150 000 (Tuusa & Ala-Kauhaluoma 2014, 18). Tilastokeskuksen tekemän kyselyn mukaan vuonna 2016 toisella neljänneksellä avoimia työpaikkoja on kuitenkin ollut enemmän verrattuna vuoteen 2015 (Tilastokeskus 17.8.2016). Nuorisotyöttömyyttä on kuitenkin usein vaikea ilmaista tilastollisina lukuina, sillä työttömyyden määritelmä ja perusjoukko vaihtelevat suuresti. Suomessa nuorisotyöttömyyttä mitataan NEET-asteen lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön rekisterin sekä Tilastokeskuksen tekemien otospohjaisten tutkimusten avulla. (Huhta 2015, 6-7.) Usein nuorisotyöttömyydellä viitataan syrjäytymiseen, huono-osaisuuteen ja marginaalisuuteen.

4.2 Nivelvaiheet nuoruudessa

Opetusministeriön selvityksen (2005, 10-11) mukaan nivelvaihe on pidempiaikainen siirtymävaihe, jossa nuori pohtii asteittain koulutukseen suuntautumistaan. Nivelvaihe ei ole pelkästään peruskoulutuksesta toisen asteen koulutukseen siirtymistä, vaan nivelvaiheessa nuori tekee tärkeitä päätöksiä koskien tulevaa ammattuuraa ja koulutusta. Huttusen (2015, 21) mukaan peruskoulun jälkeen jokainen nuori on haastavan valinnan edessä, sillä edessä on isoja valintoja tulevaisuutta ajatellen. Nuoruudessa on vaikea tehdä kauaskantoisia päätöksiä, sillä nuori ei vielä tiedä, mitkä ovat omat mieltymykset koulutusta tai työuraa ajatellen. Opetusministeriön selvityksestä (2005, 10) käy ilmi, että valintatilanteessa toimimiseen vaikuttavat nuoren oma henkilökohtainen kokemus omista tiedoistaan ja taidoista.

taan koulupaikan saamisen suhteen, koulutuksesta valmistumiseen, sekä siihen säilyykö nuoren mielenkiinto työuraa kohtaan vielä työelämään siirtymisvaiheeseen asti. Monet nuoret eivät peruskoulun jälkeen välttämättä tiedä mille alalle he haluavat suuntautua, minkä vuoksi koulutuspaikka valitaan sattumanvaraisesti ja koulutus keskeytetään herkemmin. Peruskoulutuksesta toisen asteen koulutukseen siirtymiseen vaikuttavat muutkin kuin koulutukseen liittyvät tekijät, kuten nuoren perheen antama tuki tai sen puuttuminen, nuoren sosiaalinen tilanne, sekä sen hetkinen elämäntilanne.

Opetusministeriön selvityksestä (2005, 10-11) käy ilmi, että varsinkin syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kohdalla nivelvaihe on kriittinen elämävaihe, sillä syrjäytymisriskit ovat huomattavasti suuremmat niiden nuorten kohdalla, jotka peruskoulun jälkeen putoavat yhteiskunnan koulutusjärjestelmästä. Koulutuksen kohdalla siirtymäajan venyminen hankaloittaa opintojen uudelleen aloittamista, sekä niistä valmistumista. Karppisen (2007, 122) mukaan yksilötasolla ilmeneviä siirtymävaiheen ongelmia ovat yhteishaussa hakematta jättäminen, hakemisesta huolimatta ilman koulupaikkaa jääminen, haussa saadun koulupaikan peruminen tai varhaisessa vaiheessa koulutuksen lopettaminen sekä luokalle jääminen. Huttunen ja Pekkarinen (2016) tuovat ilmi, että nämä nuoret, jotka kohtaavat siirtymävaiheessa edellä mainittuja ongelmia, tarvitsevat erityistä tukea ja ohjausta yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisen ehkäisemiseksi, minkä vuoksi etsivää nuorisotyötä ja pajatoimintaa tarvitaan myös tulevaisuudessa. Riski pudota koulutuksesta ja työelämästä ovat nuoren oman hyvinvoinnin ja elämänhallinnan tunteen vähenemisen vuoksi riski myös yhteiskunnalle kasvavien kustannusten vuoksi.

Tutkimustulosten mukaan noin 12%:lla peruskoulun päättäneistä ilmenee ongelmia siirtyessään toisen asteen koulutukseen. Suurimpia nivelvaiheen ongelmia on niillä, jotka jäävät yhteishaussa koulutuksen ulkopuolelle. Monesti nuorten haku-toiveet voivat olla epärealistisia omaan koulumenestykseen nähden ja siitä johtuen monet koulutuksen ulkopuolelle jääneet eivät pääse haluamaansa koulutukseen. Kuitenkaan ohjaaminen toissijaiseen koulutukseen näiden nuorten kohdalla ei kannata, sillä nuoret keskeyttävät herkemmin opinnot silloin, kun heillä ei ole halua ja motivaatiota opiskella kyseisellä alalla. Oppilaitosten tulisi mahdollistaa nuorille väli vuoden aikana opiskelutaitojen ja arvosanojen parantamista, sekä oman tule-

vaisuuden kriittisempää pohtimista yhdessä aikuisen kanssa. Positiivisena seurauksena voi mahdollisesti olla nuoren omiin kykyihin nähden realistinen koulutuspaikka, johon nuori myös itse sitoutuu. Lisäopetuksella ehkäistään myös koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrää, sekä vähennetään koulutuksen varhaista keskeyttämistä. (Karppinen 2007, 138-139.) Ahola ja Galli (2010, 136) ovat tehneet tutkimusta siitä, miten nuorten koulupudokkuus nähdään eri tavalla nuorten ja ohjausammattilaisten näkökulmista katsoen. Nuoret, jotka jäävät ilman koulutuspaikkaa kertovat usein syiksi oppilaitosten vaatimustasoihin tai koulumenestykseen liittyvillä syillä, kun taas ohjaajat näkevät tilanteet eri tavalla. Ohjausammattilaiset perustelivat ilman koulutuspaikkaa jääneiden nuorten tilanteita oppimisvaikeuksilla, perheongelmilla ja nuorten elämänhallinnan puuttumisella.

Suomen nuorisotyön tilastojen arvion mukaan Suomessa on tällä hetkellä työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevia 15-28 -vuotiaita nuoria 70 581–117 583. Prosentuaalisesti tämä tarkoittaa sitä, että 15-28 -vuotiaista nuorista ilman koulutus- tai työpaikkaa on yhteensä 7.7 – 12.9% kyseisestä ikäluokasta. (Suomen nuorisotyön tilastot, [viitattu 22.9.2016].) Tilastokeskuksen tekemän kyselyn mukaan 2013/2014 oman koulutussektorin keskeyttäneitä nuoria oli yhteensä 6,7%, joista 1,3% prosenttia vaihtoi koulutussektoria. Kaiken kaikkiaan 5,4% opiskelijoista lopetti kokonaan tutkintoon johtavan koulutuksen. Peruskoulun keskeyttäneitä vuosina 2014/2015 oli yhteensä 372. Yli puolet koulupudokkaista on poikia. Tähän viitaten myös Ylen julkaisemassa uutisessa huoli nuorten suomalaismiesten syrjäytymisestä on suuri. Tällä hetkellä yli 20% suomalaisista alle 25-vuotiaista miehistä on ilman työ- ja koulutuspaikkaa. (Yle 15.9.2016.)

4.3 Syrjäytyminen – Marginalisaatio vai marginaalisuus

Suomessa syrjäytymistä on tutkittu paljon, mutta sen moninaisuuden ja moniulotteisuuden vuoksi sitä on vaikea selittää yksiselitteisesti. Syrjäytymisen käsitettä voidaan lähestyä kahdesta eri näkökulmasta; yksilö- tai yhteiskuntalähtöisesti. (Karppinen & Savioja 2007, 117.) Syrjäytymisellä tarkoitetaan syrjään joutumista sosiaalisista suhteista, mahdollisuudesta osallistua koulutukseen, työhön tai yhteisölliseen toimintaan, sekä ulkopuolelle jäämistä vallan ja vaikuttamisen mahdolli-

suuksista. Syrjäytyminen käsitteenä tuo esiin toivottomuutta ja näköalattomuutta, minkä vuoksi käsitteestä *syrjäytyminen* halutaan päästä eroon. Syrjäytymistä voi tapahtua myös syrjäyttämällä silloin, kun ihmisten näkökulmia ja mielipiteitä ei oteta huomioon tai heidän osallisuuttaan kyseenalaistetaan. (Laine ym. 2010, 11)

Raunion (2006, 53) mukaan kielteisen leimaamisen vuoksi syrjäytymisen käsitettä pyritään välttämään ja käytetään sen sijaan käsitteitä marginalisaatio tai marginaalisuus. Käsiteparina marginalisaatio ja marginaalisuus viittaavat syrjäytymiseen prosessina sekä prosessin tuloksena. Raunion (2006, 54) mukaan Börjeson (2002, 14) on viitannut marginaalisuudella siihen tilaan, johon yksilö vastentahtoisesti joutuu, eikä kyseessä ole huono-osaisuutta, vaan enemmänkin erilaisten ongelmien kasautumista ja tarvittavien resurssien puuttumista. Marginaalisuuden tila on jossain määrin pysyvä ja usein ihmisellä on riittämätön määrä perusresursseja oman elämän hallitsemiseksi. Olennaista on, että ihmisen tilannetta määritellään olemassa olevien resurssien, ei ongelmien kautta. Ihmisen elämänhallintaa voidaan parantaa kohentamalla hänen käytössään olevia resursseja, kuten taloudellisia, kulttuurisia ja sosiaalisia resursseja.

Marginalisaatio viittaa reunalla olevaan ihmiseen; ihminen on joko ajautunut tai ajettu reunalle (Helne 2002, 172, Raunio 2006, 56 mukaan). Marginalisoituneiksi kutsuttuja ihmisiä ei kuvailla vielä syrjäytyneiksi, sillä ihminen on vielä silloin yhteiskunnan normaalisuuden ulkoreunalla, ei ulkopuolella. Riski syrjäytymiseen on kuitenkin olemassa, sillä putoaminen yhteiskunnan ulkopuolelle on mahdollista. Marginalisaatio voi olla yksilön tietoinen valinta, sillä yksilö voi olla samanaikaisesti jossain elämänalueella yhteiskunnan normaalisuuden sisäpuolella ja toisella ulkopuolella. Marginalisaatio eroaa syrjäytymisestä myös sen normaalisuuden tavoittelussa, sillä marginalisaatiossa ihminen ei koe suurta painetta normaalisuuden ylläpitämiseen, toisin kuin syrjäytyneet kokevat. (Raunio 2006, 56.)

Esimerkiksi nuoren jääminen ilman koulutus- tai työpaikkaa tunnistetaan riskiksi, minkä vuoksi puhutaan syrjäytymisestä ja heikkoon asemaan joutumisesta. Usein kun halutaan selvittää ketkä ovat syrjäytyneitä, etsitään niitä ihmisiä, jotka ovat ajautuneet tai joutuneet syrjäytyneiksi. (Juhila 2006, 55-57, Laine ym. 2010, 13.) Nuoret itse kokevat syrjäytymisen olevan eriarvoista käyttäytymistä iän, sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen tai muun erityispiirteen vuoksi. Nuoret kokevat,

että eriarvoisuus ja syrjintä kulkevat käsi kädessä. Vuonna 2014 tehdyssä nuorisobarometrikyselyssä vastaajista 85% viimeisen vuoden aikana oli nähnyt syrjintää. Suurin syrjinnän kanava on media, sillä syrjinnästä jopa 60% oli tapahtunut tv:ssä tai radiossa. (Myllyniemi 2015, 29, 32.)

Monesti nuorten koulutuksen keskeyttäminen ajatellaan negatiivisena asiana, sillä usein siitä seuraavat vaikutukset ovat ongelmallisia. Koulutuksen ulkopuolelle jääminen nähdään usein syrjäytymisriskinä siitä elämänkulusta, mitä nuoruuden elämänvaiheeseen liitetään. Keskeyttäminen ei kuitenkaan aina tarkoita syrjään jäämistä kaikilta elämänalueilta, mikäli nuori löytää koulutuksen tilalle jotain hyödylliseksi kokemaansa toimintaa. Nuori voi joutua keskeyttämään koulutuksen ja pitämään väli vuoden, jos suunnitelmissa on alanvaihto tai jos nuori joutuu uudelleen pohtimaan omaa uravalintaa. Väli vuoden aikana hankittu työkokemus voi auttaa nuoria löytämään mieluisan koulutusvaihtoehdon. Oman alan löytäminen voi tapahtua useiden koulutusten keskeyttämisten ja uudelleen aloittamisten kautta. Usein kyse koulutuspaikan puuttumisesta on vain tarjonnan ja kysynnän kohtaamattomuudesta. (Komonen 1999, Aholan & Kivelän 2007, 25-27 mukaan.)

Tarvittaessa viranomaisten on ohjattava nuori oikeanlaisiin kuntoutuspalveluihin, jos nuori tarvitsee tukea esimerkiksi työelämävalmiuksien tai elämänhallinnan parantamiseksi. Moniammatillisen yhteistyön ansiosta nuori voi ottaa yhteyttä niin nuorisoi-, työ-, tai koulutusviranomaisiin ja pyytää heiltä apua oikean tuen löytämiseksi. (Nuorisotakuu auttaa pääsemään kuntoutukseen. [Viitattu 26.9.2016].) Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 1 luvun 2§:n mukaan lain tarkoituksena on ehkäistä ongelmien syntymistä, turvata opiskelijalle opiskeluhoitopalvelujen saatavuus ja laatu, sekä antaa varhaista tukea sitä tarvitseville. Oppilashuollon tavoitteena on tarjota nuorelle opiskelun, oppimisen, oman elämän ja uran suunnittelua koko opintojen ajan (Oppilaanohjaus [viitattu 26.9.2016]). Tärkeässä roolissa nuoren haastavassa elämäntilanteessa on myös kouluilla toimiva koulukuraattori, jonka tehtävänä on antaa nuorelle tukea ja ohjausta liittyen nuoren omaan kasvuun, kehitykseen, koulunkäynnin tai ihmissuhteiden haasteisiin (Koulukuraattori [viitattu 26.9.2016]).

5 ELÄMÄNHALLINTAA JA OSALLISUUTTA

Tässä kappaleessa käsittelemme elämänhallintaa sekä osallisuutta. Käymme läpi keskeisiä elämänhallintaan ja osallisuuteen liittyviä käsitteitä sekä niiden osatekijöitä. Hyvinvointia ja toimintakykyä kuvailemme sen eri osa-alueiden kautta; mitä on fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen sekä taloudellinen hyvinvointi ja toimintakyky. Elämänhallinta vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin oleellisesti, sillä ihmisen omat valinnat ovat siihen suorassa yhteydessä. Ihmisellä ei aina ole voimavaroja tai taitoja elämänhallintaansa vaikuttamiseen, mutta erinäisillä tuen ja avun keinoilla on mahdollista parantaa elämänhallintaa. Osallisuus vaikuttaa myös koettuun hyvinvointiin ja elämänhallintaan, minkä vuoksi sen uupuminen voi aiheuttaa jopa syrjäytymisriskin kasvua.

Suomalaisten erot hyvinvoinnissa ja terveydessä ovat parantuneet jatkuvasti, mutta erot sosioekonomisten ryhmien välillä ovat kasvaneet melkein kaikilla hyvinvoinnin ja terveyden osa-alueilla. Usein työttömyys, huono-osaisuus, yksinäisyys, pienituloisuus sekä heikko terveys sitoutuvat yhteen. Syrjäytymisen uhkaa ja elämän epävarmuutta ovat viime aikoina lisänneet köyhyyden lisääntyminen, pitkäaikaistyöttömyyden kääntyminen uudelleen kasvuun, sekä epätavallisten töiden lisääntyminen. Suuri syrjäytymisen riski on niillä, joilla on toimintakykyä alentavia sairauksia, matala toimeentulotaso tai päihdeongelmia. On todettu, että hyvinvointia heikentävät elämäntavat siirtyvät huolestuttavan yleisesti seuraaville sukupolville perheissä. Haasteena on lasten, nuorten sekä aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelujen pirstaleisuus, riittämättömyys peruspalveluissa sekä erityispalveluiden irrallisuus. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 15-16.)

5.1 Elämänhallinta käsitteenä

Omaan kehitykseensä ja terveyteensä järkevillä valinnoilla vaikuttamista kutsutaan elämänhallinnaksi. Pulkkinen (1997, 174) käyttää kirjassaan elämänhallinnasta käsitettä ”oman elämän hallinnantuntu”, jota hän kuvaa kognitiivisena ja ajattelupe-
räisenä asiana. Pulkkinen (1997, 173-174) mukaan koherenssin tunne (Antonovsky 1979) perustuu myös ihmisen tuntuun tunteen sijaan ja käsitteellä tarkoitetaan

stressin hallinnan voimavaroja. Sen osatekijänä on hallittavuus, joka tarkoittaa käsitystä ihmisen kyvystä säädellä elämäänsä liittyviä tapahtumia ja asioita. Lisäksi koherenssin tunnun osatekijänä pidetään mielekkyyttä ja ymmärrettävyyttä: ihminen siis tajuaa tapahtumat ympäristössään ymmärrettäviksi ja yhteisön arvojärjestelmää ajatellen mielekkäiksi. Antonovskyn (1996, 15) mukaan ihmisellä, jolla on vahva koherenssin tuntu, on toivoa ja motivaatiota elämässä pärjäämiseen. Ihminen tuntee merkityksellisyyttä, uskoo haasteista selviytymiseen sekä tarvittavien resurssien saatavuuteen. Vaaraman, Moision & Karvosen (2010, 141) mukaan nuorille ihmisille on tärkeää elämän merkityksellisyys, elämästä nauttiminen ja kielteisten tuntemusten puuttuminen. Heille mielekäs elämä, siihen luottaminen sekä usko tulevaisuuteen ovat myös tärkeitä.

Usko minäpystyvyyteen vaikuttaa Banduran (1995a, 2) mukaan ihmisen ajatteluun, tuntemiseen, käyttäytymiseen sekä motivoitumiseen. Ihmiset pyrkivät kontrolloimaan elämiinsä vaikuttavia tapahtumia. Elämässään tietyillä alueilla ponnistelevat ihmiset kykenevät pitämään jonkinlaista kontrollia elämästään, pystyvät paremmin tavoittelemaan haluamaansa tulevaisuutta sekä ehkäisemään ei-toivottuja asioita tulevaisuudessa (Bandura 1995a, 1.) Elämän kontrolloimiseen pyrkiminen liittyy lähes kaikkeen mitä ihmiset tekevät, sillä se voi turvata lukemattomia henkilökohtaisia ja sosiaalisia hyötyjä. Niistä ennustettavia tekee kyky vaikuttaa lopputulokseen. On omaksuttava valmiuksia ennustettavuuteen. Kyvyttömyys elämän kontrolloimiseen vaikuttaa sen sijaan asioihin, jotka vaikuttavat haitallisesti yksilön elämän ymmärtämiseen esimerkiksi välinpitämättömyytenä ja epätoivona.

Pulkkisen (1997, 174) mukaan Banduran (1995a) minäpystyvyyden käsite voidaan kuvata myös pystyvyysuskona. Se tarkoittaa uskoa omaan selviytymiseen elämässä ja se on suorasti sekä epäsuorasti yhteydessä ihmisen terveyteen. Pystyvyysuskon vaikutus terveyteen aiheutuu siitä, kun yksilö uskoo sekä luottaa selviytymiseensä ja tavoittelee elämäntavoillaan terveytensä edistämistä. Epäsuora vaikutus aiheutuu, kun biologiset järjestelmät aktivoituvat; esimerkiksi kun ihminen alkaa uskoa pystyvyyteensä stressistä selviämiseen.

5.2 Osallisuus hyvinvoinnin tuottajana

Osallisuudella tarkoitetaan yhteisöön liittymistä ja kuulumista, siinä vaikuttamista sekä sen myötä syntyvää sitoutumisen kokemusta. Sillä tarkoitetaan kansalaisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa ja elinympäristössään vaikuttaa, kehittää ja osallistua päätöksentekoon. Se sisältää oikeuden saada tietoa omista asioistaan ja mahdollisuuden kertoa omista mielipiteistään, minkä vuoksi se siis vaikuttaa hyvinvointia ja terveyttä määrittäviin tekijöihin. (Tekry 2008, Rouvinen-Wilenius & Leino 2010, 235 mukaan.)

Sosiologian professori Erik Allardt (1976, 32-33) on määrittänyt hyvinvoinnin tarvekäsitteen avulla: hyvinvoinnin aste määräytyy tarpeentyydytyksen asteesta. Hyvinvointi koostuu elintasosta, onnellisuudesta sekä elämänlaadusta. Allardtin mukaan hyvinvointi on pysyvämpää kuin onni, mutta myös hyvinvointi voi muuttua. Hän on jakanut tarpeentyydytyksen luonteet kolmeen perusluokkaan, joita ovat elintaso (*having*), yhteisyyssuhteet (*loving*) sekä itsensä toteuttamisen muodot (*being*). Allardt (1976, 50) on sisällyttänyt tasoihin eri arvoja, kuten elintasoon vaikuttavat tulot, asumistaso, työllisyys, koulutus ja terveys. Yhteisyyssuhteet sisältävät perhesuhteet, ystävyssuhteet sekä paikallisyhteisyyden. Itsensä toteuttamisen muodot sisältävät vapaa-ajan toiminnan, poliittiset resurssit, korvaamattomuuden ja arvonannon.

Allardtin (1976, 50) jäsenitys hyvinvoinnin ulottuvuuksista on toiminut Raivion ja Karjalaisen (2013, 16) innoittajana osallisuuden rakenteiden hahmottelemisessa. Osallisuus tarkoittaa Raivion ja Karjalaisen (2013, 16) mukaan sitä, että yksilöllä on käytössään tarvittavat aineelliset resurssit (*having*), hän kykenee omassa elämässään toimijuuteen päätöksenteossa (*being*) sekä hänellä on sosiaalisesti tärkeitä ja merkityksellisiä suhteita (*acting*). Allardtin hyvinvoinnin elementit on tunnistettu osallisuutta sekä yhteiskunnallista toimintakykyä rakentaviksi edellytyksiksi.

Osallisuuden ulottuvuuksille on Raivion ja Karjalaisen (2013, 17) mukaan olemassa negatiivisia vastapareja syrjäytymisen ulottuvuudesta. Esimerkiksi osallisuusulottuvuudella esiintyvä vajeus tarkoittaa osallisuuden vähenemistä sekä syrjäytymisriskin kasvua. Osallisuuden kokemukseen vaikuttaa osallisuusulottuvuuksien tasapainoisuus, sillä täysimääräinen osallisuus ei toteudu, mikäli jollakin ulottu-

vuudella on vajausta. Kun osallisuus on tasapainossa ja jokainen ulottuvuus on käytössä, sen katsotaan olevan yksilötason hyvinvointia, joka näkyy yhteiskunnassa sosiaalisena kestävyytensä. Erilaisten osallisuusulottuvuuksien epätasapaino voi aiheuttaa yksilölle syrjäytymistä. Riittävät resurssit (having), kuten toimeentulo, hyvinvointi ja turvallisuus luovat pohjan muille osallisuuden ulottuvuuksien toteutumiselle (Raivio & Karjalainen 2013, 16-17.) Toiminnallinen osallisuus (acting) tarkoittaa toimijuutta sekä valtaisuutta, joiden puuttuessa negatiivisena vastapuolena on vieraantuminen sekä objektiivisuus. Yhteisöllinen osallisuus (belonging) tarkoittaa yhteisöihin kuulumista ja jäsenyyttä, joiden uupuessa varjopuolena nähdään osattomuutta sekä vetäytymistä.

Kiilakosken ja Gretscheinin (2012, 24) mukaan vaikuttamisulottuvuuden lisäksi osallisuutta voi tarkastella myös sosiaalisen kuulumisulottuvuuden näkökulmasta. Osallisuutta edistävä toiminta voi olla monenlaista osallistumista yhteiseen tekemiseen, sillä pohjimmiltaan se on kokemuksellinen tila. Tilan kokemisella on suuri merkitys nuoren hyvinvoinnin kannalta. Osallisuuden edistämiseen tulisi pyrkiä kaikissa yhteisöissä, joissa työskennellään nuorten parissa. Heidän kuulemisen edistämisen lisäksi tulisi edistää yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä oman arvokkuuden tunnetta. Rouvinen-Wilenius ym. (2011, 50) tuovat esiin, että osallisuus syntyy yksilön kokemuksesta ja sillä on merkittävä rooli myös voimavarana. Arjessa sen voi tuntea voimaannuttavana ja omakohtaisena kokemuksena. Parhaiten se näytetään niissä tilanteissa, kun yksilö kokee kuuluvansa osaksi jotakin yhteisöä; se tukee oman identiteetin ja eheyden rakentumista.

Hyvinvointiin ja osallisuuteen vaikuttaa merkittävästi toimintakyvyn eri osa-alueet. Toimintakyvyllä tarkoitetaan ihmisen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista edellytystä selviytyä hänelle välttämättömistä sekä merkityksellisistä toiminnoista arkielämässään. Tällaisia toimintoja ovat esimerkiksi vapaa-aika, harrastukset, opiskelu, työ, itsestään ja toisista huolehtiminen omassa elinympäristössään. Ihmisen hyvä fyysinen, psyykinen, sosiaalinen toimintakyky sekä ympäristö auttavat ihmistä voimaan hyvin. Tällöin ihmisen on mahdollista löytää paikkansa yhteiskunnassa (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 4.10.2016). Toimintakykyä voidaan kuvata myös tasapainossa olevana tilana omien kykyjen, tavoitteiden sekä elin- ja toimintaympäristön välillä.

Elintasoon liittyy olennaisesti ihmisen fysiologiset tarpeet, eli fyysinen hyvinvointi. Fysiologiset tarpeet pitävät sisällään esimerkiksi riittävän ravinnon, lämmön, ilman sekä turvallisuuden tarpeet (Allardt 1976, 39-41). Ihmisen alhainen elintaso vaikuttaa ihmisen koko käyttäytymiseen sekä sosiaaliseen organisaatioon, sillä esimerkiksi kuolemanvaarassa olevat ihmiset pyrkivät selviytymään hengissä ja unohtavat muut tarpeensa. Fyysisellä toimintakyvyllä tarkoitetaan kykyä selviytyä arjen toiminnoista ja tehtävistä, jotka ovat ihmiselle tärkeitä. Fysiologisia toimintoja, jotka ovat fyysisen toimintakyvyn kannalta tärkeitä, ovat esimerkiksi kestävyyskunto, lihasvoima, nivelten liikkuvuus, kehon hallinta sekä niitä koordinoiva keskushermoston toiminta. Fyysiseen toimintakykyyn liittyvät myös aistit, fyysinen kunto, fyysinen suorituskky sekä terveystunto. (Terveysten ja hyvinvoinninlaitos 13.8.2015.)

Psykkisellä toimintakyvyllä tarkoitetaan ihmisen voimavaroja, joiden avulla hän voi selviytyä arjen haastavista tilanteista sekä kriiseistä. Se liittyy elämänhallintaan, psyykkiseen hyvinvointiin sekä mielenterveyteen ja se pitää sisällään ajattelun sekä tuntemiseen liittyviä toimintoja. Psykkinen toimintakyky pitää sisällään kykyä käsitellä ja vastaanottaa tietoa, kykyä tuntea, kokea sekä muodostaa käsityksiä ympäröivästä maailmasta ja itsestään. Se tarkoittaa kykyä suunnitella omaa elämää ja tehdä ratkaisuja sekä valintoja, jotka koskevat sitä (Terveysten ja hyvinvoinninlaitos 13.8.2015). Sosiaalisella toimintakyvyllä tarkoitetaan ihmistä vuorovaikutussuhteissaan sekä aktiivisena toimijana ja osallistujana yhteiskunnassa. Yksilön ja sosiaalisen verkoston, ympäristön, yhteisön sekä yhteiskunnan dynaamisessa vuorovaikutuksessa muodostuu sosiaalinen toimintakyky, kuitenkin niiden tarjoamien mahdollisuuksien ja rajojen sisäisesti. Sosiaalinen toimintakyky näyttyy esimerkiksi sosiaalisena aktiivisuutena, osallistumisena, vuorovaikutustilanteissa, yhteisyyden ja osallisuuden kokemuksina.

5.3 Nuorten elämänhallinta ja osallisuus tänä päivänä

Nuoret elävät oman aikansa ja kulttuurinsa omassa nuorisokulttuurissa, johon vaikuttaa aika, paikka, nuoriso, yleinen kulttuuri sekä yhteiskunta. Nykyinen tietotekninen yhteiskunta mahdollistaa nopeat muutokset nuorisokulttuurissa aikaisem-

paan verrattuna. Aikuisten on vaikeaa pysyä kulttuurin muutoksen mukana, sillä heidän etenemistahti on hitaampi (Pulkkinen & Kanervio 2014, 140-141). Nuorisokulttuuri on kokenut siis suuren muutoksen, sillä esimerkiksi elämyshakuisuus on vahvasti noussut esille. Nuoret haluavat saada asioita nopeasti ja mieluusti heti ja näyttääkin siltä, että taantumasta huolimatta nuorten elintaso on huomattavan korkea. Elämänrytmi on nykyisin hektinen ja siihen liitetään vaatimus vahvasta taloudesta. Tilanne on tuonut mukanaan haasteita sekä ongelmia tavallisen arjen sujumiseen, sillä ongelmien kasautuessa ylivoimaisiksi nuorilla ei ole voimia pohtia tulevaisuuttaan. Ilmiötä kutsutaan polarisoitumiseksi, jossa nuoret ääripäissä ovat yhä kauempana toisistaan. Nuoret, joilla on tukiverkot kunnossa menestyvät usein hyvin elämässään. On kuitenkin olemassa nuoria, joille erilaiset ongelmat kasautuvat tukiverkon puuttuessa. Aikuisten pitäisi pitää huolta siitä, että nuorille mahdollistetaan tuki ja sellaista hyvää, johon nuori kykenee kiinnittämään elämänsä. (Pulkkinen & Kanervio 2014, 141.)

Ongelmia nuorille tuottavat muun muassa päihteet, joita kohtaan suvaitsevaisuus on lisääntynyt. Varhaisessa iässä aloitettu alkoholin käyttö lisää aikuisuudessa alkoholin ongelmakäyttöä ja riippuvuutta. (Pulkkinen & Kanervio 2014, 131.) Nuoruusiän päihteiden käyttö on riskitekijä myöhempään alkoholi- ja huumeriippuvuuteen varsinkin niillä nuorilla, joilla erilaiset riskitekijät kasautuvat. Niitä ovat perinnölliset taipumukset, nuoren persoonallisuus, perhesuhteet ja niiden toimintakyky sekä ympäristötekijät. Erityisesti niillä nuorilla, joilla on lapsuudessa havaittu itsehallinnan vaikeutta, impulsiivisuutta ja aggressiivisuutta on suurempi alttius päihdeongelmiin. Myös mielenterveyden häiriöt sekä erilaiset temperamenttipiirteet, kuten elämyshakuisuus ja tunteiden hallitsemisen vaikeus voivat lisätä riskiä päihdeongelmien syntymiselle. Vanhempien oma päihteiden käyttö, vakavat mielenterveysongelmat, puutteellinen vanhemmuus sekä salliva suhtautuminen päihteisiin voivat altistaa päihteiden käytölle. (Marttunen ym. 2013, 119.)

Nuoruusvuosina osalle nuorista saattaa kasautua ongelmia, jotka voivat näkyä henkisenä pahoinvointina tai häiriökäyttäytymisenä. Osalla ongelmat häviävät aikuisikään päästessä, mutta toisilla ne voivat kasautua ongelmavyöhydiksi. Kaksi tavallisinta tunneperäistä mielenterveyden ongelmaa nuorilla ovat masennus ja ahdistuneisuus. Tunneperäisiä ongelmia nuorilla kuvataan sisäänpäin suuntautu-

viksi ongelmiksi, sillä ne eroavat käytöshäiriöistä ja epäsosiaalisuudesta. Suurin osa ihmisistä kokee elämässään joskus ahdistusta tai masentunutta mielialaa. On huomattu, että nuoruusiässä tytöillä on enemmän ahdistuneisuutta ja masennusta kuin pojilla. Aikuisuudessa ero säilyy samana. (Nurmi ym. 2009, 150-152.)

Nuoruudessa koetut stressaavat elämäntapahtumat sekä traumaattiset kokemukset, kuten läheisen itsemurha, lisäävät masentumisen ja ahdistushäiriön todennäköisyyttä. Kielteisten elämäntapahtumien kasaantuminen voi altistaa nuoren entistä herkemmin mielenterveyden ongelmille. Sopeutumisessa nuorten käyttämät ajattelutavat sekä hallintakeinot saattavat altistaa tai suojata mielenterveyttä hankaluuksilta ja stressaavissa elämäntapahtumissa. Käsitys itsestä, kyky tulkita asiat itsensä kannalta myönteisesti sekä optimismi ovat piirteitä, jotka voivat suojata nuorta kielteisten elämäntapahtumien vaikutuksilta. Mielenterveyden ongelmiin liittyvät läheisesti myös erilaiset temperamenttipiirteet, erityisesti estynyt temperamentti sekä ylikontrolloiva persoonallisuus, mutta myös kulttuuriin ja yhteiskuntaan liittyvillä tekijöillä on osansa mielenterveysongelmien syntymiselle. (Nurmi ym. 2009, 150-152.)

Tietotekniikka ja sen mukanaan tuomat asiat ovat yhä suuremmassa osassa nuorten arkea. Nuoret elävät tietotekniikan ansiosta jatkuvasti virtuaali- sekä aktiivimaailmassa, mikä vähentää huolestuttavasti sosiaalista kanssakäymistä. Kehitys on tuonut mukanaan hyvää, mutta myös runsaasti erilaisia lieveilmiöitä. (Pulkkinen & Kanervio 2014, 120.) Digimaailma on tuonut mukanaan nykyaikaan liittyvät rahapeliongelman. Ongelmapelaajaa on vaikeaa tunnistaa, sillä se ei näy samalla tavalla päälle päin kuin alkoholiongelma. Rahapeliongelma voi paljastua nuoren läheisille esimerkiksi vasta siinä vaiheessa, kun ongelmat ovat kasaantuneet elämän eri osa-alueilla. Tietotekniikka on lisännyt nettipelaamista ja erinäiset laitteet ovat mahdollistaneet internetin käden ulottuville joka paikassa. (Pulkkinen & Kanervio 2014, 128.) Nykyisin suomalaiseen kulttuuriin kuuluu eetos, jonka mukaan nuorten on itsenäistytävä varhain sekä pärjättävä omillaan myös taloudellisesti. Nuoret itsenäistyvät sitä nuorempaan, mitä paremmin toimeentulevana he pitävät talouttaan. Nuorisobarometrista (Myllyniemi 2016, 28) selviää myös, että nuoret kokevat pärjäävänsä elämässä paremmin, mitä vähemmän he ovat taloudellisesti muista riippuvaisia.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää Ilmajoen etsivän nuorisotyön ja starttipajan asiakkaiden kokemuksia toiminnasta sekä sen merkityksestä heille. Haluamme saada selville, millaisen merkityksen nuori antaa kokemuksille ja miten ne ovat vaikuttaneet hänen elämäänsä. Haluamme selvittää myös toiminnan kehittämisideoita, joihin työntekijöillä on mahdollisuus halutessaan tarttua toimintaa kehittääkseen. Käytämme opinnäytetyössä tutkimuskysymyksiin pohjautuvaa teema-haastattelua. Tulosten esiin tuomiseksi käytämme haastatteluista esiin nousseita suoria lainauksia, jotka tuovat asiakkaiden ajatuksia ja kokemuksia esiin lukijalle elävöittäen tekstiä. Tutkimuksen teon aikana käytimme lainauksien numerointia helpottamaan tutkimuksen tekoa, mutta jätimme lainaukset numeroimatta lopullisessa työssä pitääksemme salassa haastateltavien henkilöllisyyden ja yksityisyyden.

6.1 Tutkimusmenetelmät

Valitsimme tutkimusmenetelmäksi laadullisen tutkimuksen, sillä halusimme selvittää etsivän nuorisotyön ja starttipajan asiakkaiden omia kokemuksia toiminnasta, sekä sen merkityksestä heille. Laadullisella tutkimuksella oli mahdollista saada enemmän tutkimustuloksia nuorilta asiakkailta. Määrälliseen tutkimukseen olisi ollut vaikeaa saada kokonaisvaltaista kuvaa siitä, miten nuoret kokivat toiminnan ja sen merkityksen, sillä tutkijoina emme voi tehdä oletuksia toisten ihmisten henkilökohtaisista kokemuksista. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2007, 160) kuvaavat laadullisen tutkimuksen olevan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa. Tiedon keruussa suositaan ihmisiä ja aineisto kootaan todellisissa tilanteissa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija luottaa mittausvälineiden sijaan haastatteluissa tekemiinsä havaintoihin ja keskusteluihin. Tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti ja tapauksia käsitellään ainutlaatuisina.

Pyrimme saamaan tutkimukseemme saman määrän haastateltavia sekä etsivän nuorisotyön että starttipajan asiakkaista. Etsivän nuorisotyön asiakkaista haastateltaviksi saimme kuusi ja starttipajan asiakkaista viisi. Lisäksi kiinnitimme huomio-

ta siihen, että saisimme yhtä paljon naisia ja miehiä haastateltaviksi. Onnistuimme haastateltavien löytämisessä mielestämme hyvin, sillä naisia oli yhteensä kuusi ja miehiä viisi. Pyrimme siihen, että haastattelisimme tasamäärän sillä hetkellä asiakkaana olevia henkilöitä sekä asiakkaita, jotka olivat ohjautuneet toiminnasta eteenpäin. Teemahaastattelujen aikana haastattelemistamme asiakkaista toiminnassa oli mukana viisi henkilöä ja loput kuusi olivat ohjautuneet toiminnasta eteenpäin. Olimme tyytyväisiä siihen, että saimme tarpeeksi haastateltavia ja että he olivat erilaisissa elämäntilanteissa. Haastateltavat kertoivat lähteneensä mielellään mukaan tutkimukseen, sillä kokivat toiminnan tärkeäksi ja toivoivat tulosten vaikuttavan positiivisesti toiminnan jatkumiseen. Ajattelimme aluksi toteuttavamme asiakkaille ryhmähaastattelut, mutta aikataulujen yhteen sovittaminen osoittautui vaikeaksi. Päädyimme yksilöhaastatteluiden tekemiseen, mikä oli lopulta hyvä päätös. Toimimme molemmat haastattelijoina: toinen kirjasi ylös asioita ja teki havaintoja, kun toinen keskittyi tarkemmin teemojen läpi käymiseen. Saimme paljon tutkimusmateriaalia, jota henkilökohtaisen ja jopa aran sisällön vuoksi ei pienryhmässä välttämättä olisi noussut esiin.

Päädyimme valitsemaan laadulliseksi metodiksi aineiston hankintaan teemahaastattelun, sillä sen avulla haastateltavien kokemukset ja erilaiset näkökulmat pääsivät esille. Teemahaastattelun käyttö mahdollisti tutkittavien kokonaisvaltaisen elämäntilanteen ymmärtämisen ja sen avulla toiminnan merkitystä oli mahdollista selvittää. Erilaisia teemoja tarkastelemalla oli mahdollista saada aikaan keskustelua aiheesta ja tarvittaessa oli mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä haastateltaville. Katsoimme laadullisen tutkimusmetodin eduksi sen, että teemahaastattelu antaa mahdollisuuden luontevaan keskusteluun ja voi tuoda esiin henkilökohtaisia asioita. Hirsjärvi ym. (2007, 160) toteavat, että odottamattomien seikkojen esiin nouseminen voi muokata tutkimussuunnitelmaa tutkimuksen edetessä. Eskola ja Suoranta (2000, 16) viittaavat myös siihen, että tutkimussuunnitelman lisäksi myös tutkimusongelman asettelua voidaan tarkastella uudelleen aineistonkeruun myötä. Päätimme toteuttaa tutkimuksemme aloittamalla teemahaastattelujen tekemisellä, sillä emme olleet varmoja niiden tuottamasta sisällöstä. Teemahaastattelujen perusteella esiin nousseista tärkeistä asioista muodostui aiheita opinnäytetyömme teoriaan.

Haastattelu on joustava aineistonkeruumenetelmä, jossa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa. Haastattelun etuna on se, että se mahdollistaa aiheiden järjestyksen muuttamista. Vastauksia on haastattelun avulla mahdollista tulkita enemmän, kuin täytetystä kyselylomakkeesta. Ihminen nähdään subjektina haastattelutilanteessa, sillä hänelle on annettava mahdollisuus kertoa vapaasti itseään koskevista asioista. Tutkimuksessa ihminen on aktiivinen osapuoli, luo merkityksiä asioille ja tutkija esittää tarvittaessa lisäkysymyksiä sekä perusteluja mielipiteille. (Hirsjärvi ym. 2007, 199-200.) Eskola ja Suoranta (2000, 87) toteavat teemahaastattelun olevan yleinen tapa kerätä aineistoa. Teemojen käyttö haastattelussa takaa sen, että niissä käydään läpi kaikkiin teemoihin liittyviä asioita avoimesti: haastateltava voi halutessaan puhua hyvin vapaamuotoisesti. Teemat muodostivat kehikon aineistosta, jota oli mahdollista lähestyä jäsentyneesti litteroinnin jälkeen.

Teimme teemahaastattelurunon (ks. liite 1) valmiiksi ennen haastatteluja ja jaoin rungon neljään teemaan, joihin halusimme saada vastauksia. Suunnitelimme teemarunon sisällön ennen teoriaosuuden kirjoittamista, sillä emme vielä tienneet mitä haastatteluista nousee esiin ja mitä olisi tärkeää huomioida teoriasa. Teemat muotoutuivat tutkimuskysymysten pohjalta. Halusimme selvittää teemoissa haastateltavien taustatietoja, kokemuksia toiminnasta ja toiminnan merkityksestä sekä kehittämisideoita toimintaan. Jaoin teemoja pienempiin osiin, jotka koimme tärkeäksi ja joista halusimme saada tietoa. Teemahaastattelulle tyypillisesti emme muotoilleet kysymyksiä etukäteen, vaan kävimme teemoja läpi haastateltavien kanssa yksilöllisesti. Halusimme saada selville, millaisia kokemuksia asiakkailla oli toiminnasta: miten he kokivat asiakasprosessin ja sosiaalisen kanssakäymisen toiminnan aikana. Toiminnan merkitystä selvittäessä halusimme saada tietoa toiminnan merkityksestä tulevaisuudelle, opiskelu- ja työelämälle sekä kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Lisäksi kysyimme haastateltavilta kehittämisideoita toimintaa ajatellen, sekä annoimme mahdollisuuden kertoa vapaasti omia ajatuksiaan etsivästä nuorisotyöstä tai starttipajasta.

Toteutimme haastattelut 11.4.-26.5.2016 välisenä ajankohtana. Lähes kaikki haastattelut toteutettiin nuorisotalo Seppälässä Ilmajoella ja muutama haastattelu etsivien nuorisotyöntekijöiden toimistossa kunnantalolla. Haastattelut halusimme to-

teuttaa sellaisissa ympäristöissä, joihin nuorten oli mahdollisimman helppo tulla. Nämä tilat olivat jo ennestään tuttuja etsivän nuorisotyön sekä starttipajan asiakkaille. Pyysimme asiakkailta kirjallista lupaa nauhoittaa haastattelu litterointia varten ja sovimme haastattelukäytännöistä ennen haastattelun aloittamista. Eskola ja Suorantakin (2000, 92-93) korostavat, että haastateltaville tulee kertoa tutkimuksen vapaaehtoisuudesta ja luottamuksellisuudesta. Perustelimme heille myös tutkimuksen tarkoitusta ja syitä miksi halusimme haastatella juuri heitä. Pyrimme tekemään haastattelut sellaisina ajankohtina, ettei tiloissa ollut muita käyttäjiä häiritsemässä haastattelutilannetta. Nauhoitimme jokaisen haastattelun ja jokaisella kerralla toinen haastattelijoista kirjasi tärkeitä asioita ylös.

6.2 Aineiston analysointi

Tutkimuksen ydinasiana pidetään aineiston analyysiä, tulkintaa sekä johtopäätösten tekoa. Tärkeässä analyysivaiheessa tulee esiin, minkälaisia vastauksia tutkimuskysymyksiin on saatu. (Hirsjärvi ym. 2007, 216.) Laadullisen aineiston analyysissä on Eskolan ja Suorannan (2000, 137) mukaan tarkoitus luoda selkeyttä aineistoon ja tuoda tutkittavasta asiasta esiin uutta tietoa. Hajanaisesta aineistosta pyritään analyysin avulla luomaan selkeää ja mielekästä ilman, että sen sisältämä informaatio katoaa. Ei ole olemassa selkeää toimintatapaa, mitä tulisi tehdä aineiston keruun jälkeen analyysivaiheen aloittamisessa. Laadullisen aineiston analysointi voi tuottaa päänvaivaa selkeiden työskentelytekniikoiden puuttumisen sekä aiheen vähäisen kirjallisuuden vuoksi.

Litterointia voidaan tehdä koko kerätyistä aineistosta tai tietynlaisen teema-alueen mukaan. Litteroinnilla tarkoitetaan haastattelumateriaalin kirjoittamista kirjallisesti sanasta sanaan, mutta siitä ei ole olemassa yksiselitteistä ohjetta (Hirsjärvi ym. 2007, 217-219). Jaoimme haastatteluista saadut nauhoitetut materiaalit niin, että molemmat opinnäytetyön tekijät litteroivat haastatteluja. Litteroimme haastattelut sanasta sanaan haastattelu kerrallaan, minkä jälkeen jaoimme tulokset teemojen alapuolelle. Hirsjärven ym. (2007, 217-219) mukaan kvalitatiivisen aineiston analyysia voidaan kuvata spiraalin muodossa, sillä analyysia tehdään koko tutkimusprosessin ajan. Aineiston analyysiin on hyvä ryhtyä heti litterointien jälkeen, jolloin

aineistoa voidaan tarvittaessa täydentää. On valittava sellainen analyysitapa, joka tuo parhaiten vastauksen tutkimuskysymyksiin. Analyysimenetelmäksi voidaan valita teemoittelu, sisällönerittely, tyypittely, keskustelun- tai diskurssianalyysi. Tutkija ei aina kykene hyödyntämään kaikkea saamaansa materiaalia sen laajuuden vuoksi, eikä kaikkea ole tarpeen analysoida. (Hirsjärvi ym. 2007, 217-219.)

Aineiston analysointivaiheessa on ensin tehtävä esitöitä, ennen kuin päästään tekemään päätelmiä; ensin tulee tarkastaa tiedot, täydentää niitä tarvittaessa ja sen jälkeen järjestää aineisto (Hirsjärvi ym. 2007, 216-217). Analyysivaihe on tulkinasta teknillisesti erillinen tapahtuma, sillä analyysivaiheessa materiaalista erotellaan tutkimuskysymysten kannalta olennaiset asiat. Vasta tiedon luokittelun jälkeen on mahdollista tehdä tulkintoja. Tutkimusmateriaalista on vaikea tehdä tulkintoja ennen kuin ne on ryhmitelty erilaisiin osiin. (Eskola ja Suoranta 2000, 150.) Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi teemahaastattelun kohdalla aineiston analyysiä erilaisten teemojen alle. Laadullisen analyysin ensimmäinen tehtävä on aineiston järjestäminen sen jälkeen, kun se on litteroitu kirjalliseen muotoon. Aineisto voidaan jäsenellä teemahaastattelun teemojen mukaan, jolloin aineiston läpikäyminen on selkeämpää.

Sisällön erittelyssä on monia erilaisia tapoja analysoida tutkimuksessa kerättyä aineistoa. Sisältöä voidaan eritellä myös aineistolähtöisesti, jolloin tarkoituksena on vertailla laadullisesta tutkimuksesta saatua aineistoa ja tehdä niistä yleistyksiä. (Silverman 1985, 122; Eskola & Suoranta 2000, 186.) Tutkimuksesta saatua aineistoa analysoidaan aluksi pienissä osissa, minkä jälkeen tehdään aineistokatkelmaa selittävä malli. Tämän jälkeen analyysia jatketaan erittelemällä siitä mallista poikkeavia, kyseenalaistavia, riitauttavia tai sitä haastavia malleja. Tuloksena on koko aineiston kanssa sopusoinnussa oleva analyysi. (Mehan 1979; Eskola & Suoranta 2000, 186.) Eskolan ja Suorannan (2000, 187) mukaan sisältöä voidaan eritellä kuitenkin monella eri tavalla, sillä usein ennalta kirjattu tapa ei välttämättä sovi oman aineiston analyysiin. Tutkimusta tehdessä on kuitenkin tärkeä tutustua erilaisiin analyysitapoihin, mutta mikään ei estä kehittämästä omalle tutkimukselle sopivaa tapaa analysoida sisältöä.

Teemoittelu on Eskolan ja Suorannan (2000, 174-175) mukaan aineiston analyysimenetelmä, jonka avulla aineistosta voi nostaa esiin tutkimuskysymyksiä kos-

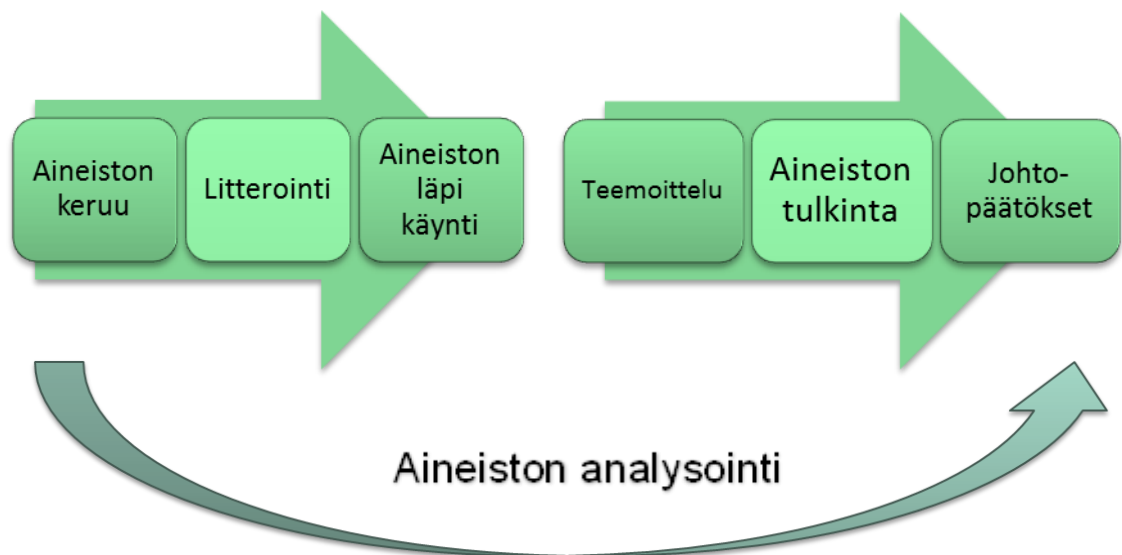
kevia teemoja. Teemoittelun avulla on mahdollista vertailla eri teemoista esiin nousseita asioita sekä löytää tutkimuksen kannalta olennaisia tuloksia. Teemoittelun onnistumiseksi on perehdyttävä teorian ja empirian vuorovaikutukseen. Tutkimuksen kannalta olennaiseen teoriaan perehtyminen on ollut tärkeää, sillä ilman teoriatietoa toimivan teemoittelun tekeminen olisi ollut meille haastavaa. Eskola ja Suoranta (2000, 180) toteavat, että haastatteluista nousseet teemoittain järjestetyt lainaukset ovat mielenkiintoisia, mutta niistä ei voi tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä ja analyysiä. Johtopäätöksiä tekemiseksi tarvitaan lainauksien lisäksi myös teoriaa.

Opinnäytetyössämme käytimme aineiston analyysimenetelmänä teemoittelun lisäksi aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Jaoimme haastatteluista saadun aineiston teemoittain teemarungon mukaisesti tutkimuskysymyksiä silmällä pitäen. Teemoittain luokiteltuja aineistoja oli selkeämpi analysoida, sillä jäsensimme tutkimuskysymysten ja teemarungon mukaisesti jokaisesta haastattelusta esiin nousseita asioita. Analysoimme saatua aineistoa teemojen alapuolella tarkastellen niistä esiin nousseita kokemuksia ja merkityksiä, niiden samankaltaisuuksia sekä eroavaisuuksia. Tutkimuksesta saadun aineiston analysointi etukäteen määritellyn teemarungon avulla oli selkeää ja koimme teemoittelun, sekä aineistolähtöisen sisällönanalyysin olevan yhdessä sopivin tapa analysoida haastatteluista saatua aineistoa.

Aineiston analyysin jälkeen Hirsjärven ym. (2007, 224-225) mukaan tutkimuksen seuraava vaihe on tulosten tulkinta. Tämä tarkoittaa analyysistä tulleiden tulosten pohtimista, sekä niistä tehtyjä omia johtopäätöksiä. Tulkinnalla tarkoitetaan myös aineiston analyysissä esiin nousseiden merkitysten selkiyttämistä. Tulosanalyysiä tehdessä on pohdittava, mitä haastattelusta esiin nousseet kielelliset ilmaukset tarkoittavat ja ovatko tutkijoiden omat tulkinnat vaikuttaneet aineiston analysointiin. Tutkimustuloksista on tulosten analysoinnin jälkeen tehtävä synteesejä, jotka koavat pääseikat yhteen ja antavat selkeät vastaukset asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Johtopäätöksissä tutkijan on pohdittava, millainen merkitys saaduilla tuloksilla on tutkimusalueelle sekä onko tuloksilla laajempaa merkitystä.

Tutkimuksesta saatujen tulosten tulkitseminen on tärkeässä osa aineiston analysointia. Kävimme yhdessä läpi teemoittain esiin nousseita tutkimustuloksia, ja

pohdimme tarkasti niiden samankaltaisuuksia sekä eroavaisuuksia. Tulkitsimme haastatteluista esiin nousseita kokemuksia ja merkityksiä, ja pohdimme, mitkä tutkimustulokset ovat olennaisia opinnäytetyömme tutkimuskysymysten kannalta. Tulosten analysointia tehdessä kiinnitimme huomiota haastatteluista saatuihin vastauksiin ja pohdimme ovatko haastattelijoiden omat tulkinnat vaikuttaneet tulosten analysointiin. Tulkitsimme saatua aineistoa kriittisesti ja toimme esiin tärkeitä kokemuksia ja merkityksiä tutkimuskysymyksiä ajatellen. Aineiston tulkitsemisen jälkeen teimme johtopäätökset, jotka tiivistävät esiin nousseita tuloksia peilaten sitä samalla jo olemassa olevaan teoriaan. Alla olevassa kuviossa (ks. kuvio 3, 49) kuvaamme aineiston analysointia prosessina.



Kuvio 3. Aineiston analysointi.

6.3 Eettisyys ja luotettavuus

Kuulan (2011, 21) mukaan etiikka on osana arkista elämää silloin, kun ihminen joutuu miettimään omia tai toisten tekemisiä: ovatko ne moraalisesti oikein vai ei. Eettiseksi ajatteluksi kutsutaan sitä kykyä, kun pohditaan omien sekä yhteisön arvojen kautta mikä on oikein ja mikä väärin. Opinnäytetyötä tehdessä jo alkuvaiheessa on tehtävä eettisiä valintoja aineistoa kerätessä. Myös Hirsjärven ym. (2007, 24) mukaan tutkimuksen alkuvaiheessa tulee tehdä eettisiä ratkaisuja liittyen tutkimusaiheen valintaan, sillä tutkimuskohdetta valittaessa on mietittävä miksi tutkimukseen ryhdytään ja kenen ehdoilla tutkimusaihe päätetään. Tutkimuskoh-

detta miettiessä tulee aina muistaa tutkimuksen lähtökohta – ihmisarvon kunnioittaminen.

Hirsjärven ym. (2007, 23-24) mukaan tutkimusta tehdessä tutkijan on otettava huomioon monia eettisiä kysymyksiä liittyen tiedon hankintaan sekä tulosten julkistamiseen. Jokaisen tutkijan omalla vastuulla on se, että tutkija tuntee eettiset periaatteet ja toimii niiden mukaan. Eettisesti hyvä tutkimus on tehty hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaan, jotka muun muassa opetusministeriön tutkimuseettinen neuvottelukunta on asettanut. Ohjeiden mukaan tutkijan on noudatettava tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja; sovellettava tieteellisen tutkimuksen kriteereihin soveltuvia ja eettisiä tiedonhankinta-, tutkimus-, ja arviointimenetelmiä, sekä toteuttaa avoimuutta tuloksia julkaistessaan. Tutkijoiden on otettava asianmukaisella tavalla aikaisemmat tutkimukset huomioon ja kunnioitettava tutkijoiden tekemää työtä myös omassa työssään. Tieteellisiin käytäntöihin kuuluu, että tutkimus on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu asetettujen vaatimusten mukaan.

Opinnäytetyötä tehdessä pidimme jatkuvasti mielessä tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden. Tutkimuksen teoriaosuutta kirjoittaessa olemme perehtyneet huolellisesti aineistoon, sekä kriittisesti valinneet luotettavia ja tuoreita lähteitä teoriaosuutta varten. Tekstiviitteiden ja lainausten suhteen olemme olleet tarkkoja niiden merkitsemisessä, emmekä ole plagioineet muiden tekstejä. Olemme perehtyneet aikaisempiin tutkimuksiin peilaamalla tutkijoiden saamia tuloksia omaan tutkimukseemme, mutta emme ole kopioineet toisten tutkijoiden tekemää työtä.

Eettisyyttä korostaen haastateltavilla tulee olla mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen. (Hirsjärvi ym. 2007, 24-25.) Tutkijoiden on kerrottava haastateltaville, kuinka heidän anonymiteetti säilytetään tutkimuksen eri vaiheissa. Haastateltavalle tulee kertoa, että hänellä on mahdollisuus keskeyttää haastattelu tai kieltäytyä osallistumasta, vaikka kirjallinen suostumus olisi jo tehty. Haastateltaville tulee korostaa vapaaehtoisuutta. (Mäkinen 2006, 93.)

Ennen haastatteluiden aloittamista kerroimme haastateltaville vielä tarkemmin tutkimuksesta ja miksi haluamme haastatella juuri toiminnassa mukana olevia tai eteenpäin ohjattuja asiakkaita. Kerroimme myös nauhoittavamme haastattelut tutkimusta varten, minkä jälkeen varmistimme vielä haastateltavien halukkuuden

osallistua tutkimukseen. Jokainen haastateltava allekirjoitti kirjallisen lupalapun (ks. liite 2) ääninauhoitusta varten. Kirjallisessa luvassa tuli esiin myös haastatteluiden litteroimisen, eli puhtaaksi kirjoittamisen jälkeen äänitiedostojen ja haastatteluista saatujen tietojen tuhoaminen niin, ettei haastateltavan henkilöllisyys tule julki missään vaiheessa. Kerroimme vielä ennen haastattelun aloittamista, että jokaisella haastateltavalla on oikeus keskeyttää haastattelu, vaikka kirjallinen suostumus olisi allekirjoitettu. Tarkensimme myös, että haastateltavilla on oikeus kieltäytyä vastaamasta kysymykseen missä tahansa tutkimuksen vaiheessa.

Haastatteluja käytetään usein metodeina tutkimuksissa ja ne sisältävät monia eettisiä ongelmia. Tutkijan on mietittävä tarkkaan ovatko vastaukset luotettavia, miten haastateltavat tulee huomioida, sekä miten heidän valinta suoritetaan. On pohdittava, onko haastatteluiden nauhoittaminen sallittua, sekä miten materiaali saadaan pidettyä salassa tietotekniikan kehittymisen myötä. Monet eettiset kysymykset haastatteluihin liittyen koskevat tutkimuksen reliabiliteettia sekä validiteettia. Tutkimusta tehdessä on mietittävä tarkkaan kysymyksen asettelua luotettavuuden säilyttämiseksi. Kysymykset eivät saa olla johdattelevia; niihin tulee pystyä vastaamaan monin tavoin, eikä kysymysten tulos saa olla tiedossa etukäteen. (Mäkinen 2006, 92-93.)

Mittaustulosten toistettavuus tarkoittaa tutkimuksen reliabiliutta. Tutkimustuloksia voidaan pitää toistettavina, jos kaksi tutkijaa päätyy samanlaiseen tutkimustulokseen. (Hirsjärvi ym. 2007, 226.) Reliabiliteetti tarkoittaa sitä, että tutkimustulos on sama riippumatta siitä, kuka tutkimuksen on tehnyt. Reliabiliteetti osoittaa kuinka hyvin mittari mittaa tutkittavaa ominaisuutta; kuinka pysyvä ja luotettava se on, sekä kuinka johdonmukaisia ja pysyviä tulokset ovat. Validiteetilla kuvataan tutkimusmenetelmän pätevyyttä, eli kuinka hyvin se mittaa tutkittavaa asiaa. Validiteetti nousee esiin esimerkiksi teemahaastattelurunkoa laatiessa, sillä on mietittävä mitaako valitut teemat asioita, joista halutaan tietoa sekä ymmärtävätkö haastateltavat teeman sisällön yksiselitteisesti. (Mäkinen 2006, 87.)

Haastatteluissa varmistimme tutkimuksen luotettavuutta sillä, että tarvittaessa tarkensimme kysymyksiä niin, että haastateltavat ymmärsivät kysymykset juuri niin kuin ne oli tarkoitettu. Tarvittaessa kysymys muotoiltiin uudelleen niin, että jokainen haastateltava pystyi vastaamaan kysymykseen. Muotoilimme tarvittaessa ky-

symyksiä eri tavalla, riippuen kummassako toiminnassa haastateltava oli ollut. Lisäsimme myös muutamia lisäkysymyksiä silloin, kun haastattelussa selvisi, että haastateltava oli ollut molemmissa toiminnoissa mukana. Teemahaastattelurunko hyväksytettiin opinnäytetyötä ohjaavalla opettajalla ja myös yhteistyökumppanit näkivät rungon ennen haastatteluiden aloittamista.

Käytimme opinnäytetyössämme tulosten esiin tuomiseksi haastatteluista nousseita suoria lainauksia, jotka tuovat asiakkaiden näkemyksiä ja kokemuksia esiin lukijalle. Käytimme lainauksissa aluksi numerointia helpottamaan tutkimuksen tekoa, mutta päätimme jättää lainaukset numeroimatta lopullisessa työssä. Jätimme numeroinnit pois säilyttääksemme salassa haastateltavien henkilöllisyyden ja yksityisyyden. Lainauksilla halusimme tuoda esiin asiakkaiden omia ajatuksia ja kokemuksia, jotka elävöittävät tekstiä lukijalle. Kuulan (2011, 75) mukaan kansalaisia tutkiessa on tärkeää hallita tieteelliset käytännöt sekä yksityisyydensuojan perusasiat, sillä monesti haastattelussa esiin nousee ihmisen yksityiselämän arkojakin asioita. Asiakkailta kerättyä tietoa tutkimusta varten vaitiolovelvollisuus tarkoittaa sitä, ettei tutkija voi kertoa tutkittavista ulkopuolisille, vaan ainoastaan aineistosta esiin nousseista sisällöistä voi keskustella vain tutkimusparin kesken (Kuula 2011, 92).

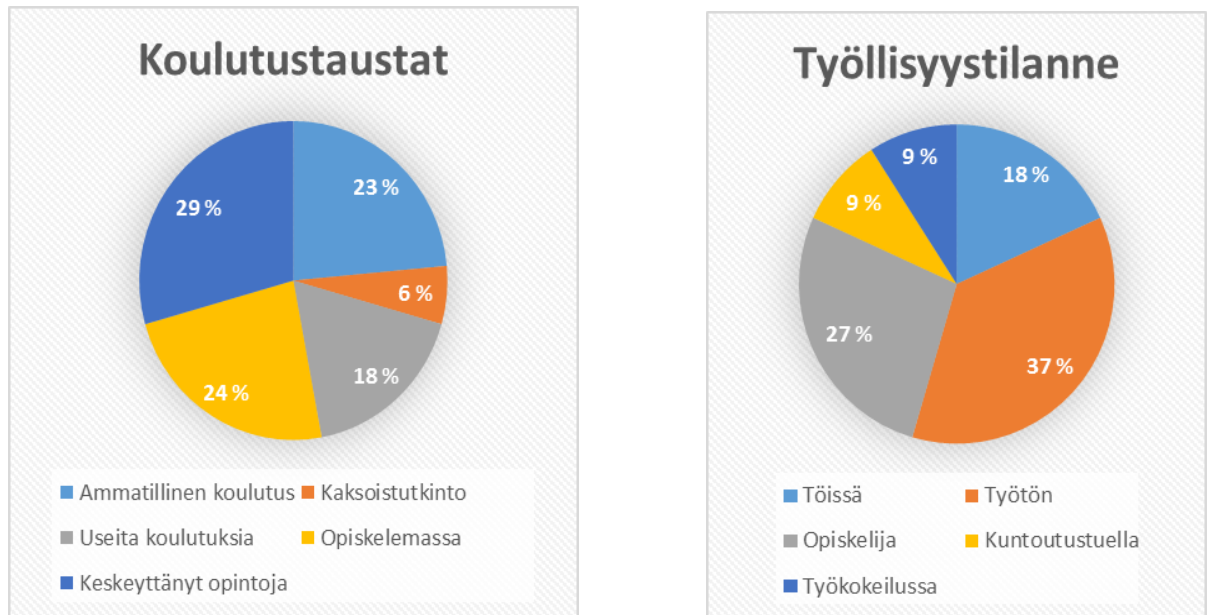
Luottamuksella kerätyn aineiston suojaamista säätelee tutkimusetiikan ohella myös henkilötietolaki. Henkilötietolain (22.4.199/523) 4 luvun 14 pykälässä säädetään, että tutkimusta varten tarvittut tiedot ovat salassa pidettäviä, eikä tutkittava ole tunnistettavissa edes siinä vaiheessa, kun henkilötiedot eivät ole enää tarpeellisia tutkimusta ajatellen. Kuulan (2011, 111) mukaan tutkittavien suorat tunnistetiedot tulee hävittää mahdollisimman nopeasti aineistonkeruun päätyttyä. Haastatteluissa nauhoitetut materiaalit tuhosimme heti litteroimisen jälkeen säilyttääksemme salassa haastateltavien henkilöllisyyden ja yksityisyyden. Opinnäytetyötä varten litteroidut haastattelumateriaalit tuhottiin asianmukaisesti heti opinnäytetyön valmistuttua.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa käymme läpi teemahaastatteluiden saamiamme tuloksia. Haastatelimme 11 etsivän nuorisotyön sekä starttipajan tällä hetkellä asiakkaana olevaa tai asiakkuuden päättäneitä asiakasta. Naisia oli kuusi ja miehiä viisi. Iältään haastateltavat olivat 17-27 -vuotiaita. Taustatiedoiksi keräsimme haastateltavilta heidän sukupuolen, iän, koulutus- ja työhistorian, asumismuodon ja kotipaikkakunnan. Etsivän nuorisotyön asiakkaita haastateltavista oli kuusi, ja starttipajan asiakkaita viisi. Haastattelemistamme asiakkaista yhdeksän oli kotoisin Ilmajoelta ja kaksi oli muuttanut paikkakunnalle muualta opiskelujen perässä. Selvitimme haastateltavilta heidän opiskelu- ja työllisyystilanteet, jotka on kuvattu kaaviossa tämän osion lopussa (ks. kuvio 4, 54). Asiakkailla oli erilaisia elämäntilanteita, joissa heillä oli esimerkiksi opiskelut tai töissä käyminen meneillään, mutta heiltä saattoi löytyä myös keskeytyneitä opintoja.

Kysyimme, olivatko haastateltavat olleet asiakkaana etsivässä nuorisotyössä, starttipajalla tai molemmissa, sekä miten pitkään asiakassuhde on kestänyt. Haastattelutilanteessa selvisi, että yhteensä neljä haastateltavista oli ollut tai on tällä hetkellä etsivän nuorisotyön sekä starttipajan toiminnassa mukana. Haastateltavien asiakkuus etsivässä nuorisotyössä oli kestoltaan keskimäärin pidempi kuin starttipajalla käyneiden asiakkuuden kesto. Etsivän nuorisotyön asiakkuus oli pidempi, sillä asiakkaan rinnalla kuljettiin, vaikka hän oli samanaikaisesti koulussa tai työelämässä. Starttipajakso oli lyhyempi välietappi, joka päättyi yksilöllisesti asetettujen tavoitteiden mukaan.

Teemoja joita kävimme haastattelutilanteessa läpi, olivat kokemukset toiminnasta, toiminnan merkitys, sekä vapaa sana ja toiminnan kehittämisideat. Teemassa *kokemukset toiminnasta* selvitimme haastateltavien asiakasprosesseja sekä sosiaalista kanssakäymistä. Toiminnan merkitys teemassa halusimme selvittää, millainen merkitys toiminnalla on ollut tulevaisuuden suunnitelmille, opiskelu- ja työelämään sekä hyvinvoinnin eri osa-alueisiin. Viimeisessä teemassa keräsimme haastateltavien ajatuksia toiminnasta sekä kehittämis ehdotuksia.



Kuvio 4. Koulutustaustat ja työllisyystilanne haastatteluhetkellä.

7.1 Asiakkaiden kokemukset toiminnasta

Tässä teemassa halusimme selvittää asiakkaiden kokemuksia toiminnasta. Lähestyimme aihetta kahden alateeman avulla, jotka olivat asiakasprosessi ja sosiaalinen kanssakäyminen.

7.1.1 Asiakasprosessi

Etsivän nuorisotyön asiakkaaksi Ilmajoella haastateltavista neljä oli ohjautunut sosiaalitoimen kautta, yksi opinto-ohjaajan ja yksi toisen paikkakunnan etsivän nuorisotyön kautta. Sosiaalitoimen kautta ohjautumista ei pidetty kuitenkaan pakkona, sillä toiminnassa mukana oleminen oli vapaaehtoista. Starttipajan asiakkaaksi viidestä haastateltavasta kolme oli ohjautunut Ilmajoen etsivän nuorisotyöntekijän kautta, yksi suoraan pajan työntekijän yhteydenotosta ja yksi oli tullut omasta aloitteestaan suoraan pajalle. Useimmat etsivän nuorisotyön asiakkaista eivät tienneet toiminnasta ennen mukaan tuloa, kun taas suurin osa starttipajan asiakkaista oli kuullut starttipajasta aikaisemmin nuorisotilojen, tuttavien tai etsivien kautta.

No kyllä se on (OPO) luultavasti kertonu mut mä en muista siitä mitään. Mutta mä en tosiaankaan muista mitä mä oon silloin ajatellu. Ai-

van hämäästi muistan sen ku mä oon niiden kanssa höpissy siä toimistossa, mutta en mä oikeen muuta. Ehkäpä oli jotenki niin väsyny, että ei välittäny mistään ja sitä vaan meni jonneki.

Kysyimme etsivässä nuorisotyössä mukana olleilta asiakkailta, millaisessa toiminnassa he olivat olleet mukana. Jaoimme toiminnan yksilövalmennukseen, ryhmävalmennukseen tai kumpaankin. Kysyimme, minkälaisina valmennukset koettiin, saiko niissä tarpeeksi apua ja tukea, sekä kumpi valmennus koettiin itselle mieluisammaksi. Valmennustapa vaihteli asiakkaan omasta elämäntilanteesta riippuen, mutta suurin osa etsivän asiakkaista oli kuitenkin ollut niin yksilö- kuin ryhmävalmennuksessakin. Asiakkaat kokivat saaneensa apua ja tukea toiminnasta valmennustavasta riippumatta ja mieluisa valmennustapa oli kullekin yksilöllinen kokemus.

Yksilövalmennus. Etsivien antamassa yksilövalmennuksessa hyväksi koettiin se, että apua tarjottiin muun muassa virallisten asioiden hoitamiseen sekä koulutöiden tekemiseen. Etsivien tukea ja apua haastateltavat saivat esimerkiksi erilaisten hakemuksien ja ilmoitusten tekemisiin, koulupaikkojen löytämiseen sekä tueksi paikan päälle erilaisiin tilanteisiin. Yksilövalmennus koettiin rennoksi yhdessä olemiseksi ja etsivät henkilöiksi, joihin voi tukeutua. Yksilövalmennuksessa mukana olleet kokivat etsivien tapaamiset ja heidän kanssa keskustelemiset hyväksi, sillä he kykenivät purkamaan heille ajatuksiaan.

Kuljin vielä sossus silloin ku mä oon tullu ja jotenki niin ku että oli hirveesti ihmisiä, joita mun olis pitäny tavata ja joka suuntaan kertoa niin ku ja purkaa ajatuksia, nii siinä välillä tuli vähä liikaaki ja mä karsin niitä muita pois ja etsivä on niin ku aina jääny että --- kumminki pystyy puhumaan paljo niin ku luottamuksel.

Haastateltavista usea etsivän asiakas kertoi ryhmässä toimimisen ja keskustelemisen olevan mieluisaa, mutta kokivat yksilövalmennukset parempana vaihtoehtona henkilökohtaisista asioista keskustelemiselle ja erilaisten asioiden hoitamiselle. Haastatteluista nousi esiin se, kuinka etsiville keskustelua pidettiin helppona, sillä etsivät kohtasivat asiakkaan kuin ihminen ihmisen, ilman työntekijä – asiakas roolijakoa. Etsivien kanssa keskustelua pidettiin maalaisjärkisenä sekä tervehdyttävänä, kuin terapeuttien tai psykologien kanssa keskustelua, jossa usein diagnoosit määrittelevät keskustelun suunnan.

mää kävin välillä vuodattamas sydäntä etsiville. Sit siinä oli niinku se et must oli hauska se et se niinku et niil on semmonen niinku maalaisjärki. Et niil ei ollu mitään et "olen opiskellut psykologiaa" vaan ne vaan niinku siitä omasta elämäkokemuksestaan ja semmosesta niinku anto vinkkejä tai neuvoja tai jotain tällasta. Ne keskustelut oli siinänsä aina niinku jotenki toisaalta niinkun jopa vähän tervehdyttävempää niinku se semmonen "olen opiskellut psykologiaa"- tyyppinen. Et siin oli semmonen vähä niinku ihmisläheisempi kontakti tavallaan.

Starttipajan asiakkaiden haastatteluista esiin nousi samankaltaisia tuloksia yksilövalmennuksesta. Starttipajan asiakkaat kokivat yksilövalmennuksen hyvänä mahdollisuutena hoitaa omia henkilökohtaisia asioita, sekä keskustella niistä asioista, joista ei ryhmässä avoimesti halua keskustella. Starttipajalla valmennustapa riippui paljolti asiakkaan omasta tilanteesta sekä siitä, millaista apua ja tukea starttipajajaksolta kaivattiin. Yksilövalmennukseksi laskettiin esimerkiksi opiskelutehtävien tekeminen tai CV:n sekä muiden hakemusten täyttäminen. Suurin osa starttipajan asiakkaista oli ollut niin yksilö-, kuin ryhmävalmennuksessakin, eikä haastatteluista noussut esiin selkeästi parempaa valmennustapaa. Starttipajan asiakkaat kokivat molemmat valmennustavat tarpeellisiksi.

Alkuun oli tietysti enempi yksilö, että tein sitä kissan kiipeilypuuta ja tehtiin cv:tä ja laitettiin niitä kelan ja työkkärin papereita kuntoon. Ja sen jälkeen on ollu ehkä tämmöstä ryhmäjuttua ----- Niin se et siin on tavallaan niinku semmonen ryhmä, mihin ei oo pakko niinkun sanoo mitään. Se vaan niinku voit olla siinä vaan mukana, että niinkun olet ihmisten ilmoilla, mut sun ei tarvitse välttämättä osallistua.

Ryhmävalmennus. Etsivässä nuorisotyössä ryhmävalmennus koettiin hyväksi työmenetelmäksi, sillä tilanteissa haastateltavat kokivat toiminnan olevan sosiaalista kanssakäymistä edesauttavaa, luovaa sekä erilaista mahdollisiin aikaisempiin kokemuksiin verrattuna. Ryhmätoiminta saattoi olla osalle asiakkaista aluksi hyvinkin ahdistava kokemus, mutta oli monelle osoittautunut ajan myötä positiiviseksi kokemukseksi. Etsivän asiakkaiden mukaan luovat projektit olivat pidettyjä, sillä etsivät panostivat niiden suunnitteluun ja toteutukseen. Haastateltavilta nousi esiin toisten asiakkaiden taitojen havaitseminen ja huomioon ottaminen ryhmässä. Ryhmätoiminnassa muutamat kokivat kehittyvänsä sosiaalisilta taidoiltaan, sillä sosiaaliset kontaktit olivat heillä vapaa-ajalla vähäisiä. Haastatteluissa tuli ilmi, että yhdessä ryhmän kanssa oli myös hyvä ratkoa ongelmia.

Aluksi se oli siis aivan kauhialla et mua aivan ahdisti ihan sikana ja näin mutta sitte taas kun se oli niinkun hauskaa niinkun tehdä jotaki juttuja sitte watsoneissa ja sitte taas mä niinku niin kovasti tykkäsin siitä että etsivät kuunteli mun ongelmia ja asioita.

Mutta toi mä veikkaan että se että siinä oli niitä muita ihmisiä, niin se oli hyväksi mulle vaikka mä en niin kauheesti siitä tykänny. Ku puhutaan siitä että on koira ja kissaihmiä, tai että en ole koiraihminen, niin mä en ole ihmisihminen.

Starttipajan asiakkaiden mukaan ryhmävalmennuksella pääsi hyvin alkuun ja positiiviseksi asiaksi koettiin myös toisten asiakkaiden läsnäolo – ”kohtalotoveruus”. Yhdestä pajan haastattelusta nousi esille positiivisena asiana ihmisten ilmoilla oleminen, mutta kuitenkin vapaus olla osallistumatta sosiaaliseen toimintaan.

Ryhmävalmennuksella kyllä mun mielestä ihan hyvin pääsee alkuun ja sitten tällästä pientä yksilöohjausta tarvittaessa. Että vähän esimerkiksi suunnitelmaa siitä mitä tehdään ja sitte jos tulee justinsa semmosta vähän kahenkeskistä asiaa, niinkun täällä monesti jollekin tulee niin.

Jalkautuva työ. Haastatteluista nousi esiin myös positiivinen kokemus etsivien tekemästä jalkautuvasta työstä, sillä he tekevät itseään näkyviksi katukuvassa ja heitä voi tavata muuallakin kuin toimistolla tai nuorisotalolla. Etsivän nuorisotyön asiakas koki hyväksi asiaksi sen, että työntekijöitä pystyi tapaamaan erilaisissa paikoissa, eivätkä tapaamiset olleet sidottuja ainoastaan tiettyihin paikkoihin. Muutamasta haastattelusta nousi esiin asiakkaiden tyytyväisyys etsivien jalkautumiseen esimerkiksi asiakkaiden koteihin.

Emmä tiä mun mielestä on ollu mukava jos niitä on tullu vastaan jossain keskustaski joskus tai justiin niin ku ne on vaikka ollu abc:llä kahvilla ja sit mä oon nähny ne siellä ja mennyt juttelemaan ja niin ku että ei oo aina se sama ympäristö ---- etsivät kävi esimerkiksi silloin ku mä muutin niin kahvilla mun työnä ja oli niin ku kiva sillälaila

Apu ja tuki. Haastateltavilta kysyttiin, kokivatko he saaneensa tarpeeksi apua ja tukea työntekijöiltä. Niin etsivän nuorisotyön kuin starttipajankin asiakkaat kokivat saaneensa sitä riittävästi ja jokainen koki tilanteen vaatiessa uskaltavansa pyytää apua työntekijöiltä. Yhdestä starttipajan haastattelusta kävi ilmi työntekijän kiire, sillä haastateltavan mukaan isojen ryhmien vuoksi yksilöaikaa ei jäänyt niin paljon

asiakkaille. Haastavissa tilanteissa osa haastateltavista turvautui etsiviin ja he olivat usein selventämässä haastavia asioita asiakkaille. Kaikki etsivän asiakkaat eivät tarvinneet konkreettista apua, vaan keskusteluapu oli joillain se suurin tuki. Starttipajan asiakkaat kokivat saaneensa tukea ja ohjausta muun muassa työhaussa sekä koulutehtävien teossa. Useasta haastattelusta nousi esiin starttipajan ohjaajan eteenpäin rohkaiseminen, mikä koettiin hyväksi asiaksi.

Joo kyllä mä sit aina sitä työntekijää huusin, sitä starttipajan ohjaajaa ku en osannu. Ja kyllä se tosi paljon niin ku mua auttoki et ilman sitä en mä olisi niistä koulujutuista selvinny tai niistä näytöistä ja sellasista ja enkä kyllä ilman etsivääkää.

Kyllä koen ainaki että on paljon autettu varsinki justiin näissä paperihommissa ja semmosissa ihan niinku tollasissa ku ei oo mitää yleisymmärrystä tämmösistä ku sitte tosiaan on semmosia ammatinimikkeitä mistä ei ite ota selvää millään tavalla nii he ovat aina olleet mu niinku sillee auttamassa kun on vaan kysyny aikaa että oisko mahdollista saada apua tämmöseen nii --- kyllä

Kyllä että tämä ohjaajahan on aivan uskomaton ihminen, että jaksaa tukea ja kannustaa ja on vielä hengessä mukana, vaikkei paikalla olisikaan.

Kohtaaminen ja arvostus. Halusimme selvittää, miten asiakkaat kokivat tulleen kohdatuksi yksilöinä, arvostettiin heidän mielipiteitään ja kohdeltiin heitä hyvin. Kysyimme myös, saivatko asiakkaat äänensä kuuluviin ja oliko heillä mahdollisuutta vaikuttaa asioihin. Haastatteluista kävi ilmi, että jokainen niin etsivän kuin starttipajankin asiakas oli kohdattu yksilönä hyvin ja heitä oli arvostettu. Haastateltavat toivat esiin myös sen, että heillä sai olla eriäviä mielipiteitä ja jokainen sai ilmaista oman kantansa asioihin.

No erittäin hyvin. Itseasiassa varmaan parhaiten ikinä. --- Ja sillä tavalla suhtautuminen niinku kaikkiin etsivillä et ei suhtauduta nii et tää nyt on joku asiakas ja katsotaan sitä niinku alaspäin. Vaan niinku et kaikki oli niinku kavereita. Niin se oli silleen mun mielestä hirveen positiivista.

Eräs haastateltavista kertoi, että starttipajan työntekijä tarpeen vaatiessa otti asiakkaiden mielipiteet huomioon erikseen kysymällä, jos hän näki, ettei jokaisella ollut rohkeutta kertoa mielipidettään avoimesti. Tällaisia kokemuksia oli myös etsi-

vien asiakkailla. Haastatteluista kävi ilmi, että työntekijät omalla ammattitaidollaan sekä luonteellaan edesauttoivat asiakkaiden rohkeutta tuoda omaa itseään esille. Asiakkaat kokivat saaneensa vaikuttaa omaan osallistumiseen, sillä he saivat itse päättää millä tavalla ja panoksella he osallistuvat toimintaan. Päätösvaltaa heillä oli esimerkiksi ryhmätoimintaa suunnitellessa ja toteuttaessa.

No etsivien kans joo että --- ne kannustaa sillälailla siihen että kyllä sä voit sanoa ja että niin ku totta kai sulla on oma mielipide pitää sanoa ja tällee että ei tarvi pelätä mitää, me ollaan täs näin tukena

No ainaki noitten just niinkun ohjaajien kanssa tulee silleen tosi hyvin toimeen että ne on ottanu silleen ihan just semmosena ku minä oon ja niinkun kannustanu suurin piirtein kaikessa mahdollisessa. Potkinu eteenpäin ---- se on hyvä että ne ohjaajat on niinkun kysynyt multa, että mitä sä oot mieltä ja pistänyt minut niinkun ajattelemaan että mitä mä olisin tästä mieltä. Et jotenki kannustanu minua tuomaan itteeni enemmän esille --- ne on silleen avoimia ja silleen että ne myös niinkun haluaa kuunnella.

Luottamus. Jokainen haastateltavista toi ilmi sen, että luottaa työntekijöihin. Luottamuksen syntymiseen monella oli vaikuttanut etsivien tai pajan työntekijän ammatin kautta tuleva vaitiolovelvollisuus sekä työntekijöiden avun tarjoaminen. Myös etsivien työntekijöiden persoonat nousivat haastatteluissa esiin ja heidän helposti lähestyttävät olemuksensa luottamusta vahvistavana tekijänä. Starttipajan ohjaajan lämminhenkinen ja ulospäin suuntautunut persoona koettiin luottamusta vahvistavana tekijänä. Asiakassuhteen edetessä luottamus vahvistui monella haastateltavista asiakkaista.

Jos on joku semmonen ihminen tällases työssä jolla on esimerkiksi vaitiolovelvollisuus ja niiden työ on jollain tavalla jeesaamista, niin mä aina kategorioin ne samaan. Ja sit mä automaattisesti tälle ihmiselle voin niinku puhua.

Kyllä, siis mä oon varsinki toisen kanssa puhunu semmosista asioista mitkä niinku on hyvin niin kun niin ku arka tai niiku semmosia niin ku miten sen ny voi sanoa, vaan luotettaville ihmisille voi sanoa ja ihan niinku oon – luotan näihin niin ku molempiin.

Hullu olisin jos en luottas. Se lähti oikeestaan siitä saman tien, kun ohjaaja on kuitenkin hyvin lämminhenkinen ihminen ja semmonen hyvin-

kin ulospäin suuntautunut ja myöskin se että se luottamus syntyy melkein samantien.

7.1.2 Sosiaalinen kanssakäyminen

Kokemukset toiminnasta teeman toisena alaosana selvitimme sosiaalista kanssakäymistä. Sisällytimme sosiaaliseen kanssakäymiseen asiakkaiden kokemuksia ilmapiiristä, sosiaalisista suhteista ja ystävien saamisesta sekä ryhmässä toimimisesta. Erittelemme alapuolella asiakkaiden kokemuksia edellä mainituista osaluista.

Ilmapiiri. Etsivän nuorisotyön asiakkaat kokivat, että ilmapiiri toiminnan aikana oli aina ollut hyvä ja rento. Ilmapiiristä teki hyvän se, että jokainen otettiin vastaan sellaisena kuin oli ja että ihmiset olivat mukavia. Luottamuksen koettiin myös vaikuttavan positiivisesti ilmapiiriin. Monet toivat esiin sen, että ilmapiiri oli paljon ihmisistä kiinni. Ainoastaan yhdestä etsivän nuorisotyön asiakkaan haastattelusta esiin nousi ilmapiiriin osittain negatiivisesti vaikuttavaksi tekijäksi kiire.

Mm no varmaan justin se että niin ku sut on otettu just semmose-
na vastaan ku sä oot ja niin ku kuunneltu vaikka olis ollu mikä asia niin
ku muutenki niin ku tuttu ympäristö ja kaikki tommosetki vaikuttaa ja
....emmä tiiä, kai se luottamus jotenki tekee siitä sitte hyvän

Myös starttipajan haastatteluista nousi esiin asiakkaiden tyytyväisyys starttipajan ilmapiiriä kohtaan. Suurin osa kertoi ilmapiiriin olleen hyvä, ja jokaisen haastateltavan mielestä pajalle oli mukava tulla. Ilmapiiriä kuvailtiin mieluisaksi, mukavaksi, humoristiseksi sekä vastaanottavaiseksi. Yksi asiakkaista toi esille, että joskus ilmapiiri oli kireä, kun muut starttipajan asiakkaat olivat huonotuulisia. Ilmapiiriin starttipajalla vaikutti haastateltavien mielestä positiivisesti myös se, että jokainen sai tulla pajalle omana itsenään. Pajalle tulleista asiakkaista jokaisella oli omat haasteensa, mutta osa koki vertaistuen hyväksi asiaksi, joka vaikutti ilmapiiriin positiivisella tavalla.

No se on mun mielestä aina ollu hyvä ilmapiiri. Mäki olin monta kertaa sillee et olin vaan yksin etsivien kans ja yhteen aikaan ku oli vähemmän porukkaa. Sitte ku oli vähä enemmän niin, ei sekään sillälailla

haitannu ku se oli kumminki sillä tavalla rentoo et kaikki saa tulla ja olla sellasia ku on

Oli sellanen vastaanottavainen ilmapiiri tai sellanen ja niin ku että sai olla ihan oma ittensä eikä mitenkää nii ku ... hyljeksitty ...

Sosiaaliset suhteet. Etsivän ja starttipajan asiakkaila uusia ystävyssuhteita syntyi toiminnan aikana vain muutamalla, mutta jokainen koki hyvänä asiana uusiin ihmisiin tutustumisen. Muutama starttipajan asiakas kertoi saaneensa ystäviä toiminnan aikana. Vaikka ystävyssuhteita kaikki eivät kokeneet solmineensa, usein kavereiksi oli jääty esimerkiksi sosiaalisen median välityksellä. Toiminnassa mukana oleminen oli vaikuttanut aikaisempiin sosiaalisiin suhteisiin kahdella etsivän nuorisotyön asiakkaalla, sillä perhesuhteet koettiin paremmiksi ja muutosta ystävyssuhteissa oli tapahtunut parempaan päin. Starttipajan toiminnalla oli ollut myös positiivista vaikutusta muutaman haastateltavan perhesuhteisiin asiakkaan oman elämänhallinnan paranemisen vuoksi.

Niin ku sillälailla on tullu, mutta ei nyt mitää sydänystäyettä oo kenenkää kans mutta kumminki tutustunu ihmisiin

No ehkä siis sillälailla perheeseen että sai tota koulua etiäpäin... että sai tehtyä niitä tehtäviä ja niin..... että on niin ku ainaki porukat tyytyväsempiä.

No emmä tiedä onko ystävyssuhteita, mutta kavereita ainaki on. --- Kyllä se on niin ku muuttunu, että on tullu vähä sosiaalisempi ittestä, että ei oo sellanen että nii kenenkä kans mä tohrin nii ku puhua.

Ryhmässä toimiminen. Halusimme selvittää, millaisena muiden ihmisten kanssa toiminen koettiin ryhmässä. Jokainen haastateltava koki ryhmätoiminnan mukavaksi niin etsivässä nuorisotyössä kuin starttipajallakin. Sekä etsivän nuorisotyön että starttipajan asiakkaat kertoivat ryhmätoiminnan kasvattaneen sosiaalista osallistumista ja sosiaalisten tilanteiden sietokykyä. Erilaisten ihmisten kanssa toimiminen auttoi asiakkaita ymmärtämään sekä näkemään muita ihmisiä erilaisissa elämäntilanteissa. Toiminnassa mukana oleminen oli vaikuttanut positiivisesti sosiaalisiin suhteisiin esimerkiksi ottamalla muut ihmiset paremmin huomioon.

Emmä tiä kyllä kai sitä jollaki tavalla jonki verran tullu jotain sosiaalista taitoa siinä mieles että sitä oli niinku kaveria kaikkien kans vaikka jollaki oli jotaki probleemaa tai niinku jotaki ... se on toisaalta vähä hyvä että on tullu tollasta pakkososialisoitumista. Niin niin siinäpäähän sitä sitte oppi vähä kestämaan möykkää ja sellasta.. Siedätyshoitoa. Niin ehkä se oli semmosta siedätyshoitoa ihmisallergiaan --- aina se ku tapaa uusia ihmisiä, erilaisia ihmisiä niin totta välillä tavallaan niinku avartuu omaki maailman näkemys

Sekä etsivän nuorisotyön että starttipajan asiakkaat kokivat, että toiminta oli vaikuttanut sosiaalisten taitojen paranemiseen. Moni haastateltavista kertoi sosiaalisuuden kuuluvaan heidän luonteenpiirteisiin. Toisten ihmisten seura koettiin hyväksi ja muiden kanssa toimiminen oli mukavaa. Haastatteluista kävi ilmi asiakkaiden rohkeuden kasvu toiminnan myötä. Suurin osa haastateltavista koki lähestyvänsä rohkeammin muita ihmisiä, ja yhdestä haastattelusta nousi esiin isona asiana myös rohkeus olla oma itsensä.

No alun arastelun jälkeen lähti ihan hyvin rullaamaan. Helposti pysty juttelamaan ihan jokasen kanssa.

7.2 Toiminnan merkitys asiakkaille

Haastattellessamme etsivän nuorisotyön sekä starttipajan asiakkaita halusimme saada selville, millainen merkitys toiminnassa mukana olemisella oli ollut heille. Jaoimme toiminnan merkitys – osion kolmeen osaan, jonka avulla tarkastelimme teemaa. Toiminnan merkitystä kartoitimme liittyen tulevaisuuteen, opiskelu- ja työelämään sekä hyvinvointiin sen eri osa-alueilla.

7.2.1 Tulevaisuus

Haastatteluissa halusimme selvittää, millainen merkitys toiminnalla on ollut asiakkaiden elämään sekä tulevaisuuden suunnitelmille. Kysyimme myös, millainen merkitys sillä on ollut tulevaisuuden haaveita ja toiveita ajatellen.

Merkitys tulevaisuudelle. Lähes kaikki etsivän nuorisotyön sekä starttipajan haastateltavista olivat sitä mieltä, että toiminnalla oli ollut positiivista merkitystä

tulevaisuutta ajatellen. Etsivän nuorisotyön asiakkaat kertoivat itseluottamuksen vahvistuneen ja rohkeuden kasvaneen toiminnan myötä, joten uskallus astua pois omalta mukavuusalueelta oli lisääntynyt. Nämä vahvistuneet piirteet ovat merkityksellisiä tulevaisuuden tilanteita ajatellen. Starttipajan asiakkaiden kokemukset toiminnan merkityksestä vaihtelivat yksilöllisten elämäntilanteiden mukaisesti, mutta kaikkia kuitenkin yhdisti se, että starttipaja oli onnistunut nytkäyttämään heidän tilanteitaan positiivisempaan suuntaan. Starttipajalta oli saanut tarvittavaa apua ja sitä koetaan olevan jatkossakin tarjolla, jos tarvetta on.

No emmä tiä ehkä siinä oli se että sitä niinku jollaki tavalla sai ehkä enemmän itseluottamusta, kun tehtiin kaikenlaisia juttuja. Että sitä uskalsi jotain tehdä. --- eilen olin elämäni ensimmäisen kerran kuntorykkeilyssä.

No, mulla on toi yrityksen perustaminen ollu täs vähä vireillä niin --- siihen on sitte vähä jotaki infoa saanu nii ja jotaki --- no apua että miten se niinku periaattees toimii.

Kyllä se on toi tulevaisuus vähä kirkastunut sen myötä mitä täällä on ollu.

Haaveet ja toiveet. Etsivien nuorisotyöntekijöiden ja starttipajan ohjaajan persoonat sekä omat vahvuudet olivat vaikuttaneet positiivisesti haastateltavien tulevaisuuden suunnitelmiin. Haastateltavilla yhteistä tuntui olevan se, että tulevaisuuden näkeminen oli vielä avoinna. Eroa etsivän nuorisotyön ja starttipajan asiakkaiden tulevaisuuden näkemisessä oli siinä, että etsivän nuorisotyön asiakkaat puhuivat tulevaisuuden suunnitelmista lyhyellä aikavälillä, eivätkä viitanneet haaveisiin pidemmälle tulevaisuuteen. Kaikki etsivän nuorisotyön sekä starttipajan haastateltavat kokivat, että toiminnalla oli ollut merkitystä tulevaisuuden haaveita ja toiveita ajatellen. Haastatteluista nousi ilmi masennuksen lieventyminen toiminnan myötä, sekä itseluottamuksen vahvistuminen koulupaikan hakemista ajatellen.

Mm .. no mä sanoisin että aika iso kuitenkin koska.. mm et nyt niin kurupe, että saan olla aika kiitollinen sille sossulle jokka on mut tänne pistäny tai jotenki tai no pistäny ja pistäny mutta kumminki että ... en usko että olis näin valosaa tulevaisuutta jos en olis etsivis ollu mukana.

Osalle starttipajan asiakkaista tulevaisuuden näkymät olivat hiukan kauaskantoisempia, sillä haaveissa oli esimerkiksi jatkokouluttautuminen, työssä käynti sekä perheen perustaminen. Starttipajalla olemisella oli ollut merkitystä tulevaisuuden haaveita ja toiveita ajatellen, sillä usko niihin oli pajatoiminnan myötä vahvistunut tai osalla ne olivat toiminnan aikana vasta heränneet mieleen. Vertaistuki starttipajan muista asiakkaista nousi useammassa haastattelussa esiin, sillä sen avulla moni oli saanut toivomaansa sosiaalista kanssakäymistä ja osa oli löytänyt jopa kavereita.

Ennen pajajaksoa mulla ei käytännössä niitä ees ollut. Nyt mä oon päässyt siihen makuun että jos sais tämmösen niin mä voisin tehdä näin. Täs pajajakson aikana justiin tuli niitä tulevaisuuden haaveita ja toiveita --- Todennäköisesti juuri tämä että en ole yksin omien ongelmieni kanssa, että muillakin on kyllä vastaavia tai omia ongelmiansa. En ole yksin ainoa taistelija

7.2.2 Opiskelu- ja työelämä

Toiminnan merkitys – teeman osana halusimme selvittää tarkemmin, millainen merkitys etsivän nuorisotyön ja starttipajan toiminnalla oli ollut asiakkaiden opiskelu- ja työelämäänsä. Selvitimme, olivatko asiakkaat haastatteluhetkellä mukana opiskelu- tai työelämässä sekä olivatko he suunnitelleet niitä jatkoa ajatellen.

Opiskelu. Haastatteluista kävi ilmi, että etsivällä nuorisotyöllä oli ollut suurta merkitystä opiskeluiden aloittamisessa tai koulun loppuun saattamisessa. Merkitystä toiminnalla oli ollut myös siinä, että osa haastateltavista rohkaistui ja uskalsi haakeutua haaveilemaansa koulutuspaikkaan. Etsivien tuella ja kannustamisella oli ollut suuri merkitys asiakkaille, sillä etsivät olivat olleet tiiviisti mukana tukemassa asiakkaiden eteenpäin menemistä. Haastatteluista tuli ilmi, että etsivät olivat olleet mukana tutustumassa ammattioppilaitoksiin, tukeneet asiakkaita omissa vahvuuksissaan, sekä auttaneet heitä saamaan opintonsa valmiiksi. Muutamasta haastattelusta kävi ilmi haave jatkokouluttautumiselle myöhemmin tulevaisuudessa.

Järjesti sinne sillai et päästiin niinku tutustumaan ja kattomaan niitä tiloja sinne --- ne sillälaila oli mukana siinä justiin ne auttamas siinä koulun niinku siinä kouluhakemises et sit mä päädyin tonne

Työelämä. Starttipajalla oleminen oli antanut asiakkaille rohkeutta jopa alan vaihtamiseen työn saralla. Starttipajan asiakkaat kokivat toiminnan olleen merkityksellinen tekijä erilaisten tavoitteiden saavuttamisessa, kuten työpaikan, opiskelu- tai työkokeilupaikan löytämisessä sekä opintojen loppuun saattamisessa. Pajalta eteenpäin siirtyneet asiakkaat olivat joko työelämässä, siirtymässä työkokeilusta töihin tai valmistumassa opinnoistaan. Yhdellä haastateltavista oli yrityksen perustaminen työn alla, johon etsivällä nuorisotyöllä oli ollut eteenpäin vievä vaikutus.

On sillä ollu suuri merkitys siinä mielessä että nii ku auttanu pikemminki sitte tietää miten niin ku hakea niihin paikkoihin ja tällee --- ku on henkilö joka tietää sitte että se, seki vähä vaikutti ku okei että täällä on kangashomma, tämä henkilö tietää nii ku voi auttaa vapaa-ajalla ku tuntee vielä saman henkilön nii. Vähä helepompi tai nii ku avusti sen päätöksen teossa.

Ohjaaja on ollut vähän niinkun potkimassa persuksille nuotten opiskelujen kanssa, että mä varmasti saan ne tehtyä. Yhessä sitten aloteltiin cv:n tekoa, tein sen sitte itte loppuun. Hyvät ohjeet siihen sain että miten se kannattaa tehdä.

Sitoutuminen. Halusimme saada selville millainen merkitys etsivällä nuorisotyöllä ja starttipajalla oli ollut erilaisiin toimintoihin asiakkaiden elämässä. Toimintoja, joita käytimme esimerkkeinä, olivat esimerkiksi koulunkäynti, työelämä ja yksilö- tai ryhmätoiminnassa käyminen. Halusimme myös tietää millainen merkitys etsivän nuorisotyön ja starttipajan toiminnalla oli ollut tavoitteisiin sitoutumisessa. Haastatteluista kävi ilmi, että sitoutuminen erilaisiin toimintoihin oli hyvää sekä etsivän nuorisotyön että starttipajan asiakkailla. Monet heistä kertoivat olevansa luonteeltaan sitoutuneita ja tunnollisia opiskelu- ja työelämäasioissa, sekä erilaisissa toiminnoissa käymisessä.

Emmä tiedä ehkä mulla on se et mul ei varsinaisesti sitoutumises oo koskaan ollu ongelmia ku mä oon ollu semmonen hirveen tunnollinen.

Niille, joille toimintoihin sitoutuminen oli entuudestaan vaikeampaa, toiminnalla oli ollut merkitystä sen oppimisessa. Starttipajatoimintaa verrattiin esimerkiksi työelämään valmentavaksi toiminnaksi, sillä sen toimintaan tuli sitoutua yhtä lailla kuin työelämääinkin sitoudutaan. Toimintaan sitoutumisella oli ollut suuri merkitys siinä mielessä, että usea oli onnistunut saamaan opintonsa päätökseen työnteki-

jöiden tuella. Monet sitoutuivat etsivän nuorisotyön sekä starttipajan toimintaan, sillä se oli vapaaehtoista ja mukavaa.

No kyllä niinku siinä tuloo se että niinku sitoutuu siihen että käy sielä ja, se niinku vähä auttaa myös siihe että jos pääsee työelämään nii tietää että siihenki pitää sitoutua samallalailla

No emmä sieltä olis valmistunu ilman niitä että

Tavoitteet ja motivaatio. Haastatteluista kävi ilmi, että tavoitteet eivät olleet kaikille selkeitä, sillä ne olivat elämäntilanteeseen sidonnaisia. Joillakin tavoitteet liittyivät opiskelu- ja työelämään ja haastatteluista kävi ilmi, että työntekijät olivat olleet tukemassa niiden saavuttamista. Lähes kaikki haastateltavista kertoivat tavoitteisiin sitoutumisen parantuneen tai vahvistuneen toiminnan myötä tuen ja rohkaisemisen vuoksi. Motivaation suhteen haastatteluista selvisi, että yksilö- ja ryhmätapaamisissa oli motivaatiota käydä kummassakin toiminnassa. Motivaatiota lisäsi työntekijöiden apu ja tuki niin koulutehtävien teossa kuin arjen asioissa auttaminen.

Mun mielestä että niin ku on se aika että joo ihanaa tuolla on aikaa mulle tuolla ihmisellä.

Etsivän nuorisotyön asiakkaiden motivaatiossa ei ollut toiminnan aikana tapahtunut suurta muutosta, vaan motivaatio vaihteli asiakkaiden omasta tilanteesta riippuen. Toiminnassa asiakkaita motivoi käymään myös sisällön saaminen arkeen. Starttipajalla käyminen oli asiakkaille mieluisaa ja siellä oltiin motivoituneita käymään; pajapäiviä odotettiin ja viikonloput olivat pitkiä niitä odottaessa. Muutama kertoi pajalla käymisen olevan niin mukavaa, että sinne oli helppo jäädä vielä pajapäivän loputtuakin viettämään aikaa. Lähes kaikki starttipajan asiakkaat kokivat motivaation parantuneen toiminnan myötä. Motivaation paranemisen asiakkaat olivat huomanneet esimerkiksi aamuhierämisistä, opiskelujen etenemisestä ja liikkumisen lisääntymisestä.

Viikonloput hyvin pitkiä ku ei oo niinku mitää enää sillei se on et huomenna pääsee sinne pajalle, et huomenna pääsee taas niinkun tavallaan ihmisten ilmoille ja et mullahan on sillee et ei mua saa täältä niinku poiskaan. Mä saatan jäähä tänne jos vaikka paja loppuu kolmelta

niin mä oon neljältä sillee että aijaa voisko täällä ehkä lähtee syömäänki jossain vaiheessa.

Siis se motivaation muutos on ihan huima. Se on lähteny käytännössä nolasta viiteen tuhanteen. --- se varmuus ja motivaatio on pikkuhiljaa noussu ku täällä on käyny. Myöskin se että mä oon huomannu että hei mähän pystyn heräämään yheksäksi, että mä pääsen pajalle.

Kiinnostuksen kohteet. Kysyimme haastatteluissa, oliko toiminnassa mukana ollessa löytynyt uusia kiinnostuksen kohteita. Osa haastateltavista kertoi aikaisempien kiinnostuksen kohteiden vahvistuneen toiminnan myötä, sillä työntekijät esimerkiksi tukivat ja kannustivat kokeilemaan omia mielenkiinnon kohteitaan. Muutamalla etsivän nuorisotyön asiakkaista kiinnostuksen kohteet liittyivät uuden ammattialan kokeilemiseen ja yhdellä kiinnostus kulttuuriseen tyyliisuuntaan lisääntyi osaltaan etsivien persoonien avulla. Starttipajan asiakkaat olivat löytäneet uusia kiinnostuksen kohteita esimerkiksi valokuvauksen ja kädentaitojen myötä. Toiminta oli rohkaissut molempien toimintojen asiakkaita itsevarmuuteen ja kannustanut kokeilemaan erilaisia asioita, kuten harrastuksia tai erilaisia tyyliisuuntia.

Että siinä tavallaan löysi lisää jotain oman kaltaista ja tietysti jotaki musiikkia lisää etsivän kautta

Tiedot ja taidot. Haastatteluissa kysyimme, oliko asiakkaiden tiedoissa, taidoissa ja asenteissa tapahtunut muutosta toiminnan aikana. Etsivien kerrottiin antavan yleistä tietoa ja neuvoja asioiden hoitamiseen ja muutama kertoi saaneensa yleisivistystä. Selvisi, että etsivät nuorisotyöntekijät pitivät asiakkaat hyvin ajan tasalla tapahtuvista asioista sekä tapahtumista. Etsivän nuorisotyön ja starttipajan toiminnan aikana kerrottiin myös taidoissa tapahtuneen muutosta esimerkiksi cv:n tekemisessä ja virallisten hakemusten täyttämisessä. Asiakkaat kertoivat, että tietoa oli tullut lisää myös esimerkiksi työelämästä, elämänhallinnasta sekä Kelan asioiden hoitamisesta. Taitoja, jotka asiakkaat kokivat muuttuneiksi toiminnan myötä, olivat sosiaaliset taidot, sillä toiminnassa oltiin usein tekemisissä muiden kanssa ryhmässä tai ohjaajan kanssa.

No ehkä se taito on tullu siihen sosiaa, sosi – mikä se ny oli --- nii siihen on tullu niinku enemmän ja ja – saanu niinku tietoa näistä työasioista vähä ja päässy niinku kiinni niihin asioihi

Jaa no ehkä jonkin sortin sosiaalista taitoo on tullu enemmän. Ja hmm.. No en mä nyt tiiä. Varmaan nyt ehkä jotain Kela asioista nyt sen enemmän mitä on tullu ehkä vastaan ja niitä on niinkun hoiettu

Asenne. Asenteen muutosta toiminnan myötä oli asiakkaiden mukaan myös tapahtunut. Muutosta oli tapahtunut ainakin niillä etsivän nuorisotyön asiakkailla, jotka olivat löytäneet itselleen mieluisan kiinnostuksen kohteen alan, harrastuksen tai kulttuurin parista. Starttipajalla käyminen oli parantanut haastateltavien asennetta ja sen koettiin parantuneen esimerkiksi paremman itsetunnon ja itsensä hyväksymisen ansiosta.

Ömm no ehkä itsensä pystyy niinkun hyväksymään tavallaan paremmin. et on tullu semmonen justinsa positiivista palautetta

Esimerkiksi pajan avulla työllistymään onnistunut asiakas kertoi aikaisemmin ajatelleensa, että pysyy työttömänä pitkään. Pajalla käyminen kuitenkin mahdollisti työpaikan saamisen ja ison muutoksen asenteessa positiivisempaan suuntaan. Asenteen muutokseen oli vaikuttanut myös fyysisesti paremman jaksamisen lisääntyminen, arjenhallinnan paraneminen sekä elämän tasapainottaminen. Terveydelliset ongelmat aiheuttivat joillakin asenteen ja mielialan laskua, joiden koettiin parantuneen, kun esimerkiksi päivärytmi ja arjen sisältö oli saatu takaisin raitteilleen. Vain yksi starttipajan asiakas viittasi asenteen pysyneen samana toiminnan aikana.

No varmahan sillon – varmaan niinku sen koulun niiku sillai se kouluhun nii se asenne parani heti ku pääsi tai sillai että ku vähä vaihto niiku alaa

Aluksihan oli vähä ennakkokäsityksiä, että no mitä tää ny on ja tällästä ja mut hirveesti ei muista siitä ajasta mutta niin ku kumminki et vähä oli epäileväisenä ja totta kai ku se luottamus tuloo nii kyllä se siinä samalla parantuu sitte

7.2.3 Hyvinvointi

Toiminnan merkitys hyvinvoinnille oli tämän teeman viimeinen isompi kokonaisuus, minkä teemahaastattelussa halusimme selvittää. Hyvinvoinnin jaoimme nel-

jään eri osa-alueeseen; fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen sekä taloudelliseen toimintakykyyn. Selvitimme toiminnan merkitystä hyvinvoinnille ja terveydelle, elämänhallinnalle, sosiaalisille suhteille sekä toimeentulolle. Kysyimme haastateltavilta myös mahdollisista hyvinvoinnin haasteista.

Fyysinen toimintakyky. Etsivän nuorisotyön asiakkailla fyysiseen toimintakykyyn oli vaikuttanut jo pienenä opitut toimintatavat, sillä esimerkiksi liikunnallisuus oli kulkenut muutamalla mukana sieltä lähtien. Liikkuminen oli ollut heille normaalia ja arkeen kuuluvaa. Starttipajalla fyysinen toimintakyky eli hyvinvointi ja terveys koettiin parantuneeksi esimerkiksi parantuneen päivärytmin ja unirytmien vuoksi, sillä moni kertoi pajalla käymisen rytmittäneen päivää sekä unta paremmin. Pajalle herääminen aikaisin aamulla auttoi unirytmien kääntämisessä ja totuttamisessa siihen työelämääkin ajatellen. Hyvinvoinnin koettiin parantuneen myös liikkumisen lisääntymisen myötä; kaksi asiakkaista kertoi liikunnan lisääntyneen toiminnan aikana ja osittain myös ohjaajan tsemppaamisesta johtuen. Niin etsivän nuorisotyön kuin starttipajankin haastatteluista nousi esiin ruokavalion muuttuminen toiminnan myötä säännöllisempään ja terveellisempään suuntaan, mikä on selkeästi vaikuttanut positiivisesti heidän hyvinvointiinsa ja jaksamiseen. Yksi haastateltavista kertoi tehneensä etsivän nuorisotyöntekijän avulla ja innoittamana elämäntapamuutoksen, jolla pudotti ison määrän ylipainoa.

On kyllä tapahtunu että jaksaa niinku herätä aamuusin ja on niinku mukava ollu huomata että nii vaikka väsyttäis nii silti ku pääsöö tänne nii aiva virkiänä --- pitää kato olla kunnos että pääsee työelämäski sitte paremmin menemään ku ei oo koko aika kipiänä tai – jaksaa niinku olla

Ehkä unirytmii on ainoon joka tulee mieleen, siis sillä tavalla että silloinki ku ei oo töis tai tälleen niin herää vähä niinku säännöllisemmin ku esimerkiksi vuos takaperin --- Aikalailla automaattisesti sillä ku tuli tänne pajalle pari kolme kertaa viikos niin se tuli jo melkeen vähä niinku sitä kauttaki.

Psyykkinen toimintakyky. Selvitimme haastatteluissa, millainen merkitys toiminnalla oli ollut psyykkiselle toimintakyvylle ja elämänhallinnalle. Etsivän nuorisotyön ja starttipajan toiminnan merkitys haastateltavien elämänhallinnalle oli lähes kaikille ollut suuri. Osa etsivien asiakkaista ei osannut erotella suurempia muutoksia, mutta kokee kuitenkin elämänhallinnan paremmaksi kuin ennen toiminnassa mu-

kana olemista. Joillakin etsivät olivat auttaneet selviämään hyvinkin rankoista kokemuksista esimerkiksi kuuntelemalla ja kulkemalla rinnalla.

Kyllä. Ylipäättään koko mun henkinen, et se niinku autto nimenomaan henkiselle puolelle, koska mä olin silloin niin maissa. Et mä en niinku oikeestaan edes kauheen paljon muista ennen sitä niin sanotusti käännettä elämässä. Et sen jälkeen vasta mä rupesin oikeesti jonkin verran toipumaan. Et en mä vieläkkään oo edes työkykynen, mutta nykyään mun elämä on sellasta että sitä sentäs sietää elääkki.

Starttipajan asiakkaille toiminnan aiheuttamat muutokset elämänhallinnassa olivat näkyneet monella tavalla; osalla oli ollut parempi mieliala, osalla arjenhallinta oli säännöllistynyt sekä yleinen hyvinvointi ja jaksaminen olivat parantuneet. Moni haastateltava etsivästä nuorisotyöstä sekä starttipajalta kertoi, että oli saanut helpotusta keskusteluavusta ja tukena olemisesta mielenterveydellisiin ongelmiin, kuten masennukseen.

On kyllä niin ku sillälailla -- itte oon ehkä ruvennu arvostamaan kaikkea niin ku kaikkia pieniä asioita paljon enemmän ja jotenki semmonen paljon isompi elämänhalu ja tullu etsivien kauttakin

Onhan siinä erittäin suuri merkitys ollut, että mulla diagnosoitiin semmonen keskivaikea masennus -- Niin, sen jälkeen kun vähä niin kuin tämä fiilis parani niin se oli vielä vähä kiikun kaakun ja sit ku mä täällä pajalla tulin käymään, niin pajajakson jälkeen enemmän on ollu siellä yläkantissa. --- No juurikin tää että mä oon saanu olla niinku mä oon. Ja sitte se että se vertaistuki justiin. En ole yksin ongelmieni kanssa.

Elämänhallinta. Kysyimme asiakkailta, miten heidän arjen taidot olivat muuttuneet toiminnan myötä sekä millaista muutosta elämänhallinnassa oli tapahtunut. Etsivän nuorisotyön sekä starttipajan asiakkailla arjen taidot olivat muuttuneet suurimmalla osalla parempaan päin, esimerkiksi ruuan laitossa olivat useat oppineet uusia asioita; kuten erilaisia reseptejä ja ideoita ruuanlaittoon. Etsivät saivat positiivista palautetta ryhmätoiminnan kokkaustoiminnasta, sillä se oli erilaista ja kokeiluun pääsi oudompiakin ruokalajeja. Lähes kaikilla haastateltavilla luonnistui ennuudesta arjen perustoiminnot, kuten kaupassa käynti ja kotityöt. Starttipajan asiakkaista osa koki kodin ylläpidon säännöllisemmäksi ja helpommaksi etenkin fyysisen hyvinvoinnin ja yleisen jaksamisen parannuttua. Molempien toimintojen

tuki asiakkaille oli ollut merkityksellistä heidän psyykkiselle toimintakyvylle ja elämänhallinnalle, sillä apua oli saatu esimerkiksi päihdeongelmiin.

No ennen mä en millää viittiny ku mä asuin yksin niinii en viittiny millää siivota ja huolehtia niinku siitä omasta alueesta niinku, niinii nyt on aivan niinku erilailla että jaksaa huolehtia omasta kodista ja pitää sen siistinä ja

No on se kyllä ollu et se on niinku saanu päivään rytmin ja on niinku auttanu siinä et saanu elämän kasaan

Kysyimme, miten juoksevien asioiden hoitaminen oli luonnistunut ennen toimintaan mukaan tulemistä ja oliko siinä tapahtunut muutosta. Juokseviksi asioiksi luimme esimerkiksi laskujen maksamisen, ajanvarauksien tekemisen sekä toimeentulotukihakemusten täyttämisen. Haastateltavat kertoivat saaneensa apua näissä asioissa sekä erilaisten hakemusten täyttämisessä, jota he olivat tarvinneet erityisesti Kelan tai Työ- ja elinkeinotoimiston paperiasioissa sekä sosiaalitoimen kanssa asioimisessa. Pääsääntöisesti kaikki huolehtivat itse omista juoksevista asioistaan, mutta saivat tarvittaessa tukea niiden hoitoon.

Ne on auttanu tosi paljon koska ensinnäki, ootte varmaan nähny kelan hakemuksia. Ne on et häh, saanks mä tämän suomennettuna? Niin ne on auttanu niis asiois tosi paljon. Suomentelemaan niitä ja teki mun kanssa niitä. Niitä kuntoutustukihakemuksia esimerkiksi. ---- Seki oli kans semmosta takkuamista että siit ei olis tullu oikeesti mitään, var-sinki ku oli aivan kuoleman väsyny niinku hyvä että jakso hengittää ku oli pahimmat masennuskaudet päällä. Niinku siit ei olis tullu oikeesti yhtään mitään jos ei etsivät olisi mua jeesannu.

Konkreettista apua oli asiakkaille ollut myös siitä, että työntekijät etsivästä nuorisotyöstä ja starttipajalta olivat lähteneet erilaisiin virastoihin paikan päälle mukaan tueksi tai auttaneet muuttoon liittyvissä asioissa. Kysyimme haastateltavilta, saivatko he tarvittaessa tukea etsiviltä tai starttipajalta elämänhallinnallisissa asioissa, jos he eivät koe selviävänsä niistä itsenäisesti; lähes kaikki olivat sitä mieltä, että saavat haastavan tilanteen tullen tukea etsiviltä tai pajalta ja voivat kääntyä heidän puoleensa.

No jos ois sellanen tilanne että ei nii jostaki selviäis tai olis sellanen ettei oikeen tiedä mitenkä nii kyllä mä niinku luultavasti heti niinku soit-

taisin etsiville että ---- ne yleensä aina osaa sitte sanoa että ku soitat niille, yleensä sieltä tulee vastaus aina niinku näihin

Sosiaalinen toimintakyky. Sosiaalisessa toimintakyvyssä oli haastattelujen perusteella tapahtunut positiivista muutosta sekä starttipajan että etsivän nuorisotyön toiminnassa mukana olemisen myötä. Haastatteluista kävi ilmi, että suurimmat muutokset sosiaalisessa toimintakyvyssä oli tapahtunut niille, jotka eivät entuudestaan olleet luonteeltaan sosiaalisia. Nämä asiakkaat kertoivat sosiaalisen osallistumisen helpottuneen, sillä ryhmään osallistuminen koettiin toiminnan myötä helpommaksi ja rohkeus jutella ihmisille oli kasvanut. Asiakkaat, jotka olivat luonteeltaan sosiaalisempia, kertoivat nykyisin osallistuvansa aktiivisemmin sosiaalisissa tilanteissa kuin aikaisemmin.

No kyllähän mä nyt aktiivisemmin meen mukaan juttuihin. Ja jos joku tulee mulle juttelemaan tai mä niinku juttelen takasin niin mä en vielä-kään ehkä tuosta vaan menis juttelemaan jollekin ketä mä en tunne. Että se on varmaan enempi luonteenpiirre.. tai miten sen ny sanois

Starttipajan haastatteluista selvisi, että yksinäisyyden kokemukset olivat usealla vähentyneet pajalla olemisen myötä, sillä sieltä oli löytynyt uusia tuttavuuksia. Kummassakin toiminnassa mukana oleminen toi asiakkaiden arkeen paljon sisältöä, sillä muutoin osa saattoi viettää päivänsä yksin neljän seinän sisällä. Eräästä haastattelusta kävi ilmi, että etsivät olivat olleet tukena, kun asiakas oli jättäytynyt huonosta kaveripiiristä pois.

Ainaki yksinäisyys on vähentynyt huomattavasti, et jos mä en kävisi täällä niin eihän mulla olis niinku yhtään ihmistä täällä missään. --- nyt ku mä käyn täällä niin mää nään useita ihmisiä vaikka kaikille mitään sanoskaan, mutta sit on ainaki ees joku joka kysyy että no mitä kuuluu.

Taloudellinen toimintakyky. Teemahaastatteluista halusimme saada selville, millainen merkitys toiminnalla oli ollut asiakkaiden taloudelliselle hyvinvoinnille ja toimeentulolle, sekä oliko siinä tapahtunut muutoksia. Suurin osa asiakkaista kertoi saaneensa neuvoja taloudellisten asioiden hoitamiseen ja rahan käyttöön, mutta kertoi kuitenkin huolehtivansa itse taloudestaan. Osa koki taloudellisen hyvinvointinsa pysyneen samalla mallilla kuin aikaisemminkin ja että siitä huolehtiminen oli sujuvaa. Starttipajalta saatu apu työttömyyskorvaukseen siirtymisessä oli ollut

muutamalle tärkeä apu taloudellisesti, sillä aikaisemmin he olivat eläneet opintoetuksien avulla. Etsivien asiakkaat kertoivat saaneensa vinkkejä esimerkiksi säästämisestä ja Kelan opintotukien takaisin maksusta.

No on siinä ainaki semmonen muutos tullu että lopetti sen koulun ja sitte siirty työttömyyskorvaukseen, niin ja sitte siinä on vähä enemmän ny sitä rahaa käytettävissä. Ja sitten kun ei mee kaikki raha siihen viinaan niin on vähä muuhunki varaa et siitä puolesta kyllä. Ja on se ihan hyvä ku tosta pajasta saa sen montako euroo päivässä niin on seki aika iso raha.

7.3 Vapaa sana ja kehittämisideat

Teemahaastattelun viimeisessä osiossa halusimme saada selville, millaisia ajatuksia etsivä nuorisotyö ja starttipaja olivat asiakkaissa herättäneet. Selvitimme asiakkailta myös, millainen merkitys toiminnalla oli ollut heidän elämäänsä ja missä he kokisivat olevansa nyt, mikäli eivät toiminnassa olisi olleet mukana. Vapaan sanan lisäksi selvitimme asiakkailta kehittämisehdotuksia toimintaan liittyen.

7.3.1 Vapaa sana

Etsivän nuorisotyön sekä starttipajan toimintaa kuvailtiin muun muassa mukavaksi, positiiviseksi ja monipuoliseksi, mikä voi osaltaan johtua työntekijöiden panostamisesta toiminnan monipuolisuuteen. Työntekijöitä kuvailtiin välittäviksi, tukea antaviksi sekä avuliaksi. Asiakkaat kokivat, että tällaista toimintaa tarvittaisiin lisää joka paikkaan. Monesta haastattelusta kävi ilmi, että asiakkailla oli huoli toiminnan jatkuvuudesta. Epävarmuutta aiheutti rahoituksen vuosittainen hakeminen, mikä monien mielestä pitäisi olla itsestään selvä panostus nuorten hyvinvointiin.

Semmonen positiivisuus tulee aina ekana ja semmonen hyvä tahto, auttaminen....ja jotenki niin ku että tuola on aina ihmiset jotka välittää ja niinku tukee jasellanen

No tää starttipajalla mukana oleminen niin se käytännössä vois sanoa että heitti mun elämän ihan ympäri. Täällä on lämmin porukka, hyvä ohjaaja ja sain tukea ja turvaa ja myöskin sitten uusia kavereita. --- Kaikki muuttu parempaan päin.

Ei näihin pitäis erikseen rahotusta pyytää. --- siis eikö nähä että oikeesti on nuoria jotka ei ymmärrä tai tarvii vaan niin ku apua

Kysyessämme toiminnan herättämiä ajatuksia esiin nousi hyvinkin merkittäviä asioita asiakkaiden elämästä. Haastatteluista nousi selvästi esiin se, että asiakkaat kokivat työn arvokkaana ja merkityksellisenä. Toiminta oli herättänyt ajattelemaan esimerkiksi elämänhallintaa ja omaa tulevaisuutta; moni koki elämänsä muuttuneen parempaan päin, sillä apua oli löytynyt esimerkiksi päihdeongelmiin, työllistymiseen, koulunkäyntiin ja arjenhallintaan. Toiminta oli estänyt mahdollisen huostanoton sekä saanut asiakkaita pois neljän seinän sisäلتä. Etsivällä nuorisotyöllä ja starttipajalla oli ollut merkitystä työelämän taitojen parantumiseen, ihmisten helpompaan kohtaamiseen sekä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen.

En mä olis tässä kunnossa. Mä olisin tuolla jossain juomassa kaikkee rahoja pois ja tietysti toivosin että pystyy niinkun jatkos silleen, et olis ihmisille se paikka mihkä mennä.

Se on siinä, että jos ei sitä olis ollu sitä etsivää nuorisotyötä niin mä olisin varmaan niinku joku niinku – ravaisin varmaan jossain osastolla koko ajan. Että tuota se oli mulle se, joka jollaki tavalla sai kiinni elämään uudestaan --- Se on sillon ollu niinku etsivällä nuorisotyöllä niinkun hirveen suuri merkitys, et mä jossain vaiheessa jopa sanoin et ne on pelastanu mun hengen.

Toiminnassa mukana oleminen oli ollut asiakkaille hyvin merkityksellistä, sillä usea kertoi masennuksen lieventyneen ja elämäntilanteen kirkastuneen sen avulla. Etsivät nuorisotyöntekijät ja starttipajan ohjaaja olivat onnistuneet palauttamaan monille elämäniloa ja itsearvostusta. Toiminnassa mukana olemista verrattiin jopa elämän käännekohtaksi. Sitä pidettiin hyvin tärkeänä nuorille suunnattuna tukena, sillä moni nuori putoaa herkästi yhteiskunnan asettamista raameista.

Ehkä semmonen et näkee ylipäättään kirkkaammin koko elämän. Että ku sitä oli niin masentunu sun muuta niin.. vaikka mä silloinki oli masentunu niin se kumminki piti elämässä kiinni ja sitte ku mulla oli se semmonen eräänlainen käännekohta niin mä sain sitte etsiviltä tosi paljo tukea siinä. Joka taas sitte niinku avas vähä niinku uuden sivun elämässä silleen.

Että sen verran tärkeää toimintaa kuitenkin. Että nuoriahan syrjäytyy nykyään vähän turhankin paljon, niin tää on just semmonen paikka

mihinkä he vois tulla ja päästä takasin siihen elämän makuun. Näin itsekin masennuspotilaana tiedän millaista se on, kun on vaan siellä yksin ja nököttää ilman että on niinku ketään jonka kanssa puhua. Niin pajalla käynti on erittäin loistava apukeino siihen.

7.3.2 Kehittämisehdotukset

Keräsimme asiakkailta kehittämisehdotuksia liittyen toimintaan, työtapoihin, tiloihin sekä työntekijöiden toimintaan. Kehittämisehdotuksia keräsimme myös toimintaan mukaan tulemisesta. Etsivän nuorisotyön ja starttipajan asiakkaat toivat esiin monenlaisia kehittämisideoita ja ne olivat hyvin yhteneviä riippumatta siitä, kummassa toiminnassa he olivat olleet mukana.

Lisää toimintaa ja työntekijöitä. Useasta haastattelusta nousi esiin se, että etsivää nuorisotyötä pitäisi tehdä enemmän ja siihen tarvittaisiin lisää työntekijöitä. Asiakkaat kokivat itse, että tulevaisuudessa tällaista konkreettista apua ja toimintaa tarvitaan entistä enemmän. Erään asiakkaan mukaan toimintaa tulisi järjestää myös yli 29-vuotiaille, sillä myös he hyötyisivät siitä.

Siis joka paikkakunnalla pitää olla tai edes lähipaikkakunnalla pitää olla vähintään yks etsivä joka auttaa, että mielummin useampi justiin ettei kumminkaa työ kasaudu ihan päälle

Ainut on se että pitääkää tätä yllä ja näin --- Sitä vaan sais olla niinku paljon enemmän. Mun mielestä sais olla vanhemmillekki. Kehittämisehdotuksena nimenomaan se että myöskin vanhemmille ihmisille.

Starttipajan asiakkaiden kokemukset olivat osittain yhteneväisiä, sillä myös heidän kehittämisehdotuksissaan esiin nousi työntekijöiden lisääminen toimintaan. Starttipajan asiakkaat kertoivat, että yhdestä työntekijästä ei aina riitä kaikkien pajan asiakkaiden auttamiseen siinä tilanteessa, kun apua tarvitaan. Asiakkaat kokivat, että pienessä ryhmässä yksi työntekijä oli riittävä tuki ja apu, mutta ryhmäkokojen kasvaessa tulevaisuudessa toiselle työntekijälle olisi tarvetta. Osa asiakkaista oli kiinnittänyt huomiota siihen, että yhdellä työntekijällä oli ajoittain kiire ja paljon tehtäviä työn alla.

Et tietysti auttas se jos niitä ois useempi ku yks työntekijä.

Toiminnan kehittäminen. Etsivän nuorisotyön toiminnan kehittämisestä esiin nousi toiminnan liikkuvuuden lisääminen ja samanhenkisten asiakkaiden kokoaminen ryhmiksi. Koettiin, että toiminnassa on mukana monenlaisia persoonia ja erilaisista asioista kiinnostuneita henkilöitä, joten välillä ryhmätoiminnassa oli hankalaa löytää yhteistä säveltä, vaikka siellä käyminen mukavaa olikin. Etsivän nuorisotyön toimintaa pitäisi olla enemmän ja osa asiakkaista koki, että sitä voisi olla myös iltaisin. Monella asiakkaalla oli sellainen elämäntilanne, että he olisivat kaivanneet myös tekemistä iltoihin. Kaikki eivät kokeneet nuorisotiloilla ajanvieton olevan heille mieluisaa tai kokivat olevansa iältään liian vanhoja sinne.

Enemmän liikkuvuutta niin ku justiin että ettei välttämättä kökätä niin ku jossain työhuoneella vaan olis enemmän paikkoja mihinkä voi mennä tapaamaan nuoria --- ois mahtavaa jos sais jotenki samanhenkisiä niin ku ryhmiä jotenki että emmä oikeen tiedä kuinka sen sanois mutta niin ku mitä mä oon itte huomannu nois ryhmäjutuis nii on ollu nii erilaisia ihmisiä ku mä että on välillä kestäny niin ku sisäistää joitaki juttuja.

Jos olis resursseja nii ois kiva että olis vähä muutaki nii ku iltatoimintaa

Starttipajalle kaivattiin enemmän konkreettista tekemistä päiviin kysyessämme kehittämisideoita toimintaan. Ajanvietto kahvin ja lautapelien parissa oli asiakkaiden mieleen, mutta he kuitenkin toivoivat enemmän ohjattua käytännön toimintaa. Ryhmätoiminnan sisältö oli lähes kaikkien mieleen, sillä siellä myös kokeiltiin uusia asioita sekä käytiin tutustumassa erilaisiin paikkoihin. Esiin nousi myös, että ryhmätoimintaa voisi kuitenkin olla vielä enemmän. Kehittämisehdotukseksi eräästä haastattelusta tuli ilmi, että opiskelupainotteiseen pajajaksoon kaivattaisiin myös yhteistä aikaa muiden pajalaisten kanssa, esimerkiksi kerran viikossa pidettävään yhteiseen päivään. Haastateltava koki, että yhteinen mukava aktiviteetti muun ryhmän kanssa olisi opiskelujen lomassa mukavaa vaihtelua. Työtapoihin pajalla asiakkaat toivoivat monipuolisuutta sekä vaihtelua työtehtäviin. Asiakkaat toivoivat, että eri tehtäviä voisi tehdä lomittain työtehtävään pitkästyksen välttämiseksi. Työtavoista hyvänä pidettiin vierailuja eri paikoissa sekä jalkautumista pajalta erilaisiin paikkoihin.

Jos on jonnaki niin ku ryhmäs nii enemmän sellasta et olis vaikka yks kerta viikos sellanen, että enemmän sen ryhmän kans ku tuola ku pa-

jalla oli nii mä olin tietokoneella koko ajan tekees sitä koulujuttua ja sitte se välillä ohjaaja oli juttelemas muitten kans niitten henkilökohtasista asioista ja toinen teki lukion tehtäviä siinä, että ei ollu tavallaan mitään sellasta muuta ku ehkä joku kahvihetki, mihnä niin ku oltiin. Mut sellanen ehkä ... joku sellanen yks päivä olis mihnä olis , että tehtäis jotaki mukavaa.

Haastatteluista nousi esiin muutos- ja kehitystarpeita toimintaan mukaan tulemiselle. Mukaan tuleminen toimintaan sujui haastateltavien mukaan ongelmitta ja usein se oli tapahtunut yksilöllisesti ryhmä – tai yksilötoiminnassa. Kovin moni toimintaan mukaan lähtenyt asiakas ei kuitenkaan ollut tiennyt etsivästä nuorisotyöstä tai starttipajasta ennen toimintaan mukaan tulemistä, joten tästä voisi päätellä, että toiminnan näkyvyyden lisääminen ja siitä tiedottaminen olisi yksi kehittämisen kohde. Haastatteluista kävi ilmi, että korkeakouluopiskelijat eivät ole tietoisia starttipajatoiminnasta eivätkä etsivästä nuorisotyöstä. Korkeakouluopiskelijoissa on starttipajatoimintaan sekä etsivään nuorisotyöhön iältään sopivia nuoria aikuisia, jotka jäävät helposti ilman tarvitsemaansa apua. Kehittämis ehdotuksena nousi esiin toiminnasta tiedottaminen korkeakouluissa opiskelijoille sekä työntekijöille. Starttipajan toimintaan mukaan tulemiseen kaivattiin tutustumiskertaa, jolla saataisiin luotua ryhmähenkeä sekä asiakkaita paremmin tutustumaan toisiinsa.

Varmaan jotenki että kerrotaan vähä kuka on ja mistä tuloo ja.. niin ku sellaanen ja sitte jos ny vaikka haluaa nii voi kertoa minkä takia, mutta ne on aika yleensä sellasia niin ku jokku ei halua puhua ees minkä takia ne on.. niin ku sielä mut jos haluaa niin voihan senki sanoa.

Tekis niin ku ittensä näkyviksi enemmän. Et moni ei oikeesti tiedä täläsestä ja ois aivan mahtava jos olis joku etsivien nurkkaus, siis joku rakennus jossain tai niin ku joka kunnassa omansa. et se olis niin ku että kuitenkin se on kuitenkin niin erilaista työtä periaattees ku perus nuoppariohjaaja kuitenkin..

Tilojen kehittäminen. Kaikki asiakkaat olivat tyytyväisiä nuorisotiloihin ja siellä oleviin toimintamahdollisuuksiin. Monia kuitenkin häiritsi, jos nuorisotilat olivat nuorille auki samaan aikaan etsivän nuorisotyön ja starttipajan toiminnan kanssa. Useammasta haastattelusta nousi esiin se, että etsivälle nuorisotyölle sekä starttipajalle kaivattiin omia tiloja.

No toki jos täällä pajalla olis ihan varsinaisesti omat tilat, niin ei tarvits sitten jakaa nuopparin kanssa. Tässä tilassahan missä me nyt ollaan tämä paja toimii myöskin ja täällä pidetään hyvin usein myös muita kokouksia jotka ei tuonne varsinaiseen kokoustilaan mahdu. Tuossa kuitenkin on tuo bändikämppä ja nää kaikki muut jutut niin tässä sitten käy myöskin nuopparin porukkaa silloin tällöin. Jos pajalla olis semmonen varsinainen oma starttipajarakennus, niin se olis aika mahtavaa.

Häiritsevinä tekijöinä koettiin hälinä sekä keskustelurauhan rikkoutuminen, sillä yksityisyys ei aina säilynyt asiakkaiden toivomalla tavalla. Osa kuitenkin näki tilanteen positiivisen hyödyn, sillä he kokivat sen kehittävän heidän sosiaalista toimintakykyään. Ilmajoen kunnantaloon ei koettu hyväksi tilaksi etsivän nuorisotyön tapaamisille, sillä julkiseen paikkaan oli suuri kynnys mennä. Starttipajan asiakkaita häiritsi satunnaisesti myös samoissa tiloissa pidettävät kokoukset, jotka saattoivat häiritä pajalla olleiden työtehtäviä. Keittiötiloja pidettiin hyvinä ja toimivina, joskin pajan puolelle kaivattiin ihan omaa vesipistettä, kahvinkeitintä ja jääkaappia.

No varmaan että olis semmonen ihan oma työtilansa... se juttu kuitenkin että jos välillä ollaan nuoppari on ollu auki ja ollaan oltu toimistolla ja sit siinä on rampannu kato ihmisiä tosi paljon ja niin ku se on välillä häirinny jos jostain oikeesti niin ku henkilökohtasesta asiasta puhuu --- kyllä sinne varmaan niin ku olis kivempi jos se olis jossain vähä eri paikas ku kunnantalolla esimerkiksi koska ... aika suuri kynnys on mennä kunnantalolle kuitenkin

Työntekijät. Työntekijöiden toimintaan ei tullut kehittämis ehdotuksia, sillä haastateltavat olivat heihin tyytyväisiä ja pitivät heitä osaavina työssään. Esiin nousi positiivisena huomiona työntekijöiden toiminnasta ajan hermolla pysyminen sosiaalisessa mediassa, sillä nuoret ovat siellä tiiviisti nykypäivänä. Työntekijöitä kuvailtiin rennoiksi tyypeiksi, joilta nuorisotyössä vaaditaan tietynlaista positiivista hulluutta.

Niiden pitääki olla just tommosia pötköjä. Semmonen tietynlainen positiivinen hulluus vaaditaan siinä jos on niinku nuorisotyöntekijä tai nuorisopuolella ylipäättään. Täytyy olla semmonen rento tyyppi. Sä et saa näyttää niinkun siltä koulun terveydenhoitajalta

Oli kiva ku etsivä rupesi seuraamaan sinua ja niin ku tiäkkö.. mun mielestä se oli kiva

7.4 Yhteistyö etsivän nuorisotyön ja starttipajan välillä

Haastattelemistamme asiakkaista yhteensä neljällä oli ollut kokemusta niin etsivän nuorisotyön kuin starttipajankin toiminnasta ja yksi oli siirtymässä etsivän työn lisäksi starttipajan toimintaan myöhemmin kuluvan vuoden aikana. Kaikki nämä neljä asiakasta olivat ohjautuneet starttipajalle etsivän nuorisotyön kautta. Asia tuli ilmi teemahaastattelujen aikana, minkä vuoksi kysyimme asiakkailta vielä heidän kokemuksiaan starttipajan ja etsivän nuorisotyön tekemästä yhteistyöstä. Jokainen asiakas koki yhteistyön olevan sujuvaa. Asiakkaiden näkökulmasta sujuva yhteistyö näyttäytyi työntekijöiden tiiviinä ja sujuvana yhteistyönä, sillä joskus etsivän nuorisotyön ja starttipajan työntekijät jopa tuurasivat toisiaan.

Se yhteistyö mitä mä oon kattonu nii aika hyvin he niin ku auttaa toisiaan ja sitte niin ku ehotellaan justiin että nyt sitte että ku sulla ei oo koulutuspaikkaa nii haluisiksä sen lisäksi ku sä käyt että olisiksä tossa pajatoiminnassa mukana että ja kaikkkee tämmöstä. Samassa tilassa muutenki toimii nii aika hyvin että.

Kummankin toiminnan työntekijät olivat tulleet asiakkaille tutuiksi, minkä vuoksi he kokivat hyväksi asiaksi sen, että kykenivät avautumaan samanaikaisesti työntekijöille omista asioistaan. Työntekijät tekevät työtä samojen asiakkaiden kanssa, joten yksilöllisiä projekteja tai ajankohtaisia asioita pystyttiin jatkamaan kummasakin toiminnassa etsivästä tai pajasta riippuen. Yhdessä tapauksessa hyväksi koettiin se, että etsivä nuorisotyöntekijä ohjasi asiakkaan pajalle suorittamaan opintojaan koulunkäynnin vaikeuksien vuoksi. Pajalla suoritettujen opintojen näyttökokeet olivat etsivän nuorisotyöntekijän avulla mahdollista suorittaa hänen valvonnassaan, mikä edesauttoi asiakkaan valmistumista.

Ja en kyllä olisi täs niin ku valmistumas nyt jos mä en olisi päässy pajalle .. tai että jos en olisi etsivien asiakas tai pajan niin en kyllä olisi täs... olisin varmaan tai ne olis varmaan potkinu pihalle koulusta mä vähä luulen niin.

Asiakkaat kokivat hyvänä asiana sen, että he pystyivät kysymään mieltä askarruttavia asioita etsiviltä nuorisotyöntekijöiltä tai starttipajan ohjaajalta. Haastatteluista kävi ilmi, että mieluisana asiana koettiin myös etsivän nuorisotyön ja starttipajan asiakkaiden yhdessä järjestettävä toiminta.

Mä haluaisin että ihmiset oikeesti niinku tajuais, kuinka arvokasta tämmönen työ on

On sen on ollu tosi hyvä, että jos tulee jotaki nii saanu niiltä käydä kysymäs tai avautua niillekki ja samaan aikaan ku avautuu toiselle työntekijälle. Tosi hyvä on ollu.

8 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä kappaleessa käsittelemme tutkimustuloksista tekemiämme johtopäätöksiä. Tutkimuksemme toteutettiin laadullisena tutkimuksena yhteistyössä Ilmajoen etsivän nuorisotyön ja starttipajan kanssa, minkä vuoksi tuloksia ei voi verrata aikaisempiin tutkimuksiin. Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää, millaisia kokemuksia asiakkailla oli toiminnasta, sekä millainen merkitys toiminnalla oli ollut heille. Lisäksi halusimme saada selville toiminnan kehittämis ehdotuksia ja asiakkaiden vapaata sanaa toiminnasta. Etenemme johtopäätöksien käsittelyssä tutkimiemme teemojen ja tutkimuskysymysten mukaisesti. Esittelemme teemoista tehtyjä yhteenvetoja, joita peilaamme teorian tietoon ja aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin.

Kokemukset toiminnasta. Asiakkailla oli positiivisia kokemuksia etsivän nuorisotyön sekä starttipajan toiminnasta (ks. kuvio 5, 82). Yksilövalmennusta pidettiin hyvänä keinona keskustella ja hoitaa henkilökohtaisia asioita. Ryhmävalmennuksessa asiakkaat kertoivat kehittyneensä sosiaalisilta taidoiltaan, sillä toiminta oli tuonut mukanaan sosiaalista osallistumista sekä sisältöä päiviin. Nuorisolain (27.1.2006/72) ensimmäisen luvun toisessa pykälässä määritellään, että nuorisotyön tarkoituksena on edistää nuorten omaa aktiivista kansalaisuutta, vahvistaa nuorten sosiaalisuutta sekä tukea nuoren kasvua ja itsenäistymistä. Lain toisen pykälän kolmannessa momentissa todetaan, että sosiaalista vahvistamista tulee toteuttaa nuorten elämäntaitojen parantamiseksi sekä syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Kaikki asiakkaat kertoivat saaneensa apua ja tukea työntekijöiltä, ja uskoivat saavansa sitä myös tulevaisuudessa, jos sille on tarvetta. Konkreettisen avun lisäksi työntekijöiden keskusteluapu sekä eteenpäin rohkaiseminen koettiin erittäin tärkeäksi. Alasen ja Kotkavuoren (2014, 26-27) mukaan ilman välittävää vuorovaikutussuhdetta nuoren on vaikeaa löytää kadonnutta omanarvontuntoaan. Asiakkaan huomioiminen ainutlaatuisena ja yksilöllisenä olentona on työntekijän pyrkimyksenä. Tätä voidaan pitää ihmisarvon kunnioittamisena. (Raunio 2011, 104.) Jokainen etsivän nuorisotyön ja starttipajan asiakas kertoi tulleen kohdatuksi yksilönä hyvin ja kertoivat, että heidän mielipiteitään oli tiedusteltu sekä arvostettu. Asiakkaat kokivat hyväksi asiaksi sen, että työntekijät rohkaisivat heitä olemaan omia itse-

jään sekä mahdollistivat asiakkaan osallistumisen hänen itse haluamallaan panoksella.

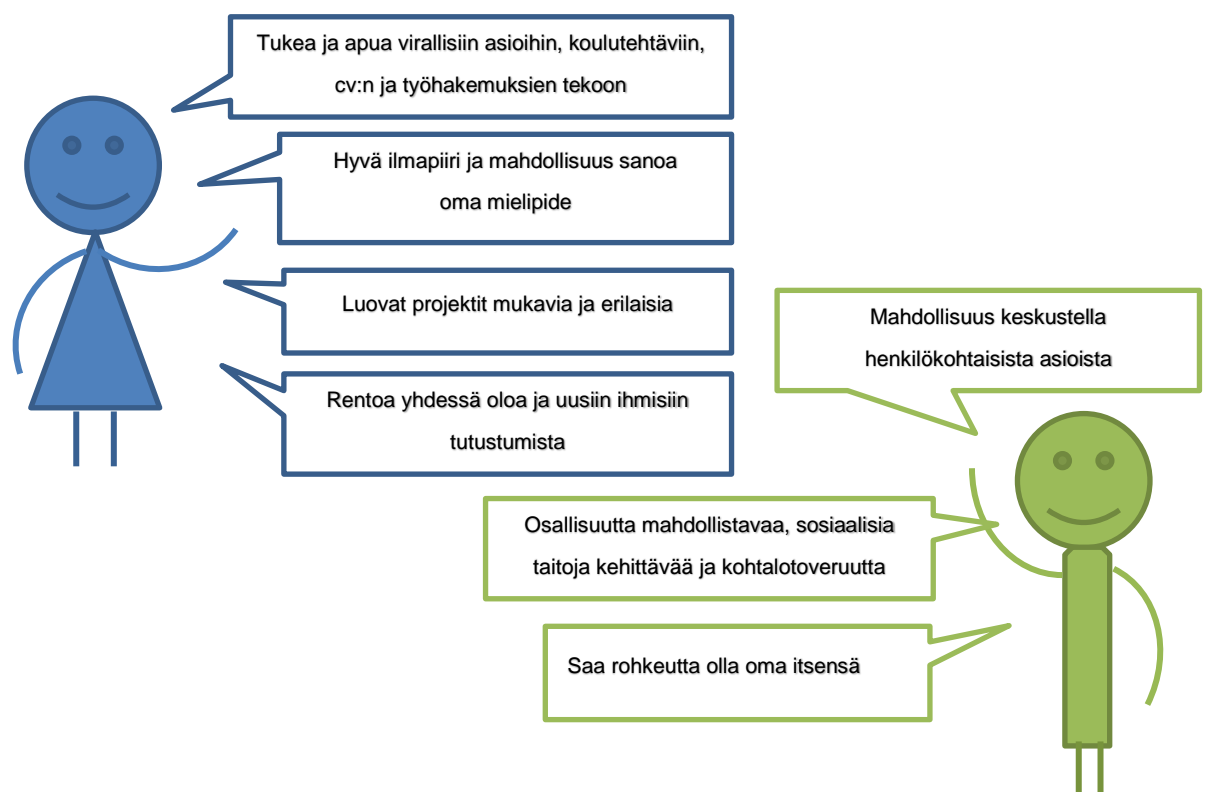
Etsivässä työssä työskentelyn lähtökohtana on välittävä ja arvostava kohtaaminen. Mitä syvempi luottamussuhde asiakkaan ja työntekijän välillä on, sitä suurempi mahdollisuus on käsitellä vaikeitakin asioita. Mahdollisuuksia kohtaamiselle on oltava tarpeeksi usein, jotta vuorovaikutus voi edetä luottamukseksi ja mahdollistaa näin asiakkaan ja työntekijän välisen kiinnittymisen. (Särkelä 2001; Alanen & Kotkavuori 2014, 26-27). Työntekijöiden persoonat etsivässä nuorisotyössä sekä starttipajalla koettiin luottamusta vahvistavina tekijöinä, mutta suurin vaikuttava asia luottamuksen syntymiseen oli ammatin tuoma vaitiolovelvollisuus. Kaikki haastateltavat toivat ilmi, että luottavat työntekijöihin. Luottamukseen vaikutti työntekijöiden helposti lähestyttävät persoonat sekä ulospäinsuuntautuneet ja lämminhenkiset luonteenpiirteet.

Sosiaalinen kanssakäyminen ryhmässä toi asiakkaiden mukaan sosiaalisia taitoja ja niiden kehittymistä sekä etsivässä nuorisotyössä, että starttipajalla. Ryhmätoiminta edesauttoi sosiaalisten tilanteiden sietokykyä ja lisäsi sosiaalista osallistumista. Toiminnassa mukana oleminen auttoi huomioimaan muita ihmisiä ja ymmärtämään heitä erilaisissa elämäntilanteissaan. Toiminta oli kasvattanut rohkeutta lähestyä toisia ihmisiä sosiaalisissa tilanteissa. Keltikangas-Järvinen (2010, 17) kirjoittaa, että sosiaalisuus on synnynnäisesti saatu temperamenttipiirre. Sillä kuvataan sitä, miten ihminen on kiinnostunut olemaan muiden ihmisten seurassa ja viihtyykö hän paremmin muiden kanssa kuin yksin. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan taas niitä taitoja, jotka kehittyvät oppimalla eivätkä ole synnynnäisiä. Sosiaalisissa tilanteissa sosiaaliset taidot tulevat esille kykynä olla muiden ihmisten seurassa.

Ihmisten perustarpeisiin kuuluu olennaisesti tarve kuulua johonkin ryhmään, saada siinä arvostusta ja tunnustusta. Toisiin ihmisiin tutustuminen vaatii pitkän aikavälin ja edellyttää yksityisyyden hallittua ja rehellistä jakamista. Tämän seurauksena voi syntyä kiinteitä ystävyys-suhteita, joista on vaikeaa erota. (Hamarus & Landén 2014, 186.) Jokainen haastattelemamme asiakas kertoi tutustuneensa uusiin ihmisiin ja muutama kertoi saaneensa uusia ystäviä. Toiminnassa mukana oleminen oli vaikuttanut usealla asiakkaalla aikaisempiin sosiaalisiin suhteisiin, sillä esimer-

kiksi joillakin perhe- ja ystävyysuhteet olivat parantuneet. Perhesuhteet ovat merkittävä osa ihmisten kokemaa hyvinvointia, sillä perhe muodostaa paikan, jossa jokainen perheenjäsen on erityinen (Suutala 2014, 21). Suhteiden paranemiseen oli asiakkaiden mukaan vaikuttanut osaltaan myös elämänhallinnan paraneminen toiminnan myötä.

Etsivässä nuorisotyössä ilmapiiri koettiin hyväksi, rennoksi ja mukavaksi. Starttipajan ilmapiiri koettiin myös hyväksi ja pajalle oli mukava tulla. Molemmissa toiminnoissa muiden asiakkaiden vertaistuki koettiin hyväksi. Ilmapiiriin vaikutti asiakkaiden mukaan se, että jokainen sai tulla toimintaan mukaan omana itsenään. Vuorovaikutussuhteen tavoitteena on tukea nuoren identiteetin muodostumista tavalla, joka painottaa ennaltaehkäisyä. Onnistunut nuoren kohtaaminen vaatii ruohonjuuritason kohtaamista, eikä professionaalinen työote kuulu työntekijän piirteisiin. (Puuronen 2014, 25.)



Kuvio 5. Etsivän nuorisotyön ja starttipajan asiakkaiden kokemuksia toiminnasta.

Toiminnan merkitys. Asiakkaat olivat sitä mieltä, että toiminnalla oli ollut positiivista merkitystä heidän tulevaisuutta ajatellen (ks. kuvio 6, 86). Etsivän nuorisotyön asiakkaat kertoivat itseluottamuksen, rohkeuden, sekä uskalluksen astua pois omalta mukavuusalueeltaan kasvaneen toiminnan aikana. Starttipajan asiakkaille toiminnan merkitys vaihteli yksilöllisesti heidän oman elämäntilanteen mukaan, mutta jokainen koki starttipajan toiminnan nytkäyttäneen heidän elämää kohti parempaa suuntaa. Sekä etsivän nuorisotyön että starttipajan asiakkaissa oli henkilöitä, jotka kertoivat masennuksen lieventyneen toiminnan myötä, mikä vaikuttaa tulevaisuuden näkemiseen kirkkaammin. Työskennellessä nuorten kanssa avainasioita ovat luottamus sekä pitkäjänteisyys. Saman työntekijän kautta tulisi hoitaa monia asioita ja useasti nuoret kaipaavatkin mahdollisuutta keskustelulle esimerkiksi erilaisten projektien tai toimintojen aikana työntekijän kanssa. (Kananoja ym. 2007, 163.)

Tulevaisuuden näkemisessä oli eroja etsivän nuorisotyön ja starttipajan asiakkaiden välillä, sillä etsivän nuorisotyön asiakkaat elivät enemmän tässä hetkessä, kun taas starttipajan asiakkaat katsoivat kauemmas tulevaisuuteen. Starttipajan asiakkailla haaveissa oli muun muassa jatkokouluttautuminen sekä perheen perustaminen. Etsivällä nuorisotyöllä sekä starttipajalla oli ollut suurta merkitystä asiakkaiden opiskelu- ja työelämiin. Tutkimuksestamme kävi ilmi, että suunnitteilla oli jatkokouluttautumista ja työelämään hakemista. Toiminnan myötä oli rohkaistuttu perustamaan omaa yritystä sekä vaihtamaan töihin uudelle alalle. Asiakkuuden päättäneissä henkilöistä löytyi työelämässä mukana olevia, opiskelevia, valmistumassa olevia sekä yksi työkokeilussa oleva henkilö. Kaartinen-Koutaniemi (2012, 94-96) kirjoittaakin, että jokainen asiakkuus on erilainen, eivätkä kaikki yhteistyöprosessit johda samanlaisiin tai yhtä suuriin vaikutuksiin, minkä vuoksi työn arvoa ei voida mitata työllistymisellä tai koulutukseen pääsemisellä. Asiakkaiden voimaistaminen on yksi työn tärkeimmistä tavoitteista niin, että asiakas ymmärtää omia vahvuuksiaan sekä osaa käyttää niitä oikein niin, että ne parantavat ja vahvistavat nuoren elämänhallintaa sekä sosiaalisia taitoja.

Tulevaisuuden työt ja tavat opiskella tarjoavat entistä vähemmän rakenteita sekä malleja, joihin tarvitaan toteuttajia ja suorittajia. Työnteko ja uuden oppiminen perustuvat entistä enemmän yhdessä tai itse rakennettujen ideoiden varaan. Toden-

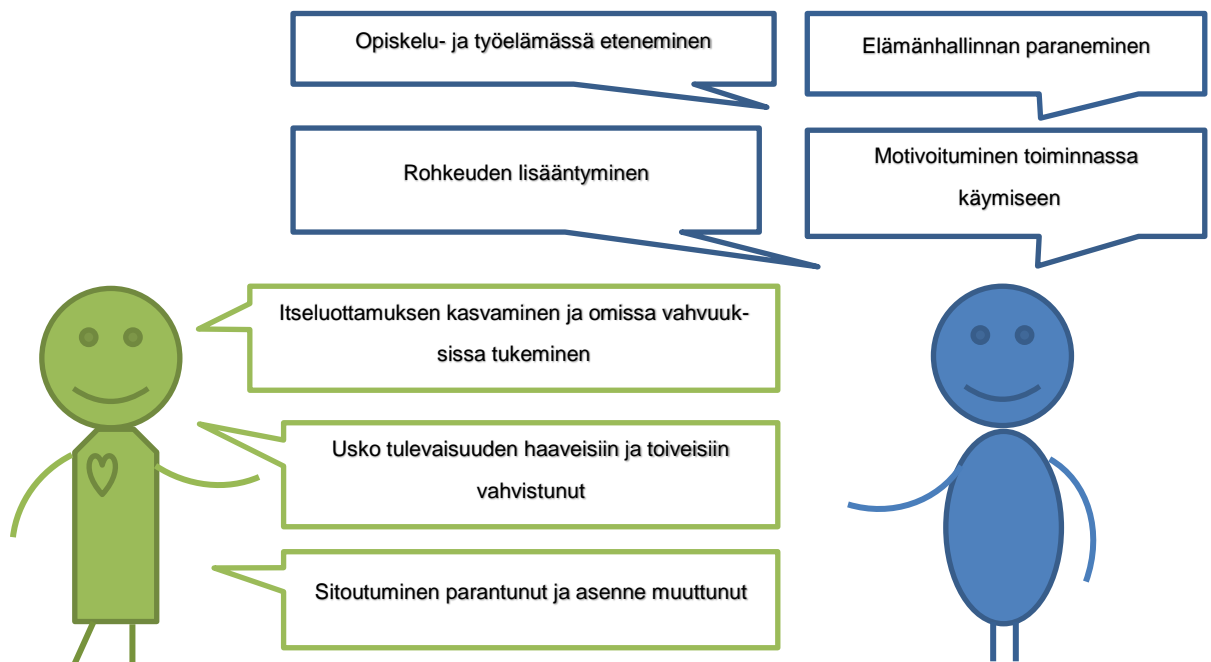
näköistä on, että vielä ei ole olemassakaan sellaista alaa, jolle nuori voisi työllistyä tulevaisuudessa. Työtä tehdään nykyisin merkitysperspektiivissä työkalutietoisuudessa, minkä vuoksi merkityksen ja ymmärryksen rakentaminen on olennaista juuri vuorovaikutuksen aikana. Luottamus korostuu entistä enemmän, sillä sitä tarvitaan vastuun saamiseen ja antamiseen. Nämä tulevaisuudessa korostuvat asiat näkyvät etsivässä nuorisotyössä sekä starttipajalla nuorten parissa tehtävässä työssä, sillä luottamusta tarvitaan erilaisten oppimisprosessien syntymiseksi. (Rautiainen ym. 2014, 213.) Etsivällä nuorisotyöllä oli ollut suuri merkitys asiakkaiden opintojen loppuun saamisessa sekä opintojen aloittamisessa. Työntekijöiden tuki ja kannustus olivat olleet merkittäviä tekijöitä asiakkaan eteenpäin pääsyssä. Starttipajan asiakkaat kokivat toiminnan olleen merkityksellinen tekijä erilaisten tavoitteiden saavuttamisessa, kuten työpaikan, opiskelu- tai työkokeilupaikan löytämisessä sekä opintojen loppuun saattamisessa.

Haastatteluista kävi ilmi, että sitoutuminen erilaisiin toimintoihin oli hyvää sekä etsivän nuorisotyön että starttipajan asiakkailla ja se oli parantunut monella toiminnan myötä. Starttipajan asiakkaat kokivat sitoutumisen toimintaan hyväksi harjoitukseksi työelämää ajatellen. Työntekijöiden tuella sekä rohkaisulla oli ollut merkitystä tavoitteisiin pääsemisessä. Asiakkaat kertoivat, että heillä oli motivaatiota käydä toiminnassa. Motivaatiota lisäsi saatu apu, tuki sekä sisällön saaminen arkeen. Starttipajan asiakkaat olivat motivoituneita käymään toiminnassa ja kertoivat odottavansa paljon pajapäiviä. Starttipajan asiakkaat olivat huomanneet motivaation paranemista esimerkiksi paremmista aamuhämmästyksistä, opiskelujen etenemisestä ja liikkumisen lisääntymisestä. Toiminnassa mukana olleiden asiakkaiden motivaatiossa oli tapahtunut osalla suurtakin muutosta. Ulkoinen motivaatio perustuu saatuihin kehuihin ja palautteeseen, joilla on ihmiselle välinearvoa, mutta sisäisen motivaation merkitys näkyi myös asiakkaista, sillä asiakkaat olivat motivoituneita käymään toiminnassa ja kokivat sen itselleen tärkeäksi. Vahva sitoutuminen ja motivoituminen toimintaan tekevät itselleen asetetun tavoitteen saavuttamisesta todennäköisempää. (Motivaatio saa liikkeelle [Viitattu 17.10.2016].)

Kaartinen-Koutaniemen (2012, 27) mukaan ihmisten kanssa työskenneltäessä on tärkeää auttaa asiakasta ymmärtämään millaisilla muutoksilla hänen omaa hyvinvointiaan tulisi lisätä ja miten työntekijät voisivat mahdollistaa asiakkaita haaveiden

ja tavoitteiden saavuttamisessa. Ilmajoella etsivät nuorisotyöntekijät sekä starttipajan ohjaaja olivat rohkaisseet asiakkaita kokeilemaan uusia asioita, ja ohjaajien kannustuksella asiakkaat olivat löytäneet muun muassa erilaisia harrastuksia ja tyyliisuuntia. Etsivän nuorisotyön sekä starttipajan toiminnassa mukana oleminen oli parantanut asiakkaiden tietoja sekä taitoja esimerkiksi työnhaussa, virallisten asioiden hoitamisessa sekä hakemusten täyttämässä. Toiminnalla oli ollut merkitystä myös sosiaalisten taitojen paranemisessa. Sosiaaliset taidot ovat kuitenkin pitkälti riippuvaisia kulttuurista ja aikakaudesta, mutta yleisesti ottaen sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan niitä taitoja, joilla ihminen ratkaisee sosiaalisia ongelmia ja löytää oikean ratkaisun niihin. Sosiaalisten taitojen kehittyminen on merkityksellistä, sillä ne auttavat ihmistä solmimaan helpommin kontakteja toisiin ihmisiin sekä olemaan luontevasti oma itsensä toisten seurassa. (Keltikangas-Järvinen, 2010, 20-22.)

Työn lähtökohtana ei ole asiakkaiden muuttaminen, vaan asiakkaan kohtaaminen avoimesti, hänen ihmisarvoaan tunnustaen sekä toimiminen hänen tarpeidensa mukaan. Tavoitteena on herättää asiakkaissa toivoa sekä löytää ja vahvistaa omia voimavarojaan. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 94-95.) Asiakkaiden asenteessa oli tapahtunut muutosta parempaan päin vahvistuneen itsetunnon ja itsensä hyväksymisen ansiosta. Asenteen muutokseen oli vaikuttanut myös fyysisesti paremman jaksamisen lisääntyminen, arjenhallinnan paraneminen sekä elämän tasapainottaminen. Onnistumisen kokemukset toiminnan avulla olivat parantaneet asiakkaiden asenteita, mikä on erittäin tärkeää, sillä asiakkaan oivallus mahdollisuudesta vaikuttaa omaan elämään on asiakkaan ja työntekijän välisessä yhteistyössä tärkeää. Asiakkaasta tulisi tehdä oman elämänsä subjekti, joka voi saavuttaa itselleen asetettuja haaveita ja unelmia. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 82.)



Kuvio 6. Toiminnan merkityksiä etsivän nuorisotyön ja starttipajan asiakkaille.

Vapaa sana. Kysyimme asiakkailta vapaata sanaa etsivän nuorisotyön sekä starttipajan toimintaa koskien. Asiakkaat kertoivat, että tällaista toimintaa tarvittaisiin lisää joka paikkaan ja monella oli huoli toiminnan jatkuvuudesta. Rahoituksen vuosittainen hakeminen ja sen saamisen epävarmuus lisäsivät asiakkaiden huolta toiminnan tulevaisuuden turvaamisesta. Asiakkaat kuitenkin toivat ilmi, että työntekijöiden panostaminen toimintaan teki siitä mukavaa ja monipuolista. Toiminta koettiin asiakkaiden mielestä merkitykselliseksi ja arvokkaaksi. Kuten Toikko (2009, 7) on todennut, on asiakkaiden äänelle luotu tila ja asiakkaiden kokemusten kuuleminen keskeinen asia asiakkaiden osallistumiselle.

Raunion (2009, 72) mukaan auttaminen ja tuki ovat tärkeitä välineitä sosiaalityölle. Tarkoituksena tuen antamisessa on saada aikaan jonkinlainen muutos asiakkaan käyttäytymisessä ja tilanteessa. Asiakkaat kuvailivat työntekijöitä välittäviksi, tukea antaviksi sekä avuliaksi ja kertoivat saaneensa apua ja tukea sitä tarvitessaan. Raunion (2009, 72) mukaan muutokseen tähtäävässä työssä esiintyy ongelmia sen sisältämän kontrollin vuoksi, joka liitetään erityisesti hallinnollisissa organisaatioissa toimimiseen. Etsivä nuorisotyö perustuu vapaaehtoisuuteen, minkä vuoksi

asiakkaiden kanssa työskentelyssä ei esiinny kontrollia samalla tavalla, kuin sosiaalityössä. Starttipajalla asiakkaat asettavat itse omat tavoitteensa ja voivat käydä toiminnassa omasta tahdostaan, joskin toimintaan ohjataan asiakkaita sosiaalitoimesta. Haastateltavat asiakkaat kertoivat, että toiminnalla oli ollut heille suurta merkitystä elämänhallinnan paranemisessa ja tulevaisuuden jatkopolkujen löytämisessä. Asiakkaat olivat toiminnan myötä alkaneet nähdä kirkkaammin elämäänsä elämänlaadun paranemisen myötä. Osa kuvaili muutosta jopa elämän käännekohtana. Toiminta oli saanut asiakkaissa aikaan muutosta parempaan päin.

Kehittämisehdotukset. Mahdollistimme asiakkaille omista kokemuksistaan asiantuntijana toimimisen, sillä kysyimme heiltä toiminnan kehittämisehdotuksia (ks. kuvio 7, 89). Ehdotukset olivat hyvin yhteneviä riippumatta siitä, missä toiminnassa he olivat olleet mukana. Etsiviä nuorisotyöntekijöitä kaivattiin lisää ja toimintaa tarvitaan yleisesti enemmän. Asiakkaat kokivat, että tulevaisuudessa tällaista konkreettista apua ja toimintaa tarvitaan entistä enemmän. Starttipajalle kaivattiin myös lisäkäsiä, sillä tulevaisuudessa ryhmäkokojen kasvaessa yhden työntekijän huomio ei riitä kaikille. Joistakin haastatteluista nousi esiin työntekijöiden kiire, sillä hoidettavana oli monen asiakkaan asioita samanaikaisesti. Toikon (2009, 3) mukaan monet asiakasryhmät ovat sellaisessa tilanteessa, että he tarvitsevat erityisiä toimia sekä uudenlaisia toimintatapoja asemansa vahvistamiseen. Palveluita käyttävät asiakkaat tulee saada mukaan tuotantoprosessiin, sillä pelkät asiakaslähtöiset työtavat tai vertaistoiminnan kehittäminen eivät tue asiakkaita tällaiseen osallisuuteen. Palveluiden käyttäjät tulee siis nähdä asiantuntijoina, joilla on tietoja sekä taitoja palveluiden kehittämiseen sekä arviointiin.

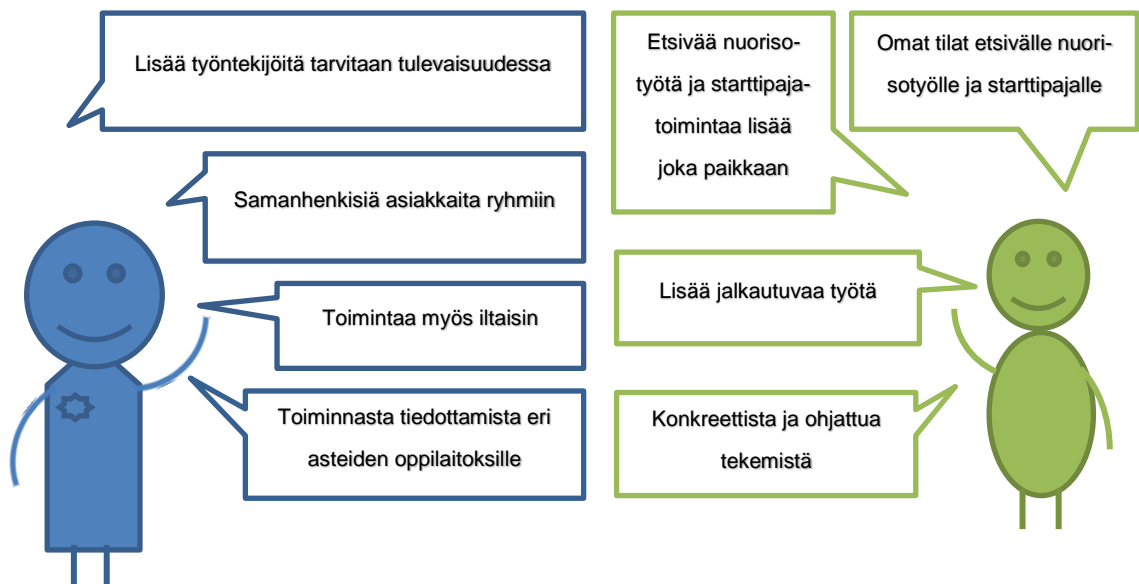
Etsivän nuorisotyön toimintaa kaivattiin lisää ja sitä toivottiin tehtävän enemmän jalkautuvana työnä. Toimintaan kaivattiin ryhmiä, joissa samanhenkiset asiakkaat voisivat kohdata. Lisäksi toivottiin, että toimintaa olisi enemmän iltaisin. Starttipajalle kaivattiin enemmän konkreettista ja ohjattua tekemistä päiviin. Yhdessä tekemistä ja ryhmätoimintaa kaivattiin enemmän erityisesti silloin, kun asiakkaat tekivät pääsääntöisesti opintoja tai työtehtäviä starttipajalla. Työtehtäviin toivottiin vaihtelua ja monipuolisuutta, että pitkästymiseltä työtehtäviin välttyttäisiin. Myös starttipajan toiminnassa hyvänä pidettiin jalkautumista pajan ulkopuolelle, sillä esimerkiksi erilaiset vierailut koettiin hyviksi. Tästä voidaan päätellä, että etsivää

nuorisotyötä sekä starttipajan toimintaa tulisi suunnata entistä enemmän myös tilojen ulkopuolelle.

Asiakkaat toivat haastatteluissa ilmi, että kehittämis ehdotuksena tulisi kiinnittää huomiota toiminnan näkyvyyden lisäämiseen sekä siitä tiedottamiseen. Suurin osa haastateltavista kertoi, ettei tiennyt toiminnasta juuri mitään ennen sen aloittamista. Joissakin oppilaitoksissa ei haastattelun mukaan tiedetty toiminnoista lainkaan, minkä vuoksi kehittämis ehdotuksena pidetään toiminnasta tiedottamista laajemmin eri asteiden oppilaitoksille. Palveluita käyttävien asiakkaiden näkemyksiä voidaan hyödyntää palveluiden ja toimintojen suunnittelussa, toteuttamisessa sekä niiden kehittämisessä. Asiakkaat voivat olla esimerkiksi palvelusta tiedottajia tai tiedon lähteitä suunnittelussa ja kehittämisessä. (Toikko 2009, 7.)

Tiloja pidettiin asiakkaiden mukaan pääsääntöisesti hyvinä, mutta moni koki nuorisotilojen aukioloaikojen häiritsevän ajoittain toimintaa. Etsiville nuorisotyöntekijöille ja starttipajalle kaivattiin joissakin haastatteluissa omia tiloja. Etsivien nuorisotyöntekijöiden toimisto koettiin rauhallisemmaksi paikaksi keskusteluille, mutta sijaintia kunnantalolla ei pidetty hyvänä sen julkisen puolensa vuoksi. Myös Kaartinen-Koutaniemi (2012, 24) korostaa, että etsivän työn tulee merkitä asiakkaalle matalan kynnyksen paikkaa, jolloin asiakkaalla tulee olla mahdollisuus päättää missä ja miten tavataan. Haastattelujen perusteella voidaan siis päätellä, että kunnantalon toimisto ei ollut kaikille matalan kynnyksen paikka, johon tulla.

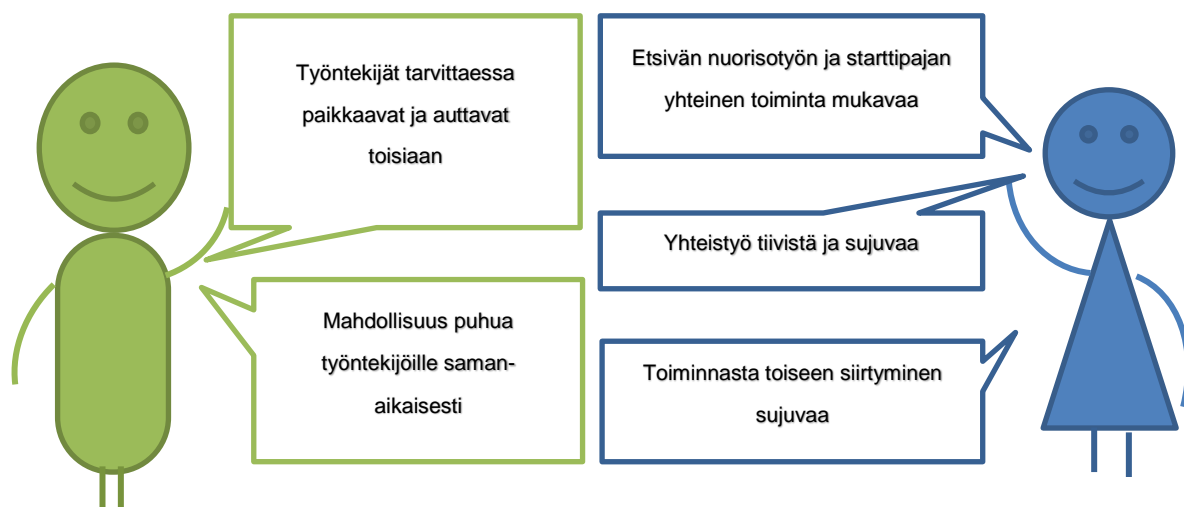
Positiivisena asiana esiin nousi työntekijöiden pysyminen ajan hermolla, esimerkiksi sosiaalisen median kanavilla. Pulkkinen & Kanervio (2014, 120) painottavat, että nuorten arjessa tietotekniikka on yhä suuremmassa osassa. Nuoret elävät tietotekniikan ympärillä jatkuvassa aktiivi- ja virtuaalimaailmassa, minkä seurauksena kasvokkain tapahtuva sosiaalinen kanssakäyminen vähenee. Tuloksista voidaan päätellä, että uudenlaiset verkkotyöskentelyn tavat tavoittaisivat suuren määrän nuoria ja niillä olisi mahdollista päästä heidän kanssaan kontaktiin entistä paremmin.



Kuvio 7. Etsivän nuorisotyön ja starttipajan asiakkaiden toiminnan kehittämissuhteita.

Yhteistyö etsivän nuorisotyön ja starttipajan välillä. Ennen haastatteluiden aloitusta teemahaastattelun rungossa ei ollut erillistä kohtaa, jonka perusteella olisimme voineet käsitellä etsivän nuorisotyön sekä starttipajan välistä yhteistyötä. Kun haastatteluissa selvisi, että useammalla haastattelemaamme asiakkaalla oli kokemusta kummastakin toiminnasta, päätimme sisällyttää yhteistyön tutkimisen haastatteluihimme. Yhteistyö starttipajan ja etsivän nuorisotyön välillä oli asiakkaiden mukaan sujuvaa ja tiivistä, sillä työntekijät paikkasivat ja auttoivat toisiaan tarvittaessa.

Asiakkaat kokivat hyvänä asiana etsivän nuorisotyön ja starttipajan yhdessä järjestettävän toiminnan (ks. kuvio 8, 90). Työntekijät tulivat asiakkaille hyvin tutuiksi ja he kokivat hyväksi, että pystyvät juttelemaan kummankin toiminnan työntekijöille samanaikaisesti. Etsivän nuorisotyön sekä starttipajan välinen yhteistyö toimii Kallisen (2016) mukaan nuorelle vahvana tukiverkkona, mutta myös hyvänä verkkona työntekijöille. Työntekijät kykenevät peilaamaan toistensa avulla työtään ja saamaan apua nuorten haastavien elämäntilanteiden ratkomiseen. Pyssysalon (2016) mukaan asiakkaiden saattaminen vaihtaminen toiminnasta toiseen sujuu mutkattomasti, sillä työntekijät ovat asiakkaan lähettyvillä toiminnasta toiseen siirtymisenkin jälkeen.



Kuvio 8. Yhteistyö etsivän nuorisotyön ja starttipajan välillä asiakkaiden näkökulmasta.

9 POHDINTA

Tämä opinnäytetyö tuli tarpeeseen, sillä nuorten kokemuksia toiminnasta ei ollut aikaisemmin tutkittu Ilmajoella. Aihe oli myös ajankohtainen, sillä kuluneen vuoden aikana etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ovat olleet rahoituksen leikkausuhan alla. Valtakunnallinen työpajayhdistys (2016) esitti lausunnossaan, että palvelut, jotka edistävät sosiaalista vahvistumista, ovat jatkuvan leikkausuhan alla. Vuosittainen epävarmuus rahoituksen jatkumisesta vaikuttavat negatiivisesti nuorten kanssa tehtävän työn laatuun, minkä vuoksi toiminnan turvaamiseksi tehdään lausuntoja leikkausten välttämiseksi. Leikkauksia ei tulisi tehdä, sillä nuorten asema yhteiskunnassa on hyvin vaihteleva. Osa nuorista voi hyvin, mutta suuri määrä nuoria voi huonosti kasvavien hyvinvointi- ja terveyserojen vuoksi (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 15). Tutkimuksessamme rahoituksen epävarmuus ja siihen kohdistuvat leikkaukset nousivat esiin asiakkaiden puheissa. Asiakkaat toivat esiin huolen toiminnan jatkuvuudesta, sillä tulevaisuudessa he kokivat sen olevan entistä tarpeellisempaa. Nuoret tarvitsevat palveluita, joihin on matala kynnys osallistua ja josta he voivat saada avun ja tuen yhden toimijan kautta. Nuoret tarvitsevat luotettavia aikuisia, jotka kannustavat heitä olemaan rohkeasti oma itsensä. Heille on annettava tarpeeksi tilaa edetä elämässään omalla tahdillaan ja omia voimavarojaan hyödyntäen.

Opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoista ja antoi meille uudenlaista osaamista tutkimuksen tekemisestä. Prosessi sujui alun epävarmuuden jälkeen hyvin, sillä aluksi pelkäsimme, että emme saisi tutkimukseemme tarpeeksi haastateltavia tai materiaalia. Pohdimme aluksi vaihtoehtoa tutkimuksen toteuttamiseen ryhmähaastattelujen avulla, mutta päädyimme lopulta yksilöhaastatteluihin. Haastatteluiden tuoman kokemuksen perusteella voimme todeta, että yksilöhaastattelut sopivat tutkimukseemme paremmin. Nuoret antoivat itsestään hyvin paljon haastattelutilanteissa ja samanlaisia asioita ei välttämättä olisi noussut esiin ryhmähaastatteluissa. Koimme, että pystyimme luomaan luotettavan ilmapiirin haastattelutilanteissa.

Opinnäytetyö olisi voitu toteuttaa tutkimalla vain toisen toimijan merkitystä nuorille, sillä kahden toimijan sisällyttäminen tutkimukseen oli työlästä. Olemme kuitenkin

tyytyväisiä siihen, että tutkimme sekä etsivän nuorisotyön, että starttipajan asiakkaiden kokemuksia. Toimijoiden tiivis yhteistyö näyttäytyi työssämme hyvin tärkeänä sekä asiakkaille, että työntekijöille. Tutkimuksen tekeminen oli arvokas kokemus ammatillisen kehittymisen sekä tutkimuksellisen osaamisen kannalta. Opinnäytetyömme tuo toimijoille tärkeää kokemuksellista tietoa asiakkaiden näkökulmasta ja voi näin vahvistaa yhteistyötä entuudestaan.

Tutkimme omaa toimintaamme ammattieettisistä näkökulmista koko opinnäytetyöprosessin ajan, sillä olimme meille uudenlaisessa roolissa tutkijoina. Opinnäytetyössämme olemme analysoineet esimerkiksi epätasa-arvoa ja syrjäyttäviä mekanismeja yksilö-, yhteisö-, ja yhteiskuntatasolla. Prosessin aikana olemme kehittyneet tutkimuksellisessa osaamisessa ja uuden tiedon tuottamisessa. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016.) Ammattieettiset ohjeet vahvistavat uskoa työn merkitykseen, mahdollisuuksiin sekä tukevat sosiaalialalla toimivien ammatti-identiteettiä. Työn tavoitteena on aina hyvän tekeminen, puutteen ja karsimysten vähentäminen, ihmisten auttaminen sekä muutos ja kehitys. Sosiaalialalla ammattietiikalla tarkoitetaan kykyä ja halua nähdä sekä kuulla arjen toimintojen erilaisia vaihtoehtoja, sekä asiakkaan näkemysten esiin tuomisen mahdollistamista. (Talentia 2013, 5-6.)

Yhteistyö opinnäytetyön tekijöiden välillä oli koko prosessin ajan sujuvaa, sillä olimme jo aikaisemmin tehneet yhdessä hyvinkin paljon erilaisia pari-, ja ryhmätöitä. Totesimme jo aikaisemmin kirjoitustyyliimme sekä ajatusmaailmamme olevan hyvin yhteneväiset, mikä helpotti huomattavasti päätöksen tekoa tehdä opinnäytetyö yhdessä. Molemmat työskentelevät nuorten parissa ja oli selvää, että molemmat halusivat tehdä opinnäytetyön, jossa voidaan selvittää juuri nuorten kokemuksia. Etsivän nuorisotyön ja starttipajan asiakkaiden kokemusten ja toiminnan merkitysten tutkiminen oli aiheena mielenkiintoinen, mutta myös haastava. Nuorten omien mielipiteiden kuuleminen teki tutkimusprosessista mielenkiintoisen, sillä kokemukset sekä annetut merkitykset ovat aina yksilöllisiä.

Tutkimuksemme oli ainutlaatuinen, sillä tutkimme Ilmajoen etsivän nuorisotyön ja starttipajan asiakkaiden kokemuksia ja merkityksiä. Tutkimaamme aihetta olisi mielenkiintoista tutkia uudelleen pidemmän aikavälin kuluttua, jolloin toiminnan merkitys voisi näyttäytyä asiakkaille eri tavalla. Merkitystä voidaan tutkia henkilö-

kohtaisista kokemuksista, mutta tulevaisuudessa aihetta voisi tarkastella myös sen vaikuttavuuden kannalta, jolloin sitä voisi mitata erilaisten muuttujien avulla. Vaikuttavuus voisi näyttäytyä esimerkiksi opiskelu- ja työelämässä menestymisessä, perheen ja sosiaalisen verkoston olemassa olossa, hyvinvoinnissa sekä elämänhallinnassa.

Opinnäytetyöhön haastateltavat nuoret toivat vahvasti esiin sen, kuinka etsivän nuorisotyön ja starttipajan toiminta on arvokasta ja merkityksellistä. Toiminnassa heidät oli kohdattu omana itsenään ja rohkaistu käyttämään omia voimavarojaan. Heille tärkeintä tuntui olevan, että työntekijät olivat läsnä, kuuntelivat ja auttoivat. Asiakkaat kokivat toiminnan elämän- ja arjenhallintaa, sosiaalisia taitoja sekä osallistumista parantavana. Monet toivat esiin sen, että etsivästä nuorisotyöstä ja starttipajatoiminnasta ei tiedetä yhteiskunnassa kovinkaan paljon, minkä vuoksi toiminnan näkyvyyttä tulisi lisätä. Yhteiskunta ja päättäjät tulisi saada ymmärtämään, kuinka tärkeää tällainen toiminta nuorelle on. Toivomme, että opinnäytetyömme tukee toiminnan jatkuvuutta ja vahvistaa sitä, sillä toiminnan merkitys nuorille on ollut suuri.

Tahdomme kiittää yhteistyötahojamme Ilmajoen etsivää nuorisotyötä ja starttipajaa sujuvasta yhteistyöstä sekä mahdollisuudesta toteuttaa opinnäytetyö heidän asiakkaiden kokemuksia tutkien. Haluamme kiittää erityisesti asiakkaita, jotka kertoivat meille henkilökohtaisiakin asioita luottamuksella. Emme olisi onnistuneet tutkimuksessamme, ilman asiakkaiden luottamusta ja rohkeutta tuoda esiin kokemuksia toiminnan merkityksestä. Lisäksi haluamme lämpimästi kiittää opinnäytetyömme ohjaajaa Mirva Siltakorpea, joka on ohjannut työn tekemisessä ammattitaitoisesti koko prosessin ajan.

LÄHTEET

- Aalberg, V. & Siimes, M. 2007. Lapsesta aikuiseksi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo.
- Ahola, S. & Galli, L. 2010. Nuorten koulupudokkaiden ja heidän ohjaajiensa syrjäytymispuheen ulottuvuudet. Teoksessa: Anttila, A-H., Kuussaari, K. & Puhakka, T. (toim.) Ohipuhuttu nuoruus? Nuorten elinolot –vuosikirja. Helsinki: Yliopistopaino, 132-143.
- Alanen, O. & Kotkavuori, A. 2014. Välittämisen ammattilaiset. Vamoksen käsikirja etsivään nuorisotyöhön. Helsinki: Libris Oy.
- Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Juva: Werner Söderström osakeyhtiö.
- Andersson, B. 2013. Finding ways to the hard to reach – considerations on the content and concept of outreach work. [Verkkolehtiartikkeli]. European Journal of Social Work 16:2, 171-186. [Viitattu: 24.10.2016]. Saatavana Taylor and Francis online-tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Antonovsky, A. 1996. The salutogenic model as a theory to guide health promotion. Teoksessa: Health Promotion International. 1996. Vol. 11, nro. 1. [Verkkolehti]. Englanti: Oxford University Press. 11-18. [Viitattu: 28.9.2016]. Saatavana: <http://heapro.oxfordjournals.org/content/11/1/11>
- Bamming, R. & Hilpinen, M. 2016. a. Etsivä nuorisotyö 2015. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:28. [Viitattu: 11.10.2016]. Saatavana: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2016/liitteet/okm28.pdf?lang=fi>
- Bamming, R. & Hilpinen, M. 2016. b. Nuorten työpajat 2015. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:26. [Viitattu: 11.10.2016]. Saatavana: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/Liitteet/okm26.pdf>
- Bandura, A. 1995. a. Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. Teoksessa: Bandura, A. (toim.) Self-efficacy in changing societies. [Verkkokirja]. Cambridge, Englanti: Cambridge University Press. 1-45. [Viitattu: 27.9.2016]. Saatavana Ebsco Academic Search Elite –tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Bandura, A. 1995. b. Self-efficacy in career choice and development. Teoksessa: Bandura, A. (toim.) Self-efficacy in changing societies. [Verkkokirja]. Cambridge, Englanti: Cambridge University Press. 1-45. [Viitattu: 25.10.2016]. Saatavana Ebsco Academic Search Elite –tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.

Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. 14. uud. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Esala, E. & Viinikainen, M. 2014. ”Tääl on vaan semmonen aika positiivinen me-ninki”. Nuorten kokemukset Kaks’Kättä työpajan toiminnasta. [Verkojulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö, so-siaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu: 5.10.2016]. Saatavana: <https://www.theseus.fi/handle/10024/81823>

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Etsivä nuorisotyö. [Ei päiväystä]. [Verkkosivu]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriminis-teriö. [Viitattu 27.10.2016]. Saatavana: http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisotyö/

Hamarus, P. & Landén, L. 2014. Ajan, paikan ja vuorovaikutuksen merkitys toimi-vassa systeemissä. Teoksessa: P. Hamarus, P. Kanervio, L. Landén & S. Pulkkinen. (toim.) Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Jyväskylä: PS-kustannus, 182-186.

Helne, T. 2002. Syrjäytymisen yhteiskunta. Helsinki: Stakes. Sosiaali- ja terveys-alan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia 123.

Henriksson, J. 2015. ”Nei ei oo vaan töissä, ne oikeesti välittää meistä” – Etsivän nuorisotyön ja nuorten tarpeiden kohtaaminen syrjäytymisen kontekstissa Lempäälässä. [Verkojulkaisu]. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksik-kö. Pro gradu – tutkielma. [Viitattu 5.10.2016]. Saatavana: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96979/GRADU-1429793489.pdf?sequence=1>

Hilpinen, K., Huumonen, S., Kiviranta, J. & Välimaa, A. (toim.) 2012. Startti pa-rempaan elämään – Starttivalmennuksen perusteet. Vaajakoski: Valtakunnalli-nen työpajayhdistys ry.

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. uud. p. Helsin-ki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hotulainen, R. & Lappalainen, K. 2005. Nuoruusiän minäkäsityksen rakentuminen ja tukeminen siirryttäessä toisen asteen koulutukseen. [Verkojulkaisu]. Teok- sessa: P. Holopainen (toim.), T. Ojala, K. Miettinen & T. Orellana. Siirtymät su-juviksi – ehyttä koulupolkua rakentamassa. Helsinki: Opetushallitus. 102-119. [Viitattu 16.10.2016]. Saatavana: http://www.oph.fi/download/47165_siirtymat.pdf

- Huhta, H. 2015. "Pitää pään kasassa työttömyysaikana". Liikunta työttömien nuorten arjessa. [Verkkokirja]. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Saatavana: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/liikunta_tyottomien_nuorten_arjessa.pdf
- Huttunen, K. & Pekkarinen, T. 2016. Koulutuksen nivelvaiheet ja nuorten syrjäytyminen. [Verkkojulkaisu]. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. [Viitattu 22.9.2016]. Saatavana: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuoruus_hallitusohjelmassa.pdf
- Huttunen, T. 2015. Kanna kuule vastuuta ihan keskenäs. Teoksessa: L. Martikainen (toim.) Mitä se sulle kuuluu? Nuoren elämän valinnat puntarissa. Tallinna: United Press Global, 13-29.
- Hämäläinen, T. & Palo, S. 2014. Työpajapedagogiikka. Valmennuksen pedagogisia lähtökohtia työpajalla. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry RAY:n tuella.
- Juvonen, L. 2016. Etsivän nuorisotyön asiakkaana olevien nuorten kokemuksia työttömyydestä ja yhteiskunnallisesta osallisuudesta. [Verkkojulkaisu]. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu – työ. [Viitattu: 5.10.2016]. Saatavana: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/167198>
- Kaartinen-Koutaniemi, J. (toim.) 2012. Etsivässä työssä. Helsinki: LK-kirjat.
- Kallinen, M. 2016. Yksilöohjaaja. Ilmajoen kunta. [Henkilökohtainen sähköposti]. Vastaanottaja: Iina Kallio-Kujala. [Viitattu: 12.10.2016].
- Kananoja, A., Lähteinen, M., Marjamäki, P., Laiho, K., Sarvimäki, P., Karjalainen, P. & Seppänen, M. 2007. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Kapanen, A. 14.10.2016. Lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle HE 134/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. [Viitattu: 4.11.2016]. Saatavana: http://www.tpy.fi/site/assets/files/5032/tpy_lausunto_sivj_14102016.pdf
- Karppinen, K. & Savioja, H. 2007. Koulu ja syrjäytymisen riskitekijät. Teoksessa: S. Alatupa, (toim.), K. Karppinen, L. Keltikangas-Järvinen & H. Savioja. Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma. Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Helsinki: Edita Prima Oy. Sitran raporteja 75, 117-121.
- Karppinen, K. 2007. Nuorten ongelmat koulutusvalinnoissa ja toiselle asteelle siirtäessä. Teoksessa: S. Alatupa, (toim.), K. Karppinen, L. Keltikangas-Järvinen & H. Savioja. Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma. Löytyykö

huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Helsinki: Edita Prima Oy. Sitran raportteja 75, 122-139.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Kiilakoski, T. & Gretscher, A. 2012. Muistiinpanoja demokratiaoppitunnista. Millainen on lasten ja nuorten kunta 2010-luvulla? [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 57. [Viitattu: 22.9.2016]. Saatavana: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/muistiinpanoja_demokrati_aoppitunnista.pdf

Kivelä, K. & Ahola, S. 2007. Elämää nivelvaiheissa. Nuorten syrjäytyminen ja sen ehkäisy. Turku: Tammisaaren kirjapaino 2007. Vaskooli- projektin loppuraportti. [Viitattu 3.10.2016]. Saatavana: <http://docplayer.fi/3178576-Elamaa-nivelvaiheissa.html>

Kivimäki, J. Ei päiväystä. Nuoruus. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 16.9.2016]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/lapset-perheet/nuoruus>

Komonen, K. 1999. Yksilöllinen valinta vai portti koulutukselliseen syrjäytymiseen? – ammattikouluopinnot keskeyttäneiden nuorten koulutuspolut. Teoksessa: M. Kuorelahti & R. Viitanen (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Nuora:n julkaisuja nro 14. 99-107.

Koulukuraattori. [Ei päiväystä]. [Verkkosivu]. Helsinki: Ammattinetti. [Viitattu 26.9.2016]. Saatavana: http://www.ammattinetti.fi/ammattit/detail/287_ammatti

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino. Jyväskylä: Bookwell Oy.

L. 1287/2013. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki.

L. 22.4.1999/523. Henkilötietolaki.

L. 27.1.2006/72. Nuorisolaki.

Laine, T., Hyväri, S. & Vuokila-Oikkonen, P. (toim.) 2010. Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Larja, L. Päivitetty 11.3.2013. Nuorten elinoloja ei voi kuvata pelkän työttömyysasteen avulla. [Verkkojulkaisu]. Tilastokeskus. [Viitattu 7.10.2016]. Saatavana: http://www.stat.fi/artikkelit/2013/art_2013-03-11_002.html?s=0

Martikainen, L. (toim.) 2015. Mitä se sulle kuuluu? Nuoren elämän valinnat punta-
rissa. Tallinna: United Press Global.

Marttunen, M., Huurre, T., Strandholm, T. & Viialainen, R. (toim.) 2013. Nuorten
mielenterveyshäiriöt. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. [Verkko-
julkaisu]. Tampere: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print – Suomen
Yliopistopaino Oy. [Viitattu 20.9.2016]. Saatavana:
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110484/THL_OPA025_2013.pdf?sequence=1

Mehan, H. 1979. Learning lessons. Social organization in the classroom. Englanti:
Harvard University Press.

Motivaatio saa liikkeelle. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen Mielenter-
veysseura. [Viitattu 17.10.2016]. Saatavana:
<http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/motivaatio-saa-liikkeelle>

Myllyniemi, S. (toim.) 2015. Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014. Hel-
sinki: Juvenes Print.

Myllyniemi, S. (toim.) 2016. Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Helsinki: Opetus-
ja kulttuuriministeriö.

Nuori on yksinäinen. Ei päiväystä. Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Verkkosivu].
[Viitattu 19.9.2016]. Saatavana:
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tukivinkit/nuori_on_yksinainen/

Nuorisotakuu auttaa pääsemään kuntoutukseen. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Nuo-
risotakuu. [Viitattu 26.9.2016]. Saatavana:
http://www.nuorisotakuu.fi/jotain_muuta/nuorten_kuntoutus

Nuorten työpajat. [Ei päiväystä]. [Verkkosivu]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministe-
riö. [Viitattu 11.10.2016]. Saatavana:
http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/tyoepajat/?lang=fi

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I.
2009. Ihmisen psykologinen kehitys. 1.-4. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma
2012-2015. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja
kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:6. [Viitattu 26.9.2016]. Saatavana:
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM06.pdf?lang=fi>

- Opetusministeriö. 2005. Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio. [Verkkojulkaisu]. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. [Viitattu 22.9.2016]. Saatavana: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2005/liitteet/opm_270_t_r33.pdf?lang=fi
- Oulasvirta-Niiranen, P. Ei päiväystä. Starttivalmennus. [Verkkosivu]. [Viitattu: 27.10.2016]. Saatavana: <http://www.tpy.fi/kehittaminen/sosiaalinen-kuntoutus/>
- Pekkala, T. (toim.) 2009. Työ- ja yksilövalmennuksen perusteet. – 2000 –luvun työpajojen palvelut ja menetelmät. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.
- Pulkkinen, M. & Kotro, J. 2014. Opinto-ohjaajan näkökulma. Teoksessa: P. Hamarus, P. Kanervio, L. Landén & S. Pulkkinen. (toim.) Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Jyväskylä: PS-kustannus, 61-71.
- Pulkkinen, S. & Kanervio, P. 2014. Nuorten elämämaailma. Teoksessa: P. Hamarus, P. Kanervio, L. Landén & S. Pulkkinen (toim.) HUUTO! : Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Helsinki: PS-Kustannus, 119-141.
- Puuronen, A. 2014. Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammattialan kehittäminen – näkökulmia käytännön työstä. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 144.
- Pyssysalo, A. 2016. Etsivä nuorisotyöntekijä. Ilmajoen kunta. [Henkilökohtainen sähköposti]. Vastaanottaja: Iina Kallio-Kujala. [Viitattu: 12.10.2016].
- Raivio, H. & Karjalainen, J. 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Teoksessa: Era, T. (toim.) 2013. Osallisuus – oikeutta vai pakkoa? [Verkkojulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156. 12-34. [Viitattu: 29.9.2016]. Saatavana: <http://publications.theseus.fi/handle/10024/64153>
- Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.
- Raunio, K. 2011. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.
- Rouvinen-Wilenius, P. & Leino, S. 2010. Terveysten edistäminen ja sosiaalisten mahdollisuuksien politiikka. Teoksessa: H. Hiilamo & J. Saari (toim.) 2010. Hyvinvoinnin uusi politiikka – johdatus sosiaaliin mahdollisuuksiin. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja, A tutkimuksia 27. 231-247. [Viitattu: 22.3.2016]. Saatavana: www.diak.fi/tyoelama/Julkaisut/Documents/A_27_ISBN9789524930932.pdf

- Rouvinen-Wilenius, P., Aalto-Kallio, M., Koskinen-Ollonqvist, P. & Nikula, T. 2011. Osallisuus osana tasa-arvoa. Teoksessa: P. Rouvinen-Wilenius & P. Koskinen-Ollonqvist (toim.) 2011. Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen. Järjestöt suunnan näyttäjinä. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Terveystiedon edistämisen keskus ry. Terveystiedon edistämisen keskuksen julkaisu 9/2011. 49-76. [Viitattu: 22.9.2016]. Saatavana: http://www.soste.fi/media/pdf/julkaisut/tasa-arvo_ja_osallisuus_2012.pdf
- Silverman, D. 1985. Qualitative methodology and sociology. Englanti: Gower.
- Sinkkonen, J. 2010. Nuoruusikä. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen kehittämisohjelma. KASTE 2012-2015. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2012:1. [Viitattu: 18.10.2016]. Saatavana: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74066/STM_2012_%20KASTE_FI_uusi.pdf?sequence=1
- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. 29.4.2016. [Verkkojulkaisu]. Kuopio: Sosiaalialan AMK-verkoston verkostokokous. [Viitattu 9.11.2016]. Saatavana: www.diak.fi/opiskelu/harjoittelu/Documents/Sosionomi_kompetenssit_2016.pdf
- Suomen nuorisotyön tilastot. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 22.9.2016]. Saatavana: <http://www.nuorisotilastot.fi/#!/fi/kunta/Asukasluku/perus/choice-1/prosentit/whiteblue/Koko%20maa/Koko%20maa/table/Mit%C3%A4%20kautta%20tavoitetut%20nuoret%20tulivat%20etsiv%C3%A4n%20nuorisoty%C3%B6n%20piiriin%3Fnull/kunta/donut/%5B%5D>
- Suutala, H. 2014. Perheen näkökulma. Teoksessa: P. Hamarus, P. Kanervio, L. Landén & S. Pulkkinen. (toim.) Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Jyväskylä: PS-kustannus, 17-27.
- Talentia 2013. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.
- Terveystiedon ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 13.8.2015. Toimintakyvyn ulottuvuudet. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveystiedon ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu: 18.10.2016]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on/toimintakyvyn-ulottuvuudet>
- Terveystiedon ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 4.10.2016. Mitä toimintakyky on? [Verkkosivu]. Helsinki: Terveystiedon ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu: 18.10.2016]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on>

- Tilastokeskus. 17.8.2016. Avoimia työpaikkoja toisella vuosineljänneksellä hie-
man enemmän kuin vuosi sitten. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.9.2016]. Saatavana:
http://stat.fi/til/atp/2016/02/atp_2016_02_2016-08-17_tie_001_fi.html
- Toikko, T. 2009. Asiakkaiden osallistuminen kehittämistyöhön.
- Tuusa, M. & Ala-Kauhaluoma, M. 2014. Selvitys nuorten sosiaalisesta kuntoutuk-
sesta. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Raportteja ja muistioita 2014:42.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. Ei päiväystä. Nuorisotakuu auttaa eteenpäin. [Verkko-
sivu]. [Viitattu: 30.9.2016]. Saatavana:
http://www.nuorisotakuu.fi/tietoa_takuusta
- Vaarama, M., Moisio, P. & Karvonen, S. (toim.) 2010. Suomalaisten hyvinvointi
2010. [Verkkokirja]. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu:
22.9.2016]. Saatavana:
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80297/8cec7cec-5cf3-4209-ba7a-0334ecdb6e1d.pdf?sequence=1>
- Valtioneuvosto. Ei päiväystä. Hallitusohjelman toteutus. Osaaminen ja koulutus.
[Verkkosivu]. [Viitattu: 30.9.2016]. Saatavana:
<http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/osaaminen>
- Yle. 15.9.2016. Koulutusvertailun karu fakta: Joka viides nuori suomalaismies ei
opiskele ja on ilman työtä. [Verkkosivu]. [Viitattu 22.9.2016]. Saatavana:
<http://yle.fi/uutiset/3-9169450>

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Liite 2. Lupa haastatteluun

Liite 1. Teemahaastattelurunko

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Iina Kallio-Kujala & Mira Tyynelä

1 TAUSTATIEDOT

- Sukupuoli
- Ikä
- Koulutushistoria
- Työhistoria
- Asuminen, kotipaikkakunta
- Asiakkuus pajalla/etsivässä nuorisotyössä
- Asiakassuhteen kesto/tyyppi

2 KOKEMUKSET TOIMINNASTA

Asiakasprosessi

- Asiakkuuden syntyminen
- Ajatukset toiminnasta ennen sen aloitusta
- Millaisessa toiminnassa mukana (yksilö/ryhmä)
- Kokemukset työtavoista
- Kokemukset työntekijöistä ja heiltä saadusta tuesta
- Päätösvalta

Sosiaalinen kanssakäyminen

- Kokemukset ilmapiiristä
- Ystävyyssuhteet
- Kokemukset ryhmätoiminnasta
- Kokemukset yksilötoiminnasta
- Sosiaaliset taidot

3 TOIMINNAN MERKITYS

Tulevaisuus

- Toiminnan merkitys elämälle
- Toiminnan merkitys tulevaisuuden suunnitelmille
- Tulevaisuuden näkymä, haaveet ja toiveet

Opiskelu- ja työelämä

- Paikkojen hakeminen/saaminen
- Sitoutuminen paikkoihin ja tavoitteisiin
- Motivaatio
- Kiinnostuksen kohteen löytäminen
- Tieto / taito / asenne

Hyvinvointi

- Fyysinen toimintakyky - hyvinvointi ja terveys
- Psyykkinen toimintakyky - elämänhallinta
- Sosiaalinen toimintakyky – sosiaaliset suhteet
- Taloudellinen hyvinvointi – toimeentulo
- Mahdolliset haasteet

4 VAPAA SANA

- Toiminnan herättämät ajatukset
- Kehittämisehdotukset (pajalle tulo, oleminen, ryhmä/yksilötoiminta, tilat)

KIITOS OSALLISTUMISESTA!

Liite 2. Lupa haastatteluun

Lupa haastatteluun

Annan suostumukseni ääninauhoitukseen haastattelun aikana, jossa kerätään tietoa nuorten kokemuksista Etsivästä nuorisotyöstä sekä Starttipajasta.

- Haastattelua käytetään vain tutkimusmateriaalina opinnäytetyöhön.
- Haastattelu nauhoitetaan ääninauhurilla, jonka jälkeen materiaali kirjoitetaan puhtaaksi kirjalliseen muotoon. Ääninauhoitteet ja kirjallinen haastattelumateriaali tuhoetaan, kun tarvittava aineisto on hyödynnetty opinnäytetyöhön.
- Haastattelu tapahtuu luottamuksellisesti, eikä kukaan muu kuule tai näe haastattelussa syntynyttä materiaalia kuin opinnäytetyön kirjoittajat.
- Haastateltavan henkilön henkilöllisyys ei tule julki missään vaiheessa.

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Paikka ja päivämäärä

Opinnäytetyön tekijät:

Iina Kallio-Kujala ja Mira Tyynelä

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) –tutkinto